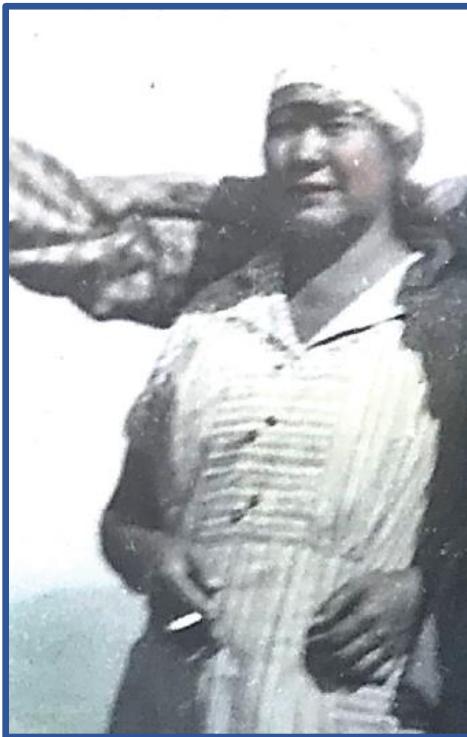

i? čaptíkʷt's

Dora Noyes DeSautel Study Guide

by Dora DeSautel

with Madeline DeSautel and Anthony Mattina

Literary study guide compiled by Christopher Parkin

Notes

This study guide is based on data in the book, *Dora Noyes DeSautel ta k̄čaptíkʷt*, by Dora Noyes DeSautel, compiled and edited by Anthony Mattina, translated by Madeline DeSautel, and published by the University of Montana as Occasional Paper in Linguistics No. 15, 2002. Dora ta k̄čaptíkʷt, as published, is primarily a work of descriptive linguistics. In this study guide, it is our aim to make Dora's stories accessible to new speakers of ḡsə́lxčiń by increasing the accuracy of the transcription of the narratives, using a standardized spelling system for the transcription, and creating ancillary materials (vocab lists, comprehension and personal questions, conjugation and translation exercises). This effort is meant to help apprentice speakers to master the ḡsə́lxčiń words, phrases and grammar shared by Dora so that her dialect of ḡsə́lxčiń can be appreciated, celebrated and perpetuated.

For this study guide, Christopher Parkin has updated the transcription of Dora's stories with the standardized ḡsə́lxčiń spelling system used at S̄ł̄xatkw̄ ḡsə́lxčiń S̄h̄ma?máya?tñ to teach literacy to the children who are now growing up as ḡsə́lxčiń speakers. He has also identified vocabulary used by Dora that would be new for learners who have studied the materials of the Salish Fluency Transfer System and Curriculum. New vocabulary is listed together at the beginning of each lesson and identified in the text with English translations in the sidebar. The Salish Fluency Transfer System and Curriculum is a comprehensive ḡsə́lxčiń curriculum and teaching methodology that has been developed by Salish School of Spokane and The Paul Creek Language Association under the guidance and leadership of fluent ḡsə́lxčiń speaker S̄amtíča? (Sarah) Peterson and her apprentice and language revitalization leader, N̄piȳsítā?tkw̄ (LaRae) Wiley. Learners should study the materials in this work after mastering the following texts: ḡsə́lxčiń 1, čaptíkʷt 1, ḡsə́lxčiń 2, čapítkʷt 2, ḡsə́lxčiń 3, čaptíkʷt 3, i? smaýnčúts K̄w̄ikʷitás and i? smaýnčúts S̄fa?álqs.

We are immensely grateful to have the opportunity to learn ḡsə́lxčiń from Dora and we thank her and her family for helping us. We are also grateful to Madeline DeSautel, Anthony Mattina, and everyone else who worked to ensure that Dora's stories can be celebrated and learned throughout the Siłxúla?xw.

waȳ liml̄mtx.

S̄ł̄xatkw̄ ḡsə́lxčiń S̄h̄ma?máya?tñ

Salish texts by Dora DeSautel © 2002 by the Colville Confederated Tribes and reproduced here for educational purposes only.

Ancillary materials © 2020-23 by Salish School of Spokane and made available to ḡsə́lxčiń learners with a Creative Commons License. Interested persons may reproduce and share this work for non-commercial educational purposes so long as credit is given to the authors. No commercial reproduction of this work is allowed.

01. snkstíya? na?+ črtups

s?uṁs

stətaq	squirrel
žlínā?	cache
kažís	to over there
k̄pəpílx	more than one goes under
k̄lqčikst̄m	to hide under
k̄tkw̄lliwt̄	more than one sits under
čayčáyñkñt	to tickle s/o
k̄w̄lk̄lw̄s	roll around
ččlqiñxnmñt	stick s/o's legs up
žs̄sqiñxñ	legs up good
načwá?	apparently not
lu? lu?	clunk, clunk
k̄mut	sit under
k̄páčæčqa?	come out from under
k̄tkw̄ípc̄a?ñt	to set fire to
kałá?	away from
čyñä?	everything / all
ñtpqsañ	to tip one's head
tkw̄lwt̄isxñ	more than one sits on a rock
ñxw̄øxw̄cúsa?	little stump
čns̄qiws	a split
ñ	in
ñpəplxúla?xw̄	more than one goes into the ground
čkip	a pinch
stətāqa?	little squirrel
kałátxa?	get away
čyaž	over there
čxøxaq	open space
k̄tc̄qm̄nt	throw out/under
swárip	croak bottom/butt (butt hole)
stíma?	little thing
kaṁ	only / left
čn̄tøxw̄ít̄ca?	hole in body
ñqw̄mñtiñ / ñqw̄mañ / ñqw̄mañt	to stuff in

ht	uniform group of beings
ńqʷm̕qʷmusṇt	stuff holes
čxəq̕xaqt	openings / spaces
xw̕xwap	deflate
xc̕m̕stim̕	make strong/tight
čxʷyaxʷú...y	getty-up go
čyayxʷt	a small fall
kci̕p̕xʷups	stuck in butt
ikla?	from here
ti̕xʷpt	escaped / ran away (more than one)
čk̕tlakʷ	laying under
ńxw̕xw̕paqs	air in the nose
laq̕š	cut

čaptíkʷ+

1. čwix i? sqilxʷ. ixí? i? pəptwína?xʷ uť ksň?am̕?íma?t- stətaq na?t- qʷəqʷčwíya?. ixí? čuňtm̕ ixí? t stiňtima?s, “p ksxʷúya?x kí črtups”. lut ta īkʷut itlí?. itlí? sxʷuýysə́lx.	squirrel
2. xʷu...y̕əlx uť y̕apəlx kli? uť lut ta kswit ilí?. ilí? i? xlína? , ?asíl i? xlína?. kaxís i? xlína? uť a... i? naqs waý qýaxʷ uť i? naqs naňm̕ lut. xi? kli? sxʷuýysə́lx uť ksk̕tpep̕ílx?xəlx uť xi? sčxʷuýs snkstíya? uť ti? piqʷ, piqʷ, piqʷ. xi? uť sčaýnčuts xa? qʷəqʷčwíya?. sčaýnčut qʷəqʷčwíya? uť iklí? k̕tq̕čikst̕m̕ i? kí xlína? uť ilí? k̕tq̕liwt̕əlx . ixí? km̕ntim̕əlx t snkstíya?.	cache to over there go under (+1) hide under; sit under (+1)
3. kiʷ. xi? uť čay̕čay̕nksə́lx . čay̕čá...y̕nksə́lx nta? uť čay̕čnčut uť k̕w̕l̕k̕lis ilí...? uť ?aýxʷt. čut, “waý kň ?aýxʷt”. ixí? uť... kli? i? kí xlína?s kí čniłts k̕tpep̕ilxsts. ixí? sčl̕lq̕iñxn̕ms . km̕ xs̕xsq̕iñx̕n̕ , čl̕lq̕inqnxn̕ mť axá? tčkičx črtups.	tickle; roll around stick legs up; legs up good
4. čus i? slaxts, “uť lut kʷ t̕ k̕w̕l̕čnčut”. nakʷá? kʷ inýlmixʷm̕ mi? čkʷakʷúlstm̕n̕”. xi? uť ilí? k̕w̕l̕čnčut črtups uť ?at?ítň. uť áti? knaqs ?í?tča?. xi? xl̕ap uť čuňtm̕ i? t̕ slaxts, “waý xi? ik̕tət̕píx̕m̕”. načw̕m̕ kʷis i? x̕lut ki? čqm̕is, ti? lu? lu? lu? lu? uť nis.	apparently not clunk, clunk
5. ixí? čkm̕ntis i? smaṁ?íms. ixí? čay̕čay̕nksə́lx , ilí...? čay̕čnčú..t , uť ixí? čut, “waý iksň?účxn̕m̕ isláxt”. načw̕m̕, i? ī tk̕m̕kn̕txʷ ilí? ačwíkʷmi?st črtups. xi? sňkxaṁs sň?učxňs snkstíya?.	

6. ilí? čítups k̓t̓mu·t xi? sčxʷuýs km̓ntis i? smaṁ?ím. čusəlx, "k̓ anwí? kʷu t̓e səčxʷuýx ut̓ áti? kʷu? km̓ntim". ixí? ut̓ i? k̓t̓áčəčqa? əlx. p̓áčəčqa?əlx k̓l̓ tk̓mknitxʷ ki? k̓t̓kʷíp̓ca? əlx ixí? i? čitxʷ. t̓a? ki? w̓lap.	sit under come out from under; set fire to; n̓ta?
7. načʷm̓ kačá? snkstíya? waý qilt̓, kačá? k̓l̓.. (ka qilt̓). yah. t̓e čačm̓. t̓a? i? sw̓laps. t̓a? xi? sw̓čklip̓ms. " nakná? , t̓ isma? ma?ím, nakná? t̓ isma?ma?ím". xʷtp̓nču··t̓ kli? t̓kičx. lut stím ut̓ čy̓fa? w̓lap (?ah nikxná?). ixí? sčqʷa··qʷs.	away from níkna?; smaṁ?ím everything
8. ut̓ ixí? λa?λa?úsm̓s i? sxʷuýt̓. i? t̓ qʷl̓miň ut̓ n̓pqʷusəs ixí? i? sxʷuýt̓. ixí? sň?učxňs. sxʷuýs ut̓ i? k̓l̓ Sta? t̓a?pú?stn̓ (xi?). ilí? i? sutň i? siw̓tkʷ q̓sápi? scutx. ilí? n̓tp̓q̓saṁ , n̓kʷl̓w̓t̓i··tkʷ, načʷm̓ i? k̓l̓ x̓lut ilí? tkʷl̓w̓t̓isxň . ixí? p̓čnt̓as txʷ mat x?kists ixí? ki? čyaxʷt ut̓ λlaí.	place name tip head sit on rock (+1)
9. ixí? t̓čk̓m̓ntis i?.... (n̓y̓faýp̓ λlaí?) kiw̓. ixí? ut̓ čkič, km̓ntis i? smaṁ?ím̓s. čus, "anwí? k̓a?kín aňčítxʷ ? čut, "txʷ ya? n̓xʷəxʷčúsa? ". čut, "waý mat k̓w̓əkʷyúma?". čut, "k̓a?kín anwí? aňčítxʷ ?" "txʷ a? čn̓sqiws i? n̓ x̓lut". (ixí? st̓ataq) kiw̓. čut, "ikl̓i? waý". ixí? ut̓ n̓p̓ap̓ílxúla? xʷəlx. ikl̓i? ut̓ waý ti? k̓t̓p̓ap̓ílxəlx m̓t ixí? čaýčáyňksəlx (h̓fa, h̓fa, h̓fa). čaýčáyňksəlx ilí? ut̓ ?itx. (snkstíya?) kiw̓.	little stump a split; in enter ground (+1)
10. ?atxílxəlx ut̓ šlap i? q̓it̓ ut̓ alá? č̓kip̓ i? x̓lut áti? ta?x̓ísts st̓atáqa? . ixí? ut̓ scuts, " kačátxa? x waý". čut, "kačátxa?x, qʷəqʷčwíya?". ut̓ lut, áti? x̓lut ilí?. ixí? sλa?λa?úsm̓s, ti? k̓aw̓ i? smaṁ?ím̓. kmax ixí? i? x̓lut. ixí? lut t̓ x?kinm̓ áti? mi? p̓áčqa? čyač̓ i? k̓ips i? x̓lut.	pinch; little squirrel go away over there
11. ixí? t̓l̓ntis i? sču?xáns m̓t k̓a?x̓is ixí? čx̓əčaq̓ ilí?. k̓l̓? k̓t̓čqm̓is k̓l̓ tk̓mknitxʷ. ?a·· ut̓ i? k̓iļxs ut̓ i? sču?xáns. xi? ut̓ i? sčwa... stím̓ ixí? ?, ha? swářips . xi? ikl̓i? nixʷ čqm̓is ixí?. mat ikl̓i? čqm̓is ki? ti? tuxʷt yutlx (ki). axá? wiks, n̓wa?l̓íls̓m̓s stíma? ? ixí? člx̓ntis ixí? snists. xa? p̓áčqa?sts i? sq̓iltks ut̓ lut kar̓ t̓a kswářips, ti? čn̓t̓əxʷítča? (h̓m̓). ixí? čk̓m̓am̓ i? t̓ st̓iy̓, ta?x̓í··sts ut̓ ixí? n̓qʷm̓ntis (h̓m̓).	open space; throw out/under croak butt/stink bug; little thing čim̓; hole in body to stuff in
12. ixí? sň?učxňs. čut, "waý k̓ačís str̓qm̓ix k̓l̓... k̓l̓ Addy. (h̓at) Sk̓awíla?". (h̓at, h̓at, h̓at) ikl̓i? xʷuý. xʷu···y ut̓ taťt mat q̓sápi? ki? kičx. ut̓ axá? i? k̓w̓l̓iňt̓ i? sýfa?míx ilí?. čy̓fa? i? stím̓ (i? kst̓r̓qm̓íxa?x). kiw̓. h̓t̓ čsqáqna?, ití? h̓t̓ stím̓ ilí? ut̓ n̓qʷičtəlx (txʷ mat h̓t̓ čaňň). kiw̓. xi? ut̓ ti? k̓w̓n̓kʷiňsəlx ixí? i?... i? swářip. ti? knaqs t̓e k̓w̓i··s m̓t itl̓i? xʷičx̓m̓s ut̓ n̓x̓łpnusəlx.	uniform group of

13. xí? skičx. čut, “ ńqʷm̕qʷmusn̄t i? čȳa? čxəq̄xaqt̄səlx̄ . čm̄ xʷxwap isma?máy. kń ksma?máy” (tell the news). ki ?a. “čm̄ ití? xʷxwap”. ixí? ńqʷm̕qʷmu..səlx̄. ut čut, “ xčm̄stip , ta?lí? xčm̄stip. ta?lí? ḥast iksma?máy čm̄ xʷxwap.” ixí? ńqʷm̕qʷmusəlx̄ xčm̄stisəlx̄.	stuff holes; their openings; deflate make strong/tight
14. xi? i? sčuts, “kń čxʷyaxʷú..ȳ , kń čxʷyaxʷú..ȳ, kń čyayxʷt̄ .” ta ki? ta?xílm̄, pílk̄m̄nčut kčl̄p̄xʷups ixí? i? t sutň, i? t swárips (hŕm̄). xi? pčnt̄aam̄əlx̄. m̄t ikla? xíkm̄nčut m̄t čut, “kń čxʷyaxʷú..ȳ, kń čxʷyaxʷú..ȳ, kń čyayxʷt̄ .” n̄ta..? ixí? sxítmi?stsəlx̄ i?.... tičʷptəlx̄ ixí? i?... (h̄t sλa?čínm̄) h̄t sλa?čínm̄. čȳa? i? stím̄ xítmi?stəlx̄, ylyal̄təlx̄.	getty-up go; fall stuck in butt aklá? escape/run away
15. tli..? čk̄t̄takʷ kʷa? yutlx. sílxʷa? i? sn̄psaqst̄ns, ńxʷxʷpaqs . a...? čk̄t̄takʷ uť ixí? čut, “ laq̄i..š , laq̄i..š ”. ixí? uť lut t̄ qá?iſmsəlx̄, ixí? ylyal̄təlx̄. n̄stíls nínwí?s k̄tník̄tsəlx̄ i? sp̄saqsts, ixí? waý t̄e ksqýxʷnúi?s xi?. ixí? uť waý n̄čaýxʷápl̄qs.	laying under; air in the nose; cut

sňsúxʷna? sw̄t̄tiḥn̄

- 1a. x?kinm̄ i? sqilxʷ ?
 č. swit i? sň?im̄?íma?ts i? pəptwína?xʷ ?
 č. əciňst̄m̄ t̄ st̄mtíma?ṣ qʷəqʷčwíya? na?t̄ st̄ataq ?
 ə. t̄e wýsqʷlqílst̄m̄ t̄ st̄mtíma?səlx̄, stím̄ a? čkistsəlx̄ qʷəqʷčwíya? na?t̄ st̄ataq ?

- 2a. x?kinm̄ t̄e ȳapəlx̄ i? xəxiwxʷt̄m̄ i? k̄l̄ črtups ?
 č. čkiň i? ?asíl̄ i? ḥlínā? i? k̄l̄ črtups ?
 č. ķa?kíň ki? k̄tpəpiłxəlx̄ qʷəqʷčwíya? na?t̄ st̄ataq ?
 ə. swit čkič uť ti? piqʷ, piqʷ, piqʷ ?
 h. səx?kinx uť sčayňčuts qʷəqʷčwíya? ?
 i. swit ikl̄? k̄tqčikst̄m̄ i? k̄l̄ ḥlínā? uť ilí? k̄tkʷl̄iwtəlx̄ ?
 k. swit i? km̄nt̄m̄ t̄ snkstíya? ?

- 3a. t̄ swit ńaýńáýňksňtm̄ snkstíya? ?
 č. swit kʷl̄k̄l̄wiš ?
 č. səx?kinx uť ?aýxʷt̄ snkstíya? ?
 ə. ķa?kíň ki? t̄k̄tpəpiłxst̄m̄ i? xəxiwxʷt̄m̄ t̄ snkstíya? ?
 h. əx?kist̄m̄ i? st̄kmaqstx̄ns i? xəxiwxʷt̄m̄ t̄ snkstíya? ?
 i. swit t̄čkič ilí? la?kíň snkstíya? na?t̄ i? xəxiwxʷt̄m̄ ?

- 4a. əciňst̄m̄ snkstíya? t̄ črtups ?

- č. ha? črtups i? ýlmixʷm̄s snkstíya? ?
- č. swit i? kʷlčnčut m̄t ?at?ítň ?
- ə. tə təkʷəkʷast, ačińst̄m̄ snkstíya? t črtups ?
- h. ačx?kist̄m̄ i? xλut t črtups ?

5a. ačińt̄ snkstíya? tə wýs kr̄n̄tis i? smaṁ?ím̄, tə wýsčaýčáyňksə́lx ?

- č. ka?kín̄ ki? wíkʷmi?st črtups ?
- č. swit i? sňkxaṁs sň?učxňs ?

6a. tə nis snkstíya?, ačx?kist̄m̄ i? smaṁ?ím̄ t črtups ?

- č. ačińst̄m̄ črtups t smaṁ?ím̄ ?
- č. swswit k̄t?áččqa?ə́lx k̄l tk̄mkničxʷ ?
- ə. ačx?kist̄m̄ i? čitxʷ t črtups na?t smaṁ?ím̄ ?

7a. ka?kín̄ snkstíya? ki? wiks i? swlaps i? čitxʷs črtups ?

- č. stiṁ a? čkists snkstíya? tə wiks i? swlaps ?
- č. ačińt̄ snkstíya? ta čwčklipm̄ ?
- ə. tə tkičx snkstíya?, səx?kinx uť čqʷaqʷ ?

8a. t stiṁ ኑp̄qʷusňtm̄ i? sxʷuýtň t snkstíya? ?

- č. ka?kín̄ ki? xʷuý snkstíya? tə sň?učxňs ?
- č. q̄sápi?, stiṁ ilí? i? k̄l Šta?ta?pú?stň ?
- ə. stiṁ i? sčwiks snkstíya? tə siŵst uť ኑtpqsaṁ ?
- h. ka?kín̄ ki? kʷliliwtə́lx črtups na?t smaṁ?ím̄ ?
- i. ačx?kist̄m̄ črtups t snkstíya? m̄t čyaxʷt uť ḥlal̄ ?

9a. t swit tčkm̄ntiṁ i? smaṁ?ím̄ ?

- č. ka?kín̄ i? čitxʷs qʷəqʷčwíya? ?
- č. səx?kinx uť lut t put qʷəqʷčwíya? i? čitxʷs ?
- ə. ka?kín̄ i? čitxʷs stətaq ?
- h. ka?kín̄ ki? ኑpəplxúla?xʷə́lx snkstíya? na?t i? smaṁ?ím̄ ?
- i. tə k̄tpeplxə́lx, stiṁ a? čkistsə́lx snkstíya? na?t i? smaṁ?ím̄ ?

10a. t swit ta?xílst̄m̄ i? xλut mi? čkip ?

- č. ačińt̄ snkstíya? tə qit̄ ?
- č. stiṁ i? sčwiks snkstíya? tə sλa?λa?úsṁs ?
- ə. səx?kinx uť snkstíya? lut ks?áččqa?a?x t̄l a? čnsq̄iws i? ነ xλut ?

- 11a. səx?kinx u† t̄ntis i? sc̄u?xáns snkstíya? ?
č. ̄ka?kín ki? k̄t̄cqm̄is i? sc̄u?xáns snkstíya? ?
č. stím i? swárips snkstíya? ?
ə. stím i? člx̄ntim t yutlx ?
h. †e ?áčqa?sts i? sq̄lks snkstíya?, səx?kinx u† lut ̄am̄ ta kswárips ?
i. t stím n̄qʷm̄ntis a? čn̄təxʷít̄ca?s snkstíya? ?

- 12a. ̄ka?kín ki? str̄qm̄ix i? h̄t sqilxʷ ?
č. stím i? h̄t tmixʷ ilí? sȳa?m̄íx k̄l Skawíla? ?
č. stím i? sčkʷn̄kʷiňsəlx i? h̄t tmixʷ ta čtr̄qm̄ix ?

- 13a. swit i? scuts, “n̄qʷm̄qʷmusn̄t i? čȳa? čx̄aq̄xaqt ?
č. səx?kinx u† snkstíya? x̄miňks x̄ast i? ksčn̄qʷm̄qʷmustsəlx ?
č. stím i? ksx̄wxwap †e lut t̄ x̄xačt i? ksčqʷm̄qʷmustsəlx i? h̄t sqilxʷ ?

- 14a. ačiňt̄m̄ i? sqilxʷ t snkstíya? ?
č. swit i? p̄lkm̄čut kčlp̄xʷups t swárips ?
č. t swit p̄čnt̄am̄ i? sqilxʷ i? l̄ str̄qm̄ix ?
ə. stím a? čkists i? sqilxʷ †e p̄čmt̄am̄ t snkstíya? ?
h. sw̄swit tiňʷpt ?
i. səx?kinx u† ylyal̄təlx i? h̄t tmixʷ ki? t̄l̄ st̄rqam̄ ?

- 15a. swit itlí? čk̄t̄tačʷ ?
č. səx?kinx u† ta?lí? n̄x̄wxwpaqs yutlx ?
č. stím x̄miňks yutlx kskʷuňt̄m̄ mi? lut ksq̄yxʷnúi?s i? s̄q̄yaxʷs snkstíya? ?

aňčáwt sw̄tiň

- 1a. ̄ka?kín ka? cwix anəqsílxʷ ? maýxít.
č. ha? kʷ sn̄?íma?t ? swit i? skʷskʷistsəlx ? maýxít.
č. ha? lkʷut t̄l̄ aňčítxʷ aňmisxást slaňt i? čitxʷs ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?

- 2a. kʷ †a t̄xʷuý k aňčítxʷ t spi?sc̄ílt, ha? swit ilí? ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
č. ha? kʷ kt̄xlína? ? ha? nixʷ t̄l̄ naqs aňxlína? ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
č. ha? ta?lí? q̄yq̄yaxʷ aňqa?q̄a?xáń ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
ə. t sča?áqʷ, ̄ka?kín ki? p̄ k̄tp̄epiľx na?t̄ asl̄xláňt ? maýxít.
h. kʷ †e x̄tiňx řapná? t̄ t̄ekʷəkʷčast, ha? ti? piqʷ, piqʷ, piqʷ kʷ ta čxʷaxʷíst ? səx?kinx ?
səx?kinx u† lut ?

- i. ha? k^w č̄k̄tqčikst̄m t sča?áq^w ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ? maýxít.
 k. ńka?kín ki? p k̄t̄k^wl̄liwt̄ t sňk^wək^w?ac na?† asxmnkáwa? ? maýxít.
 ń. p †e č̄čáma?t̄, ha? swit k̄m̄tulm̄s anwí? na?† ask^wílt̄m̄ ? maýxít.

- 3a. swit i? ńayáyńkńts t sk̄eklax^w ? swit i? ńayáyńkńtx^w ? maýxít.
 č. ha? p k̄w̄l̄kl̄wiſ na?† asl̄láxt̄ t sk̄t̄e?a? ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ? maýxít.
 ć. ha? swit č̄čl̄qińxnm̄nts t spi?scítt̄ ? ha? swit č̄čl̄qińxnm̄tx^w ? maýxít.

- 4a. swit i? k̄wak̄wúlst̄m̄s t spi?scítt̄ ? swit i? k̄wak̄wúlstx^w ? maýxít.
 č. əciństx^w ańmisxást slaxt̄ ńapná? t sňl̄xńałt̄ ? əcińst̄m̄s ? maýxít.
 ć. ha? ak̄t̄epíx̄m̄ †e ńlap ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
 ə. stím i? k̄wińtx^w m† ćqmińtx^w t spi?scítt̄ ? maýxít.

- 5a. swit i? misćńayáyńčút̄ i? īasnəqsílx^w ? swit i? mis t̄iń i? īasnəqsílx^w ? maýxít.
 č. stím asčń?úcxń t ska?áy ? stím aksčń?úcxń †e qipčm̄ ? maýxít.
 ć. ha? p čwək^wwík^wmi?st t̄k̄m̄knit̄x^w t sk̄ekla?x^w anwí? na?† asl̄láxt̄ ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
 ə. ha? ńk^wut asčńkxáń t spi?scítt̄ ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ? maýxít.

- 6a. ńka?kín ki? k^w k̄mut t nk̄spińtk ? maýxít.
 č. ńka?kín p †e səcx^wuýx īsispl̄k u† skut̄ ńapná? t †ek̄wək^wast ? maýxít.
 ć. t̄l̄ ńka?kín ki? p k̄t̄áčęčqa? na?† asnəqsílx^w t spi?scítt̄ ? maýxít.
 ə. †e ć?uý t nk̄wək^wač, ha? k^w ńáčqa? k̄l̄ t̄k̄m̄tnit̄x^w ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
 h. stím asčk̄t̄k̄wípča? t sk̄t̄e?a? ? səx?kinx u† k̄t̄k̄wípča?ńtx^w ? maýxít.

- 7a. ha? x^wuý tqil̄tk a? maq̄w t sča?áq^w ? stím i? sk̄stúla?x^w a? čmaq̄w ? maýxít.
 č. ha? k^w wčlipm̄ t spi?scítt̄ ? ha? k^w swčlípa?x^w †e ńlap ? maýxít.
 ć. k^w †e sk̄wək^wim̄l̄, ha? q̄wáy †a ćq̄wq̄w ańtúm̄/sk̄wúy ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ? maýxít.

- 8a. ha? k^w č̄ła?ł̄a?úsńm̄ t spi?scítt̄ ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
 č. stím asčńp̄q̄wús t spi?scítt̄ ? stím aksńp̄q̄wús †e ńlap ?
 ć. ha? k^w ńtpqsań k^w †a čsiwst̄ ńapná? t sňl̄xńałt̄ ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
 ə. ha? p tk̄w̄l̄wtisxń t sča?áq^w na?† asl̄láxt̄ ? ha? p stk̄w̄l̄wtisxna?x †e sča?aq̄wńm̄ ? maýxít.

- 9a. ha? ńx̄wəx̄ćúsa? i? īńxa?čínńm̄s ańčítx^w ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
 č. t sča?áq^w, ha? wikńtx^w a? čnsqjíws i? ń xłut ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
 ć. ha? x^w?it i? st̄etaq i? k̄l̄ asńilí?tń ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
 ə. ha? q̄wáy p †a čnp̄p̄l̄xúla?x^w na?† asnəqsílx^w ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ? maýxít.

h. ī stiṁ ki? p k̄t̄p̄ep̄iļx mi? p ćaŷćáýňksm̄ na?t̄ asl̄xláxt? maýxít.

10a. ī k̄winx ki? p ?atxiļx t nk̄wək̄?ač na?t̄ asnəqsílxʷ? ī k̄winx ki? p qitqit? maýxít.

č. swit i? kip̄hts t spi?scít? swit i? kip̄htxʷ? maýxít.

ć. ha? aňxmíňk aks?ítň i? stetáqa? i? stiqʷs? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

ə. swit i? čuňts, “kaťátxa?x” t sk̄ekla?xʷ? swit i? čuňtxʷ, “kaťátxa?x”?

h. kʷ tə qitl̄ ŋapná? t sxiňxaļt, ha? n̄ćačntxʷ i? n̄x̄ls̄aļtxʷtň uť kʷ čut, “mi? kň ?áčqa? čyaň”? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

11a. t nk̄wək̄?ač, ha? łaļt uť tliňtixʷ aňqa?xáň tľ asču?xáň? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

č. ha? n̄qʷicť i? sňkʷumňlcútn i? kľ asňpúlxtň, ha? km̄ n̄x̄ěxaq? maýxít.

ć. stiṁ asčk̄tčáq kľ tk̄mkniļxʷ t spi?scít? stiṁ aksčk̄tčáq ŋapná? maýxít.

ə. ha? ķsqyaxʷ aswářip? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

h. stiṁ i? n̄wa?lilsm̄nts t nk̄wspiňtk? ha? swit n̄wa?lilsm̄ntxʷ? maýxít.

i. stiṁ i? asččláx t spi?scít? stiṁ aksččlax tə xl̄ap? maýxít.

k. t skt̄e?a?, ha? stiṁ n̄qʷmňtixʷ i? ī a? čňt̄eňʷítča? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

ķ. ha? i? st?i? čplai? i? ī skt̄e?ařms aňcítxʷ? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

12a. ha? kʷ čtr̄qaṁ, kʷ čníxʷáṁ? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.

č. ha? qʷaý kʷ ta čxʷuý kľ Skawíla? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

ć. ha? kʷiňntxʷ i? sič t s?itň t nk̄wspiňtk? ha? aňxást? maýxít.

ə. kʷ ta čkʷuľm̄, ha? n̄yňayp kʷ ta n̄x̄łpnunm̄? maýxít.

13a. ha? n̄qʷmňqʷmusňtxʷ stiṁ t nk̄wək̄?ač? ha? aksňqʷmňqʷmúsm̄ stiṁ tə nk̄wək̄?ač? maýxít.

č. kʷ ta čmaýňčut, ha? qʷaý ta čxʷxwap asma?máý? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

ć. kʷ ta čkʷuľm̄ t stiṁ, ha? čxčm̄stixʷ asčkʷúl? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.

14a. t spi?scít, ha? kʷ pílk̄mňčut, kcl̄pʷxʷups t aswářip? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

č. swit i? pčňt̄čaxʷ t spi?scít? swit i? pčňtsčas? mayxít.

ć. kʷ ta čqʷiļx, ha? qʷaý kʷ ta čx̄lk̄mňčut? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.

ə. ha? p xítm̄mi?st t skt̄e?a? na?t̄ anəqsílxʷ? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

h. na?t̄ asl̄xláxt, ha? p tiňʷpt, p ylyal̄t t spi?scít? səx?kinx? səx?kinx uť lut?

15a. ka?kín ki? kʷ čk̄tčakʷ t nk̄wək̄?ač? maýxít.

č. ha? sílxʷa? asňpsaqstň? ha? sílxʷa? i? sňpsaqstňs aňmístm̄/aňl?íw? maýxít.

ć. ha? n̄yňayp xast kʷ n̄x̄wtxʷpaqs, ha? km̄ n̄yňayp kʷ čnəsnasəsqs? maýxít.

ə. ha? asxílwí?/aňnáxʷnňxʷ n̄yňayp čq̄a?iļsm̄stňs? ha? n̄yňayp čq̄a?iļsm̄stxʷ? maýxít.

h. stím i? ktníktx^w asláxt t spi?scítt ? stím i? ktníktm^s ? maýxít.

i. stím asčqyx^wnúň ūapná? tək^wək^wast ? stím aksčqyx^wnúň tə klax^w ? maýxít.

sk^t?iýsm^r t s?um^s

aksčk^wúl: tqýntik^w i? ptałt t s?um^s mi? kpapútŕstmr i? scxiłs. lut akskt?iýsm^r swit uť čxilm krm swit a? čxilstr. ixí? sič n̄mýčiňt kľ nwyápixčn.

3a. xi? ut ūayfáyňksałx. ūayfá...yňksałx ntą? ut ūayńčút ut kwlklwis ilí...? ut ?ayx ^w t.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
6a. ilí? črtups ktmu-t xi? scx ^w uýs kmńtis i? smarń?ím.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
8a. i? t qwlmiň ut npq ^w usas ixí? i? sx ^w uýtn.		
a. actual/habitual		

č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
8č. <i>ixí? pčítgas txʷ mat x?kists ixí? ki? čyaxʷt ut λlai.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
10a. <i>?atxílxəlx ut xlap i? qit ut alá? čkip i? xłut áti? taʔxíłts stətáqa?</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		

11a. *axá? wiks, ḥwa?lišm̄s stíma? ? ixí? člx̄ntis ixí? snists.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

12a. *ti? knaqs tə kʷi..s m̄t itlí? xʷičx̄m̄s uť n̄xλpnusə́lx.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

12č. *ti? knaqs tə kʷi..s m̄t itlí? xʷičx̄m̄s uť n̄xλpnusə́lx.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

13a. <i>ut čut, "xčm̩stip, ta?lí? xčm̩stip.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
15a. <i>ixí? ut lut t qɑ?iſsm̩saIx, ixí? ylyaltaIx.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

smýčinm̄

1a. aksčk̄wúl: ነምຢັນມ່ານ ຂໍ ໜສເລຂົນ. ກວຸ່ມ່ານ ໃຫຍ້ ສົດຕະ ດອຣ ຕ ອກກນຸ້າຫຼຸດທ່ານ.

1. The old man had grandchildren.	
2. How many grandchildren do you have?	
3. We started going.	
4. You guys were starting (cur. rel.) to go.	
5. Are you going to be starting to go?	

2a. aksčk̄wúl: ነምຢັນມ່ານ ຂໍ ໜສເລຂົນ. ກວຸ່ມ່ານ ໃຫຍ້ ສົດຕະ ດອຣ ຕ ອກກນຸ້າຫຼຸດທ່ານ.

1. We started to go under there.	
2. Are you guys going to go under?	
3. We put them under there.	
4. I am going to be putting them under.	
5. Did you put them under for THEM?	

2č. aksčk̄wúl: ነምຢັນມ່ານ ຂໍ ໜສເລຂົນ. ກວຸ່ມ່ານ ໃຫຍ້ ສົດຕະ ດອຣ ຕ ອກກນຸ້າຫຼຸດທ່ານ.

1. Did you grab them?	
2. I grabbed them for you guys.	
3. Is she going to grad them for you?	
4. Are they going to be grabbing them for us?	
5. We always grab them for YOU.	

3a. aksčk̄wúl: ነምຢັນມ່ານ ຂໍ ໜສເລຂົນ. ກວຸ່ມ່ານ ໃຫຍ້ ສົດຕະ ດອຣ ຕ ອກກນຸ້າຫຼຸດທ່ານ.

1. We tickled him.	
2. Is she going to be tickling you?	
3. We are tickling (prog.) them for you guys.	
4. Why do you always tickle me?	
5. Are you tickling (curr. rel.) us?	

4a. aksčk̄wúl: ነምຢັນມ່ານ ຂໍ ໜສເລຂົນ. ກວຸ່ມ່ານ ໃຫຍ້ ສົດຕະ ດອຣ ຕ ອກກນຸ້າຫຼຸດທ່ານ.

1. She trains you on Saturdays.	
2. Who is going to be training you guys?	
3. Now I am training (prog.) them.	

4. Shall we train you?	
5. Are you training (prog.) them?	

5a. aksč̕wúl: ነምຢັນມ່າ ຂໍ ໜສ່າລຂົນ. ຂວຸ່ມ່າ ໃຫຍ້ ສົດສ ດອຣ ຕ ອກຕົກນຸ້າຈຸດ.

1. Are you going to be tracking me?	
2. We tracked you.	
3. Did you guys track it for US?	
4. I am tracking (cur. rel.) it for THEM.	
5. Does she always track it for YOU?	

6a. aksč̕wúl: ነምຢັນມ່າ ຂໍ ໜສ່າລຂົນ. ຂວຸ່ມ່າ ໃຫຍ້ ສົດສ ດອຣ ຕ ອກຕົກນຸ້າຈຸດ.

1. Did you set fire to it for me?	
2. I am setting (cur. rel.) fire to them.	
3. Who always sets fire to it for us?	
4. We are doing to be setting it on fire for YOU.	
5. Are they setting (prog.) fire to is for me?	

7a. aksč̕wúl: ነምຢັນມ່າ ຂໍ ໜສ່າລຂົນ. ຂວຸ່ມ່າ ໃຫຍ້ ສົດສ ດອຣ ຕ ອກຕົກນຸ້າຈຸດ.

1. I started running downhill and I fell down.	
2. Are we going to run downhill?	
3. My downhill run was fast.	
4. They always run downhill.	
5. Why are you guys running (cur. rel.) downhill?	

8a. aksč̕wúl: ነምຢັນມ່າ ຂໍ ໜສ່າລຂົນ. ຂວຸ່ມ່າ ໃຫຍ້ ສົດສ ດອຣ ຕ ອກຕົກນຸ້າຈຸດ.

1. I am going to squirt.	
2. Did she squirt you?	
3. We always squirt you.	
4. They are going to be squirting it for us.	
5. We are squirting (prog.) it for THEM.	

10a. aksč̕wúl: ነምຢັນມ່າ ຂໍ ໜສ່າລຂົນ. ຂວຸ່ມ່າ ໃຫຍ້ ສົດສ ດອຣ ຕ ອກຕົກນຸ້າຈຸດ.

1. I always do it like that.	
------------------------------	--

2. We did it like that for you.	
3. Are you doing (cur. rel.) like that now?	
4. Could you do it like so for ME?	
5. Are you guys going to be do it like that for us?	

11a. aksčk'wúł: ḥmýčinmṇt kí ḥsəlxčiń. ḱwulmṇt i? sčuts Dora t akčknxčútň.

1. Did she rip it for you?	
2. That's why we rip it for THEM.	
3. What did you throw out?	
4. Are they going to be snatching it for YOU?	
5. It snatched me eye (from me)!	

12a. aksčk'wúł: ḥmýčinmṇt kí ḥsəlxčiń. ḱwulmṇt i? sčuts Dora t akčknxčútň.

1. We tried the croak butt.	
2. Are you going to try my croak butt (for me)?	
3. They try my soup (for me) and they like it.	
4. I am going to be trying HIS croak butt (for HIM).	
5. Are you guys trying (prog) his cooking (for him)?	

13a. aksčk'wúł: ḥmýčinmṇt kí ḥsəlxčiń. ḱwulmṇt i? sčuts Dora t akčknxčútň.

1. Are you stuffing (cur. rel.) the holes for me?	
2. She stuffed our holes for US.	
3. I stuff the holes in your house for you.	
4. Did you guys make it strong for me and Sčamtíča? ?	
5. I am making (prog.) it strong for them.	

02. s̓n̓klip, sk̓mxist naʔt̓ čris

s̓um̓s

čalapúl	gopher, s̓n̓klip's wife
Kp̓čačlqʷčawstxṇ	Poop Squirted Up the Leg
Tkʷrkʷraqstxṇ	Yellow Legs
Tətitáłqʷa?	Straight Little Leg(s)
skičəč	guest
niňkm̓n	little knife
ńtqusṇt	touch the fire/ashes
tkʷt̓tim̓	put s/t down for s/o
ńtəxʷpusṇt	boil s/t
ńp̓ččatkw̓nt	poop in the water
tətqaṇt / tətqaṁ	give s/t a little touch
čuŕn̓t	to suck s/t
kʷnásqā?t	a few days
n̓w	there will be
ńp̓łm̓qsiłxʷ	top of the house
čařř	chirp
ńtipmítkʷ	jump in the water
ya?	that
kʷnikstm̓nt	jerk around
áya?	that one
ńlk̓wsusṇt	tie up hair (in middle)
Ik̓t̓tim̓	tie for s/o
ńqʷa?qʷ?ípna?	cheek pockets
čnlk̓wsus	tied in the middle
k̓t̓kʷəkʷik̓n	fallen on the ice
k̓maž̓nt	take by the arms
čkʷaqsn̓t	drag
kʷrraȳ	bright yellow
k̓t̓rqíki?ńt	kick the top surface
k̓qm̓it̓t	lay down more than one for s/o
ńx̓ipus	cleared up face/gain awareness
čk̓t̓wtań	put/placed on a surface

čaptíkʷt

1. čwix i? sqilxʷ. ixí? sňklip ut ɬalapúl ut i? sqʷsqʷasía?səlx. kmusms i? twt̓wít. ut txʷ kskʷskʷists lut ta čmistín. Kp̓qac̓lqʷaʷstxṇ ut Tkʷrkʷraqstxṇ ut Tətitáłqʷa?.... ixí? i? sqʷsqʷasía?s t̓l púlla?xʷ (i? púlla?xʷ). kiʷ.	Gopher Poop Squirted Up the Leg; Yellow Legs; Straight Little Legs
2. ixí? ut kʷlliwtəlx ut ixí? scuts sňklip... (he was the worst man). scutx, "waý kn...", sňklip čut, "waý kn ksxʷúya?x k iłeqaqča?, kí skmxist. xi? ut sxʷuýs. xʷuý, kičx ut mut ut xi? čuňtm t skmxist, čus i? təkłmilxʷs, "waý aks?amnám askíčač." čut, "áti? t stím mi? ?amntín. lut kn ta kstím". ixí? ut ta?xílsts i? niňkm̓ns xʷy̓xʷaýt ut xi? txʷuyms i? təkłmilxʷs ut xi? xa? kʷiłts ut ktnikłts. ixí? n̓tqusəs i? qʷlmiň ut xi? ta?xílsts ut ti? xast.	guest little knife touch fire/ashes
3. ixí? tkʷt̓im ilí?. ixí? skʷlčńčuts i? l xλčiň, txʷ stím i? xčečiň. ilí? n... n̓tkʷitkʷs ut n̓təxʷpusəs. xi? n... nwtnitkʷs i? t sutň, i? t síya?, i? t stím. n̓pččatkw̓s ! ixí? ut wtnitš ut... xi? scuts sňklip, "lut itlí? t iks?ítň, waý mať....	put down for s/o boil poop in the water
4. ka?xíš p̓lkm̓čut xi? ta?xílsts alá? tətq̓ntis ut ixí? čum̓s. "nikná? waý ti? xast." xi? ilí? pi-tň ut xi? čuňtm t skmxist, "waý txʷuýstxʷ ixí? k asqʷsqʷasí?". xi? tətxʷuýs ut xi? xʷičłts ɬalapúl ut ?at?ítň.	give a little touch; suck
5. ixí? mat kʷnásá?qt ut xi? scuts, "kn ksxʷúya?x k iłeqaqča?, kí čris". xi? sxʷuýs kí čr.... xʷu? ut kičx ut čris čut, "waý ?amnánt askíčač". čut, "ut áti? t stím?" čut, "waý ti? kíka?t i? siw̓t kʷ n̓w t qáqxʷl̓x".	a few days there will be
6. ixí? tətuxʷt ut ka n̓wist i? ka n̓płm̓qsiłxʷ itlí? ut tuxʷt. ti? čar̓r̓ ut n̓tipmítkʷ. ýxí? ut čus i? sqʷsqʷasía?s, "xʷuýx, knxit ya? lpiw̓mp waý i? qaqxʷl̓x". xi? sáčečqa?s i? twt̓wít ut xi? knxitsəlx. la? ktpakʷntisəlx i? qaqxʷl̓x.	top of the house; chirp; jump in the water; that
7. xi? kʷlčńčut ut ?amntím. ut i? kʷiłt lut t əx?kists. kmax i? kʷiłt kʷl.... xi? wýwýčiňəlx ut xi? čuňtm t čris, "waý xast tə km̓ntixʷ k asqʷsqʷsí?". xi? tətxʷuýs sňklip.	
8. xi? ilí? kʷlliwtəlx ut ixí? sňačm̓s kla?. nikná? waý ut t a? čka?ítet skmxist. xi? čn?utxʷ skmxist. čuňtm t sňklip, "waý ut aks?amnám askíčač". xi? scuts ɬalapúl, "ut t stím mi? ?amntín? čuňtm... ixí? ut ixí? kʷis i? niňkm̓ ixí? ta?xílsts ɬala(púl). xi? txʷuyms ut áti..? kmax sípi?s. ixí? čkʷiłtm̓ ta?xílm̓ xi? nikłtm̓. tə "álalalalala. kn hxiť". čqəqiňk, ɬlał.	ow, ow, ow, ow

9. xi? čut... čuňtm̄, "waý či?skʷ čkʷnikstm̄stxʷ áya?". xi? čničts k̄tnišs uť ilí? t̄kʷńtis i?... ńtqusəs i? qʷlmiň uť ta?xísts uť x̄stwiłx. xi..?, ixí? čut, "waý xi? iłətxʷúy" uť ixí? t̄etnists skrm̄xist. čút, "áti? mnińtət n̄kʷulm̄ntət ixí?". ixí? t̄etnists. ixí? sčuts sňklip, "áti? iksti?.. kʷu ksti?xíla?x." ki..?. ixí? uť s?at?ítħsəlx. kʷułsəlx ixí? kʷlčńčutəlx.	jerk around; that one
10. xi? uť kʷń?ása?qt uť ńačćm̄. "nikná?. waý axá? t̄čxʷúy ćris." ta? km̄ńtis i? sqʷsqʷasía?s ixí? ńlkʷsúsəs. čyńa? čnlkʷsusəs. ńalapúl, áti? lut ta kłqəpqıńtń, kʷełkʷýna?t ixí? uť ta?xísts alá? uť lk̄tis. ní..kna? áti? čn̄qʷa?qʷ?ípna? aklá? uť naňm̄t čnlkʷsus.	tie up hair (in middle); tie for s/o cheek pockets; tied in the middle
11. kli? kičx xi? sčuts, "waý akskʷúłčnm̄". m̄t čut, "áti? lut kń ta kstím̄". xi? stkiwíxs sňklip ka ńwist. kíwíx uť "čařř". ki. kła..? wtań tkiwíx ki? ńačćs. waý lut načʷm̄. mat lkʷut i? siwłkʷ uť lut ta čmistís. la?kín črqmńčut ki? kłt̄kʷełkʷikń. lut ka?xíš i? kí siwłkʷ uť ti? axá? i? l... čkla? ki? t̄kʷakʷ. ilí? kłt̄kʷełkʷikń ixí? uť słłaláš.	fallen on the ice
12. kł?i..m̄səlx uť xi? čus i? sqʷsqʷasía?s, "xʷuxʷúx, ńáčńti". kli..? ýńa?... kli? i? sxʷuýsəlx. ki. kli..? ńačsəlx. ńta?, ilí? čkłt̄kʷikń. ixí? čkmlkmažsəlx uť ččkʷaqşəsəlx kí čitxʷs. uť ixí? i? kʷri? a? čwikstxʷ i? l... i? l̄ sxʷuyňt ti? kʷřraý ixí? mat s... ilí? s... (stki?s). kiw. ilí?. ikli? áti? ki? t̄kʷakʷ.	xʷúýwi take by the arms; drag; bright yellow
13. ixí? ćris t̄uxʷt uť kla? uť t̄uxʷt uť kłt̄rķíki?s ixí? uť ń?uťxʷ. uť km̄a..m̄ uť ixí? ilí? kłqm̄iłt̄məlx. xi? t̄etnists. axá? sňklip ilí? čta..kʷ. ixí? mat mipnús, ńxílpus. ńačćs iklí?, níkna?, qaqxʷíx a? čkłwtań. čut, "mńań ilí? kʷu ksxíla?x ki?...". ixí? skʷlčńčuts ńalapúl. ki. (xi? sýsyus ta čkʷlčńčut). ixí? waý. ilí? ńcaýxʷáplqs.	kick the top surface lay +1 down for s/o cleared up; put on a surface

sňsúxʷna? swłtińt̄

1a. swit i? skʷists i? naňwňxʷs sňklip ?

č. t̄kʷińkʷnx i? sqʷsqʷasía?səlx ńalapúl na?t sňklip ?

2a. əcińst̄m̄ i? snęqsilxʷs t sňklip ?

č. əcińst̄m̄ i? təkłmilxʷs skrm̄xist tə kičx sňklip kí čitxʷsəlx ?

č. swit i? txʷuýms skrm̄xist i? naňwňxʷs ? əx?kist̄m̄ i? naňwňxʷs t skrm̄xist ?

ə. stiń a? čkists skrm̄xist mi? x̄stwiłxsts i? naňwňxʷs ?

3a. stiń i? sčnwtňitkʷs skrm̄xist i? l̄ x̄čińs ?

č. swit i? ńpóčńatkʷs ?

č. swit ństińs lut t ks?ítí? i? skʷlčńčuts skrm̄xist ?

4a. swit i? tətq̓ntis i? skʷlčnčuts skrm̓xist ?

č. əciňt sňklip tə wýscum̓s i? s?it̓ns skrm̓xist ?

č. əciňst̓m̓ sňklip t skrm̓xist tə wýčiňəlx ?

5a. tə kʷnásqa?t, ixí? ut ka?kín tə xʷuy sňklip ?

č. əciňst̓m̓ i? nažʷnžʷs t čris tə kičx k̓l čitxʷsəlx sňklip ?

č. tl̓ ka?kín ki? ksta?xʷs?ít̓na?x čris ?

6a. swit i? n̓tipmítkʷ mi? k̓lqaqxʷl̓x̓m̓ ?

č. əciňst̓m̓ i? sqʷsqʷasía?s t ńalapúl ?

č. s̓wswit ut qaqxʷl̓x i? sčkt̓pakʷsəlx ?

7a. əx?kist̓m̓ i? qaqxʷl̓x i? sčt̓et̓tpiňs čris ?

č. əciňst̓m̓ sňklip t čris tə wýwýčiňəlx ?

8a. əciňst̓m̓ ńalapúl t sňklip tə k̓tkičňtm̓ t skrm̓xist ?

č. stiň i? sčkt̓et̓mčiňs ńalapúl ?

č. x?kinm̓ ńalapúl tə nikl̓tm̓ i? sípi?s t sňklip ?

9a. əciňst̓m̓ sňklip t skrm̓xist tə nikl̓tm̓ ńalapúl ?

č. x?kinm̓ ut ństwiňxst̓m̓ ńalapúl ?

č. swit i? nkʷulm̓s i? skʷulm̓ t s?it̓n t sčp̓cačs ?

10a. əx?kist̓m̓ i? sqʷsqʷasía?s t sňklip tə wiks tčxʷuy čris ?

č. əx?kist̓m̓ ńalapúl ut áti? lut ta k̓lqəpq̓iňt̓n ?

11a. əciňst̓m̓ ńalapúl t sňklip tə k̓tkičňtm̓ t čris ? stiň i? sčkt̓et̓mčiňs ńalapúl ?

č. stiň a? čkists sňklip tə mipnús ut lut ta kst̓im̓ t s?it̓n ńalapúl ?

č. x?kinm̓ mi? sňklip k̓l̓kʷəkʷikn̓ ixí? ut s̓l̓laļs ?

12a. k̓l̓ ka?kín ki? kʷulstm̓ i? sqʷsqʷasía?s t ńalapúl ?

č. əx?kist̓m̓ sňklip t sqʷsqʷasía?s tə kakíčňtm̓ ilí? čklt̓kʷikn̓ ?

č. čakn̓lxʷ i? sčwiksəlx ? səx?kinx ut čx̓it̓ it̓i? i? sxʷuyňt̓ ?

13a. əx?kist̓m̓ i? sxʷuyňt̓ t čris ?

č. stiň i? k̓lqmiňtr̓əlx ńalapúl na?t snəqsilxʷs t čris ?

č. əciňt sňklip tə mipnús, n̓xlpus ?

aňčáwt s̓włtiň

1a. tkʷiňkʷnx i? t̓wt̓wit̓ i? l̓ askʷiňt̓m̓ ? tkʷiňkʷnx i? xəxiňxw̓t̓m̓ ?

č. swit i? skʷskʷistsəlx askʷiňt̓m̓ ?

2a. ha? qʷaý kʷ ta čxʷuy k̓l̓ askʷiňt̓m̓ i? čitxʷsəlx ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ?

- č. ha? nýfayp čamstíp i? skicáčmp anwí? na?t asnäqsílx^w? maýxít.
 č. swit i? tx^wuymňtx^w t skæk lax^w? swit i? tx^wuymňts? maýxít.
 č. t sktæ?a?, ha? knikltx^w swit? ha? swit ktnikltm̄s? səx?kinx? səx?kinx ut lut?

- 3a. stím akstlk^wttím asxmnkáws tə klax^w? stím kstlk^wtsis? maýxít.
 č. stím ascn̄tæx^wpús t spi?scítt? stím aksn̄tæx^wpús tə xl̄ap? maýxít.
 č. ha? qwajy ta chnpçfatk^wstx^w? səx?kinx? səx?kinx ut lut?
 4a. k^w tə skwəkwiymilt ut ckwlčnčut aňnkwlkwltn, ha? ctetqstix^w i? skwlčnčutsəlx ut ccumstx^w? səx?kinx? səx?kinx ut lut? maýxít.
 č. t skæk lax^w, ha? klaxwm̄ ixí? sič čuňtx^w, "nikná? waý ti? xast"?

- 5a. swit i? ?amtsís t spi?scítt? swit i? ?amtix^w? maýxít.
 č. swit i? ks?amtsís tə xl̄ap? swit aks?amnám? maýxít.

- 6a. čaknílx^ws i? np̄l̄mqsiťx^ws aňčitx^w? maýxít.
 č. ha? k^w n̄tipmítk^w t sktæ?a? ? ha? aksn̄tipmítk^w tə sktæ?a? ? səx?kinx? səx?kinx ut lut?
 č. stím asčktpák^w t sktæ?a? ? stím aksčktpák^w tə sktæ?a? ? maýxít.

- 7a. i' kwinx ki? p wýwýčiň t nk̄wək^w?ac na?t asnäqsílx^w? maýxít.
 č. stím i? km̄tix^wəlx asqwsqwasía? t spúta? sxl̄xałt? maýxít.

- 8a. swit i? n̄utx^w k̄l aňčitx^w t skæk lax^w? səx?kinx ut n̄utx^w? maýxít.
 č. stím asčkwín t spi?scítt? stím i? sčkwiňs asláxt? asxmnkáwa? ? maýxít.
 č. ha? swit kwiłtm̄s asípi? ut nikltm̄s t nk̄wspiňtk? səx?kinx? səx?kinx ut lut? maýxít.

- 9a. swit i? čuňts, "či?skw" t snk̄wək^w?ač? swit i? čuňtx^w, "či?skw"? maýxít.
 č. ha? swit nýfayp ck̄nikstm̄stms? ha? swit ck̄nikstm̄stx^w? maýxít.
 č. swit aksk̄níkstm̄n̄m̄ tə nk̄wək^w?ac? swit i? ksk̄níkstm̄nts? maýxít.

- 10a. ha? k^w nk̄wsusnčút ſapná? t sxl̄xałt? t spi?scítt? səx?kinx? səx?kinx ut lut?
 č. ha? k^w čnqwa?qw?ipna? ? maýxít.

- 11a. swit aksk̄wulčnm̄ tə sktæ?a? ? swit i? k̄wulčnts t sktæ?a? ? maýxít.
 č. ha? k^w tkwiļx ka nwist t sča?aq^w? ha? k^w n̄atx^wula?xw̄m̄? səx?kinx? səx?kinx ut lut?
 č. ha? k^w ktłk̄wək^wikn̄ t ?istkm̄? ha? aksktłk̄wək^wikn̄ tə ?istkm̄? maýxít.

- 12a. swit i? km̄aňnts t sktæ?a? ? swit i? km̄aňntx^w? maýxít.
 č. stím asčček^waqs t spi?scítt? stím aksčček^waqs tə xl̄ap? maýxít.
 č. ha? čwikstx^w stím ti? k̄rray ſapná? ? səx?kinx? səx?kinx ut lut? maýxít.

- 13a. ha? ktłqikňtx^w t s?istkm̄? səx?kinx? səx?kinx ut lut? maýxít.
 č. stím i? ktłqmiłtx^w asnäqsílx^w t spi?scítt? stím i? ktłqmiłtm̄səlx? maýxít.
 č. ha? k^w čn̄xlpus put k^w ta čqiłqtl i' tək̄wək^wast? səx?kinx? səx?kinx ut lut? maýxít.

sk^k?iýsm^w t s?um^ws

aksčk^wúl: t^kqýntik^w i? p^kla^kt t s?um^ws mi? kpapút^kmst^w i? s^kchi^ks. Iut aks^kt?íýsm^w swit u^k čxil^km km^w swit a^k čxil^km. ix? sič n^kmýčiňt k^kl nwyápixčn.

2a. x ^w uý, kičx u ^k mut u ^k xi? čuňtm ^w t skm ^k xist, čus i? t ^k ak ^k milx ^w s, "waý aks?amnám askíčač."		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. continuative		
ə. progressive		
h. imperfect		
i. future imperfect		
2č. čut, "áti? t stím ^w mi? Paňtín .		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
2č. ix? u ^k ta?xílsts i? niňkmn ^w s x ^w y ^k x ^w ayt u ^k xi? tx ^w uym ^w s i? t ^k ak ^k milx ^w s u ^k xi? xa? k ^w its u ^k k ^k ník ^k ts.		
a. actual/habitual		
č. continuative		

č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
3a. <i>ixí? uť w̄t̄n̄tis uť... xi? sčuts sn̄klip, "lut itl̄? t̄ iks?ít̄n̄, waý mat....</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
4a. <i>xi? il̄? pi..t̄n̄ uť xi? čuňtm̄ t skm̄xist, "waý txʷuýstxʷ ixí? k̄ asqʷsqʷasí?"</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		

i. future imperfect		
---------------------	--	--

7a. *xi? wýwýčinňałx uť xi? čuńtm t čris, "waý ḫast tə kmňtixʷ k' asqʷsqʷsí?"*.

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

9a. *čuńtm, "waý či?skʷ. čkʷnikstm̑stxʷ áya?"*.

a. past/present		
č. actual/habitual		
č. continuative		
ə. progressive		
h. imperfect		
i. future		
k. future imperfect		

9č. *čuńtm, "waý či?skʷ. čkʷnikstm̑stxʷ áya?"*.

a. past/present		
č. continuative		

č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

11a. *kli?* kičx xi? sčuts, “*way akskʷúlčnm*”.

a. past/present		
č. actual/habitual		
č. continuative		
ə. progressive		
h. imperfect		
i. future imperfect		

12a. *ixí?* čkm̕kmašálx ut ččkʷaqṣə́lx kí čitxʷs.

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

smýčinm̄

aksčkʷúl: ነմýčinm̄nt k̄l ነsəlxčiň. ነwulm̄nt i? sčuts Dora t akčknxčútň.

2a.

1. Is she going to be approaching you?	
2. We didn't approach you guys. You approached us.	
3. Are they beginning to approach me?	
4. They are going to approach her now.	
5. Why are you approaching (cur. rel.) us?	

3a.

1. Dang, he is going to poop in the water!	
2. I pooped in the water for you.	
3. Is she going to be pooping in the water for YOU GUYS?	
4. Why do they always poop in the water for you?	
5. Poop in the water for ME!	

4a.

1. Suck it, ya'll!	
2. I like it when he sucks it for me.	
3. Shall I suck it for YOU?	
4. Is that what you guys sucked?	
5. Are you sucking (prog.) it?	

5a.

1. Did they dump down the fish for you?	
2. We are going to be dumping down some crawdads for YOU.	
3. They never dump down any mussels for us.	
4. What did you dump down?	
5. Is she starting to dump things down?	

8a.

1. You are jerking (cur. rel.) me around. Stop it.	
2. She's going to jerk them around.	

3. Who is that that you guys jerked around?	
4. We never jerk you around, do we?	
5. Do you think I am going to be jerking you enemy guys around for YOU GUYS?	

9a.

1. Did she tie your hair up in the middle for ya?	
2. We tied their hair up.	
3. Are you tying (cur. rel.) up my hair?	
4. We tied your hair up for YOU.	
5. I am going to be hair tying this evening.	

9č.

1. Did she tie it for you?	
2. We are going to be tying it for YOU.	
3. Am I tying (prog.) it for YOU GUYS?	
4. What did you tie?	
5. Are you guys going to start tying?	

11a.

1. They always take me by the arms.	
2. Are we going to be taking you guys by the arm?	
3. Did you guys take them by the arms?	
4. Could you take them by the arms for ME?	
5. I am taking (cur. rel.) her by the arms now.	

12a.

1. I am starting to kick the top surface.	
2. Will you kick the top surface for us?	
3. We never kick the top surface for you/.	
4. I am top surface kicking (prog.).	
5. What did they top surface kick?	

12č.

1. Those were put down for us.	
2. Could you put them down over there for	

ME?	
3. I am going to be putting them down for you over there.	
4. Does she put them down for you guys?	
5. We are putting (prog.) them down for YOU.	

03. swarákxṇ naʔt skʷ́rxaṇ

sʔum̄s

skʷum̄mált	young women
skʷ́rxaṇ	heron
maʔmínt	to bother someone
ktətətpína?	hair straight over the ears/braids
tkʷrkʷ́rcaqstxṇ	bow legged
hóy	finally
ńp̄łm̄qsitxʷ	roof / top of the lodge or house

čaptíkʷt

1. čwix i? sqilxʷ. txʷ lut kmax skʷəkʷyína?s, kt̄xʷil ilí? kʷlliwtəlx. áti?... (nəqnəqsilxʷ) kiʷ, xʷ?itəlx. uť xi? axá? i? swywýnumtx i? smam̄?ím, i?... i? skʷum̄mált, scutxəlx. mť xčmńčutəlx, čawlxəlx, txaŕəlx mť xi? sxʷuýsəlx iklí? (kí skʷ́rxaṇ ?) kiʷ.	young women heron
2. kli? xʷuýyəlx mť xi? ilí? kst̄mtíma? skʷ́rxaṇ. iklí? ýcapəlx mť axá? atá? xʷuýəlx aklá? ńpəp̄ilxəlx. mť xi? skl̄kíča?s i? st̄iqʷ, i? x̄wáw i? st̄im. uť axá? ti? čáčqa? mť ixí? xʷič̄ts mť t̄nis. ixí? uť i?... waý itlí? i? knaqs čkič mť waý kli? ń?uťxʷ. ti? ýxí? mť waý, "kʷára?, kʷára?, st̄mtíma?". maʔmísəlx. ?a... uť čsap i? smam̄?ím. (yayáat i? lutsts) kiʷ.	bother s/o
3. ixí? uť swarákxṇ kli? xʷuý. uť áti? čktətətpína?. sič itlí? qʷučt, ksus. sič itlí? čtkʷrkʷ́rcaqstxṇ uť st̄piňk. kli? w̄taň uť xi? scuts. i? smam̄?ím čayáyńčút uť cutəlx, "uť ixí? kskstíma?x iklí? ?" xi? xʷu..ý uť kičx uť čus i?... ixí? i? pəptwína?xʷ, "ka?kíň skʷ́rxaṇ ?" čut, "iklí? káta?". xi? uť kli? ń?ú?uťxʷ.	hair straight over the ears/braids; bow-legged
4. ilí?..., ilí? uť axá? i? pəptwína?xʷ čkmńtis i? st̄iqʷ uť klkíča?s. "waý ilí?", čut. "waý xi?míx mi? t̄čáčqa?". xi? kaw̄-čňəlx. ho..ý uť x̄lap. (?aa). ixí? uť načʷm̄ ixí? t̄e kʷis ixí? swarákxṇ.	finally
5. ixí? scuts kʷrxan̄.... qit uť čáčqa?. ixí? sλa?λ?ús̄ms uť áti? ixí? čňxlak. čyňa? čqitət, waý i? sqilxʷ. uť ixí? scuts, "kʷára?, kʷára?, kʷára?, kń ńp̄łm̄qsitxʷ mi? kń tq̄limx".	top of the lodge
6. uť xa? i?... t n̄aýp ilí?. lut ta txʷuý swarákxṇ. ilí? t n̄aýp mut. ixí? uť načʷm̄ skʷniřs. uť scutx ixí? itlí? sc̄hilx ka? čxmiňks i?... i? skʷ́rxaṇ i?... (swarákxṇ). kiʷ. ksčitsts.	

s̓nsúxʷna? sw̓łtiłn̓

1a. swit a? čwix ?

č. t̓kʷińkʷnx i? sqilxʷ a? čwix ?

ć. čkńkiń i? skʷum̓máłts i? sqilxʷ ?

ə. səxkiń uť xčmńčutəłx, čńawłxəłx, txaŕəłx i? skʷum̓máłt ?

2a. swit i? s̓níkʷłmut̓ skʷřxań ?

č. ka?kíń ki? n̓pəpiłxəłx i? skʷum̓máłt ?

ć. sw̓swit i? kłkłkíća?łt̓m i? x̓wítća? t skʷřxań i? st̓mtíma?̓s ?

ə. swit i? lutsts i? skʷum̓máłt ?

3a. čkiń i? qəpqıńt̓s̓ swarákxń ? čkiń i? sqiltks ? čkiń i? s̓ńačečs ?

č. səx?kinx uť kńaýńcút̓mńt̓m̓ swarákxń t smám?ím ?

ć. əcińst̓m i? st̓mtíma? t swarákxń tə kičx i? kł čitxʷs ?

ə. swit i? n̓ułtxʷ i? kł skʷřxań i? st̓mtíma?̓s i? čitxʷs ?

4a. aex?kiłt̓m Swarákxń t kʷřxań i? st̓mtíma?̓s ?

č. swit i? čkł?im̓st̓m mi? t̓áčqa? ki? tl̓ čitxʷs kʷřxań i? st̓mtíma?̓s ?

ć. səx?kinx uť kawčńəłx i? smam?ím ?

ə. swit i? kʷis t kńnažʷn̓xʷs skʷřxań ?

5a. swit i? qit̓ uť čáčqa? tl̓ čitxʷs ?

č. swit i? s̓la?ł?úsms ?

ć. sw̓swit čqit̓əłqit̓ ?

ə. əcińst̓m i? sqilxʷ t skʷřxań ?

6a. ha? təwińt̓m̓ skʷřxań t swarákxń ?

č. swit nýńaýp čmut i? skʷřxań ?

ć. swit i? skʷniŕs Skʷřxań ?

ə. səx?kinx uť čxmińkst̓m i? swarákxń t skʷřxań ?

ańčáwt sw̓łtiłn̓

1a. ka?kíń ka? čwəxwix anəqsílxʷ ? maýxít.

č. ha? kłtxʷił il? kʷl̓iwtəłx k ańčítxʷ ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

ć. ha? skʷum̓máłt i? l̓ anəqsílxʷ ńapná? ? maýxít.

ə. i kʷinx ki? kʷ čńawłx ńapná? t s̓líxńałt ? i kʷinx ki? kʷ txaŕ? i kʷinx ki? kʷ xčmńcut ? maýxít.

2a. sw̓swit ýńap kł ańčítxʷ t skłę?a? ? ha? n̓pəpiłxəłx ? maýxít.

č. ha? kłkłkíća?łtxʷ i? st̓iqʷ t ska?áym ? ha? kʷ x̓wítća?m ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

ć. i kʷinx ki? kʷ čáčqa? tl̓ ańčítxʷ uť kʷ n̓is ńapná? t s̓líxńałt ? maýxít.

ə. swit i? ma?míńts t spi?scíłt ? swit i? ma?míńtxʷ ? maýxít..

h. swit i? lutstr̓m̓s t spi?scíłt ? swit i? lutstxʷ ? maýxít.

- 3a. ha? swit čktət tətpína? i? ī asnəqsílx^w? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.
č. ha? čtkʷrkʷrčaqstxň swit i? tľ aslňláxt? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.
č. swit a? ččaýčaýňčútňtəmňs anwí? na?t aslňláxt? swit i? ččaýčaýňčútňt? maýxít.
ə. ka?kín ki? kʷ n?uťx^w t skěklax^w? maýxít.

- 4a. stím asčkám t spi?scítt? stím aksčkám tə xlap? maýxít.
č. stím km̄ swit asčkíkíca? t sča?áq^w? stím km̄ swit aksčkíkíca? tə sča?áq^w? maýxít.
č. ha? kʷ ksláxt uť lut pňkiň ta čkawčň? swit i? skʷists? maýxít.
ə. swit aňxmíňk t akskʷníň t aksxílwi?/aktnáxʷnň^w? səx?kinx? maýxít.

- 5a. ī kʷinx ki? kʷ qitł ūapná? t sxlňčaít? ī kʷinx t aksqít tə xlap? maýxít.
č. swit i? ūa?λ?úsmňts t spi?scítt? swit i? ūa?λ?úsmňtx^w? maýxít.
č. ha? kʷ n̄wist ī i? n̄pλ̄m̄qsiťx^w aňčítx^ws t sča?áq^w? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.
ə. ha? čtqlimx yčat s?istkm̄ aňλ̄eňxňčap? ha? anwí? kʷ čtqlimx? maýxít.

- 6a. ī kʷinx t akťetxʷúy k aňčítx^w ūapná? t sxlňčaít? maýxit.
č. tə čkłə?a?, ha? nýčaýp ki? kʷ čmut? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.
č. swit čmisxmiňkstřs? swit i? čmisxmiňkstx^w? maýxít.
ə. ha? swarákxn a? čiťtstx^w? ha? swit ī asnəqsílx^w čiťts i? swarákxň? maýxít.

skč?iýsm̄ t s?umňs

aksčkʷúl: tqýňtik^w i? pťaťt t s?umňs mi? kpapútňstř i? sčxiňs. lut aksč?iýsm̄ swit uť čxilň km̄ swit a? čxilňstř. ixí? sič n̄mýčiňt kľ nwyápixčň.

1a. mť xčmnňčutəlx, ččawílxəlx, txamálx mť xi? sxʷuýsalx iklí?		
a. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
i. pres. durative		

k. imperf. dur.		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		
2a. <i>ičlī? ýčapəlx m̩ axá? atá? xʷuýəlx ačlā? n̪apəiňxəň.</i>		
a. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperfect		
č. intrans. future		
h. future imperfect		
i. pres. durative		
k. imperf. dur.		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		
2č. <i>m̩ xi? sk̪ík̪íča?s i? st̪iqʷ, i? čwaw̪ i? st̪im̪.</i>		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. continuative		
č. imperfect		
h. future		

i. future imperfect		
2č. <i>maʔmísəlx.</i> ?a… ut čsap i? smamʔíṁ.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
3a. xi? xʷu…ý ut kičx ut čus i?... ixí? i? pəptwína?xʷ, “kaʔkíň skʷíxaň ?”		
a. intrans. act/hab.		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
i. pres. durative		
k. imperf. dur.		
k. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
kʷ. past perfect		
l. future perfect		

4a. *ilí-?*, *ilí?* *ut axá?* *i?* *paptwína?xʷ čkm̓ntis* *i?* *stiqʷ ut kíkíča?̄s.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

5a. *ixí?* *sčuts kʷrxan̓.... qit̓t ut čáčqa?*

a. intrans. act/hab		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
i. pres. durative		
k. imperf. dur.		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
kʷ. past perfect		
l. future perfect		

5č. *ixí?* *sλaʔλ?*^w*úsm̄s* ut áti? *ixí?* čníxlak.

a. past/present		
č. intrans. act/hab		
č. intrans. prog.		
ə. intrans. imperf.		
h. intrans. future		
i. future imperfect		
k. imperf. dur.		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		

6a. *ixí?* ut *nakʷm̄* *skʷniṁs*.

a. past/present		
č. intrans. act/hab		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
k. imperf. dur.		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		

6č. *uť sčutx ixí? itlí? sc̄ilx ka? čxmiňks i?... i? skwíxań i?... (swarákxní). kiw. kscísts.*

a. past/present		
č. actual/habitual		
č. continuative		
ə. progressive		
h. imperfect		
i. future		

smýčinm̄

aksčkʷúl: n̄mýčinm̄nt k̄l n̄səlxčiń. k̄wulm̄nt i? sčuts Dora t akłknxčútň.

1a.

1. Are they going to be getting dressed?	
2. We were starting to get dressed.	
3. Did you already get dressed?	
4. Dress the children, you.	
5. We dressed the girls for you.	

1č.

1. Are you guys going to bathe now?	
2. Is she going to bathe you?	
3. Could you bathe her for me?	
4. And then she started to bathe.	
5. We bathe you guys because you stank.	

1č.

1. Are they going to be combed by Malí?	
2. Could you guys comb her hair for us?	
3. Why did you guys start combing your hair?	
4. I am going to be combing my hair.	
5. Who combs (hab.) your hair?	

2a.

1. Is she going to be bothering him?	
2. We are bothering (actual) her for you.	

3. Did I bother you?	
4. Are they bothering (prog.) you guys?	
5. Are bothering (cur. rel.) him on THEIR behalf?	

2č.

1. Why does she always refuse you?	
2. They refused you guys because you are mean.	
3. I am refusing (cur. rel.) them again now.	
4. We are going to refuse you.	
5. Are you guys going to be refusing them?	

4a.

1. Could you tie/pack us some meat?	
2. Why did they body-tie you guys?	
3. Are you going to be tying up some elk for ME?	
4. We always package some meat up for you.	
5. Are you guys starting to package meat?	

5a.

1. What time did you guys wake up this morning?	
2. She is saying (actual) that I am waking (cur. rel.) her up.	
3. Wake her up, you guys !	
4. Who wakes you guys up?	
5. Am I waking (prog) you up?	

5č.

1. I looked around but I didn't see anything.	
2. Why did you guys start to look around?	
3. Who was that who looking (prog) around for you?	
4. Why is she looking (actual) around for you guys?	
5. We looked around for you, but we didn't find	

you.	
------	--

5c.

1. We move to the desert in the winter.	
2. Did you move them?	
3. Are you going to be moving on Saturday?	
4. I started to move today.	
5. We always move you and we are tired.	

6a.

1. What did you take?	
2. I am starting to take it.	
3. Why does she take it from you?	
4. You take and you take.	
5. Who took you guys' dolls?	

04. s̓n̓klip, s̓čaníxʷ naʔt sm̓xikn̓

s̓um̓s

sklkʷtilt	distant child
kʷaʔápqnt	to bite s/o on the head
s̓n̓wlwlmúsa?	arrowhead
nyqpałqstn̓	garment belt
k̓tqaʔqaʔnt	put/stick under
klaʔtaʔqínt	to lean s/t up against s/t
tačkwtíma?tk	towards down river
ṭətuṁsm̓	give a little smile
kčkʷícaʔnt	to skin/pull the skin off of
k̓tqaʔáxnm̓nt	to stick/put under the arm
k̓raň	in there
k̓tň?atxʷípnt	go right in the door
þis, þis, kʷλup	poof, poof, plop
qaʔlqʷsísłptn̓	fire poker
tuʔtuʔtán	poker/poking tool
c̓c̓l̓xʷaqstxnt	to scratch s/o's thighs/legs
ńc̓c̓l̓xʷupsnt	to scratch s/o's butt
k̓tnis	depart/take off
kakswíx	stand by someone
pakʷnk	things fall/are dumped in gut
ńtəpmúla?xʷ	jump into/onto the ground
maʔmáʔslqsñm	feel clothes/feel up over clothes
ṭistáʔis	throw voice
ńʔačqʔúla?xʷ	come in out of the ground

čaptíkʷt

1. waý čwix sňklip uť i? sqʷsqʷasía?s sňklip áti? ka.. kmusms i? sqʷsqʷasía?s tľ Čalapúl. uť knaqs xi? sklkʷtiłts i?... i? sutň i?... (oh yah) sčaníxʷ. xi? sqʷsi?s.	distant child
2. axá? i? tŵtŵit uť... (from his first marriage). yah. axá? i? tŵtŵit xʷu..yýəlx mť ýčapálx i? kľ.. xi? sm̄xikn áti? kstŕmk?iłt. uť sqilxʷəlx čxił t mnim̄tət. uť nažmť ti? kičx i? tŵtŵit mť xi? ta?xíłsts i? stŕmk?iłts, "xʷuyx waý". ixí? mť axá? xʷuý ixí? i? stŕmk?iłts uť nýakʷ mť ixí? stxʷuýs axá? čŕmmqʷmaqʷ. uť atá? xʷuý. uť atá? ixí? i? tētŵit, i? sqʷsi?s sňklip, atá? xʷuý mť kʷa?ápqs. ixí? ɬínus.	bite on the head
3. uť ixí? i? pəptwína?xʷ tqípi?s sňwlwl̄músa?s čkʷułsts i? t sutň i? t... t̄xʷ xi?míx ilí? stím, i? kílílxʷ mť w̄tňtis. kití? a? čťa?pstísəlx i? t kí?lílxʷ. ?at ɬxʷňtis, káwsts ixí? i? tŵtŵit (ixí? i? kmusms). kiw.	to jam; arrowhead
4. kli? kičs sčaníxʷ uť čus ýa? l?iws, "iks... kň ksxʷúya? áti? miyáť kʷu? ɬəxʷtis, i? sutň, isňsíňča?." ixí? čuňtm i? t... ta l?iws, "waý, lut aksxʷúy waý mať črm.... waý lut. waý kárn knaqs i... kárn kʷ knaqs." ixí? scqʷaqʷs sňklip, kćqʷa...qʷ.	
5. ixí? uť axá? sxʷuýs uť axá? l? i? nyqpałqstňs ilí? kťqa?qa?ňtís i?... (sňwlwl̄músa?tňs) ? kiw, i? sňwlwl̄músa?s. uť i? kʷiłt waý ilí? čkwtwtaň i? kľ čqilň. uť xʷuý uť čuňtm ixí? i? t pəptwína?xʷ, "waý alá? mi? w̄tňtixʷ". uť ilí? kťa?ta?qís i? l? tkrmknitxʷ uť n?utxʷ.	belt; to stick things under lean up against
6. ilí? mut i? stŕmk?iłts. čus, "xʷuýx waý". ixí? uť axá? xʷuý ?áčqa? uť.. uť (she turned in to a bear) xi? uť xʷuý nýakʷ uť.... xi? scuts, "xʷuýx. čačnt ya?xíš ! kʷu? akspulňtm t iksxʷíplp. xʷuýx. pułskʷ".	
7. uť xa? ?áčqa? sčaníxʷ uť kmňtis i? čqilňs. uť ta? čačs. načwám, kmax sutň..., kí?lílxʷ. xi? xʷiňxʷiłsts katá?, čkmňtis uť kli? nw̄tňtis. xi? sxʷuýs, čut, "tačkwtíma?tks mi? kʷ xʷuý. tli? čťa?pńtixʷ mť čkʷiłk". uť axá? lut t? qá?iſmňt.	from towards the riverside
8. nýakʷ uť xi? sxiňr̄ms, sqi...iłts. tľ wíwa?st uť ta?xíłsts, alá? čačs waý (he had a bow and arrow). xi? uť i?... kli? čačnt (she smiled at him, yah). t̄etuňsm̄. xi? čťa?pńtím. kčkʷíča?ňtím i? t sípi?s uť xi? n̄ktusəs.	little smile; skin s/t
9. xi? t̄etxʷuýs uť i? l? statň uť tnýakʷ iklí?. xi? čqmítts ixí? i? sípi?, "kʷiňt aksxʷíplp". ixí? nažmť i? čásyaqňs kťqa?áxňm̄s. ixí? n̄t̄etpmítkʷ ká nýxʷtitkʷ uť xi? skraňs ný(ačʷ). li? čqmíttm uť čuňtm, "kʷiňt axá? aksxʷíplp".	s/t stuck under arm

10. huý uť kičx i? ńka l?iws uť xi? čus, "kʷiňt axá? i? čásýaqňs xi?... (that girl)". xi? kʷis sňklip uť atá? tu?tís i? t... i? t sutň, i? t sňeňči? uť kťexʷpňtis. uť xi? i? t sutň, i? t sňeňči? uť li? swlaps uť ti? qʷňaý ixí?. ilí? čaňlwís sňaýňčuts, kiw.	
11. ki? ńkaň n?uťxʷ ixí? i? tum. ńkaňpaťxʷípňtm. ńta? i? stňmk?ilts i? čásýaqňs a? čwtaň a? čqʷuť. xi? kspuľsts sňklip. kli? čut sňklip, "pís, pís, kʷλup. pís, pís, kʷλup. pís, pís, kʷλup. (four his pís pís)".	???; go right in the door poof, poof, plop
12. ixí? uť kʷisělx smňxikň. ixí? kʷis ixí? a? q'a?lqʷsíslptň ixí?.... ixí? ntu?tu?ú·psas atá? tu?tu?tán. čut, "waý xʷustx. waý uť kʷu xʷxwaw. kʷu kťewtəwníksta?x." (Then Coyote) xʷtpňčut.	fire poker poker
13. qí-člx uť xi? kilňtm t smňxikň. xʷu-ýyelx uť čut, "xʷistwi, xʷistwi. waý kň... kň ksutň... i? sxʷa?xʷa?nkiťp waý. i? sxʷa?xʷa?nkiťp." ixí? kʷulň t sxʷa?xʷa?nkiťp uť ití? čxʷtpňčut ixí? člčl̄xʷaqstxňtm ixí? t sxʷa?xʷa?nkiťp. kla? kaýxʷúts... kaýxʷút ki? ta?xílm alá?. ilí? ?akswíx sňklip, "wa..?, wa?, wa?, wa?. nčičl̄xʷu..psn smňxikň. "?a..?, sič kʷ ikspúlstm". ixí? tət̄kiwlxs iklí?. (smňxikň) ki.	scratch thighs scratch butt
14. txiňm, ńkaňs sňklip. xi? a? čmaqʷ uť iklí? txlak. ixí? čut, "waý xʷústwi, waý qʷastíňkm, "pís, pís, kʷλup. pís, pís, kʷλup." ilí? kʷulň i?... ilí? kʷlliwt i? smař?ím scňlkipx, txʷ čkiň. i? txlak ńta? xa? kʷlliwt i? smař?ím.	depart
15. čut, "uč atá? wíkňtp sňklip ?" čutəlx, "lut". čut ?a... eččutəlx, "lut. alá? kʷu scňlkipx. čxʷuýx kʷ s?itnx". uť xi? sčuts, "lut". ti? wim uť xi? sčuts, "waý", xi? tli? swtaňs, xi? s?itňs.	wam
16. ?i-čn ixí? ta?xílsts i? tət̄axʷs alá? uť ixí? nwtňti-s. uť alá? nq'a?q'a?nťi-s uť.... xi? itli? sxʷuýs. áti? mäjník uť kěkalí?. kla? λm̄ ta?xílm, ti? kaώ, lut i? ta kswit. kiw.	
17. sňklip waý ilí? tə kakswíx, "wa..?, wa?, wa?, wa?." xa? áti? iňmník úti? kʷu? pítxʷ". ta?xílsts. nikná? i? splimčňs načʷm qʷic̄t. ta?xílsts alá? xi? pakʷňk alá?. (hňaht). yeyňat ta?xílsts alá? uť xi? xʷl̄xʷílsts. (yňayňát t mník.) kiw. čus, "čapná? kʷ ikspúlstm taňníxʷ". ixí? t̄kilňtm.	stand by s/o fell in gut
18. ki-člňtm mť xi? čn̄təxʷúla?xʷ, mat stím ilí? alá? kťeňčitxʷ. iklí? tňt̄epmúla?xʷ sňklip. (A badger hole). iklí? t̄epmúla?xʷ uť ilí-? uť xi? čxʷuý. la? ta?xílm mť ti? iklí? ki? li? smuts kťaňtíp. ixí? sma?má?slqsm̄s. ilí-? mut, sta? čxí-?sa?. sňklip ta?xílm, ta ťaýp ilí? mut. kʷa? uť lut kslkʷílx?x.	jumped into the ground felt dress; čxílm̄; t nýňayp
19. ixí? uť sčuts, waý t̄istá?is (he throwed his voice, ya know) t̄a..... i? sqilxʷ "čxʷuýwi, čxʷuýwi. waý, waý kʷu ks?ímxa?x, kʷu	throw voice come out of the

<p>ks?ímxax?x. kʷu ks?ímxax?x, wa'y čxʷúywí" ut i? kəkwápa? wham. (So bear, he listened) kəknýa?. "wa'y mat ilí? načw'm ixí? mat t'mxʷúla?xʷs iklí?." (yah you can hear horses and everything. Coyote was just doing that. He throwed his voice.). čut, "nakʷm wa'y mat ixí? i? čitxʷs ilí?". (She got up and took off.) kiw." kla? nis, xʷist ut xi? xa? čn̓ačq?úla?xʷ sňklip ut ixí? sxʷtpm̓čuts (to his house). (Well he had that thing hanging down. He said...)</p>	ground
<p>20. ki-lhtm sňklip ut sňkəčnikntm. ut xi? kʷułł t sutn t... (sxʷa?xʷa?ñkitp). (yah) kʷułł t sxʷa?xʷa?ñkitp ut ixí? člčlxwaqstxntm. ut xi? scuts, "tałt put čxił t sňklip ilí? a? č.... ča?kʷ čmistín sňklip ut kn̓ ñ?utxʷ ut kʷa?ápqn ut wa'y. ut áti? mat kn̓ č?ax. mat ití? switx".</p>	
<p>21. čut, "xi? u... kʷu? ki-łs mtl kʷu? kspulsts". ut xi? txlak ixí? t a? čmaqʷ. ilí? səčkʷičńčutx i? smař?ím, səčlkix. ixí? ut ?itn̓ ilí?. kmax ixí? sňklip ta kłmnik ut i? ?its. (She said, "If I'd known that was him..."). ča?kʷ čmistín wa'y ikpúlstm ikskʷa?ápqn. ča?kʷ kʷa?qpqń ut ɬlał.</p>	

sňsúxʷna? swititn̓

1a. swit a? čwix ?

č. tkʷiňkʷnx i? sqʷsqʷasía? sňklip na?t ńalapú? ?

č. swit i? skʷists i? sklkʷtilts sňklip na?t a? čx?it i? načʷnčʷs ?

2a. ka?kíń tə xʷuýyəlx i? sqʷsqʷasía? sňklip ?

č. tə ýńapəlx i? twtwt i? kí smxíkń i? sňlí?ths, ka?kíń tə xʷuý smxíkń i? stŕmk?ilts ?

č. x?kinm i? sqʷsqʷsi? sňklip tə xʷuýyəlx la?kiń smxíkń i? stŕmk?ilts ?

3a. swit i? tqipntm i? snwlwlmlusa? s i? sqʷsqʷasía? sňklip ?

č. stím i? wtn̓t i? snwlwlmlusa? s t smxíkń ?

č. səxkinx ut lut t qtnus tə ńapám i? sqʷsqʷasía? sňklip ?

4a. ačiństřm i? l?iws t sčaníxʷ ?

č. ačiństřm sčaníxʷ t sňklip ?

č. səx?kinx ut səččqʷaqʷx sňklip ?

5a. stím i? sčktqa?qa?s i? ńnyqpałqstřs Sčaníxʷ ?

č. ačiństřm Sčaníxʷ t pəptwína?xʷ smxíkń ?

č. ka?kíń ki? kta?ta?qís i? čqilňs Sčaníxʷ ?

6a. ilí? čmut ixí? ut ačiństřm i? stŕmk?ilts t smxíkń ?

č. swit i? nyákʷ ?

č. stím i? ńlitňtřm Sčaníxʷ t smxíkń ?

- 7a. stiṁ a? čkists Sčaníxʷ tə ?áčqa? tí sm̥xikn i? čitxʷs ?
č. stiṁ i? sčxʷl̥xʷils Sčaníxʷ ?
č. tí ka?kín čuṇtm Sčaníxʷ tə kst̥apñtis tačkw̥tíma?tks sm̥xikn i? st̥mk?ilts ?
- 8a. ̄ka?kín tə xʷuý Sčaníxʷ tə n̥yákʷ ?
č. kí swit t̥atum̥sm̥ sm̥xikn i? st̥mk?ilts ?
č. tə wýst̥apñtím, əxkistm̥ sm̥xikn i? st̥mk?ilts t Sčaníxʷ?
- 9a. x?kinm uť t̥n̥yákʷ Sčaníxʷ mi? t̥kičs sm̥xikn i? sňilí?tn̥s ?
č. əcińst̥m Sm̥xikn t Sčaníxʷ t̥ c̥qm̥iſts i? sípi?ſ i? st̥mk?ilts ?
č. əx?kistm̥ i? čásy̥aqn̥ ſ Sčaníxʷ ?
- 10a. kí ̄ka?kín ki? xʷuýstm̥ i? čásy̥aqn̥ t Sčaníxʷ ?
č. əx?kistm̥ i? čásy̥aqn̥ t sňklip ?
č. səx?kinx uť kþntim̥ i? sλəl̥ukʷa? ſ sňklip ?
- 11a. swit i? n̥uťxʷs, kłn̥?aťxʷips sňklip i? čitxʷs ?
č. ̄ka?kín čtakʷ i? čásy̥aqn̥ Sm̥xikn i? st̥mk?ilts ?
č. ksəx?kistm̥ sňklip t sm̥xikn ?
- 12a. swit i? kʷińtm sm̥xikn ?
č. t stiṁ uť tu?tu?úpsñtm̥ sm̥xikn ?
č. səx?kinx uť i? sqʷastíňks x̥miňksəlx ksxʷústa?x sňklip ?
- 13a. swit i? qic̥lx ? swit i? kíklnwixʷ ?
č. t̥ kʷuļs i? sqʷastíňks, ixí? uť kʷuļ t stiṁ sňklip ?
č. əcińst̥m sm̥xikn t sňklip t̥ wýsc̥lčlxwaqstxñtm̥ ?
- 14a. swit t̥xił̥m ? swit kłnis ?
č. əcińst̥m i? sqʷastíňks t sňklip ?
č. t stiṁ uť kʷuļ i? sqʷastíňks sňklip ?
- 15a. stiṁ i? siw̥nt̥m i? smam̥?ím a? čl̥kipm̥ t sm̥xikn ?
č. stiṁ i? sčkłet̥m̥čiňs i? smam̥?ím t̥ siw̥nt̥m t sm̥xikn ?
č. əcińst̥m i? smam̥?ím t sm̥xikn t̥ xl̥it̥nt̥m ks?iļn̥ms ?
- 16a. stiṁ i? n̥qa?qa?htím l̥ t̥taťxʷs t sm̥xikn ?
č. səx?kinx uť k̥kalí? sm̥xikn ?
- 17a. stiṁ i? ?iļtm̥ sňklip t sm̥xikn ?
č. t̥ stiṁ qʷic̥t i? splim̥čns sm̥xikn ?
č. stiṁ i? sčxʷiļs sm̥xikn ?
- 18a. swit i? n̥t̥epmúla?xʷ ?

- č. swit i? mut k̄t?am̄típ ?
 č. swit sma?má?sl̄qs̄ms ?

19a. swit i? sčuts, "waý kʷu ks?ímx̄a?x, kʷu ks?ímx̄a?x" ?

č. səx?kinx uť nis sm̄xikn̄ ?

č. swit i? čň?ačq?úla?xʷ ?

20a. swit i? t̄kʷuľl t sxʷa?xʷa?ňkičp ?

č. ksəx?kistm̄ sňklip t sm̄xikn̄ t̄a čmistín ixí? i? čitxʷs ?

č. səx?kiňx uť lut t̄a ń?uťxʷ sm̄xikn̄ iwá? ństil̄s čmaý ixí? sňklip i? čitxʷs ?

21a. stím i? sčuts sňklip t̄a kiliňtm̄ t sm̄xikn̄ ?

č. stím i? sčwiks sňklip t̄a txíkm̄s a? čmaqʷ ? stím a? čkistsəlx i? smař?ím ?

aňčáwt sňt̄titň

1a. tkʷiňkʷnx asqʷsqʷasía? ? maýxít.

č. ha? kʷ ksklkʷtiňt ? swit i? skʷists ? maýxít.

č. ha? wíkňtxʷ i? sňaníxʷ t sča?áqʷ ? ha? čwikstxʷ i? sňaníxʷ k̄i asňilí?tň ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

2a. ha? kʷ stŕmk?iňt ? swit i? skʷists ? maýxít.

č. swit i? čuňts, "xʷuýx way" t ńkʷəkʷ?ač ? swit i? čuňtxʷ, "xʷuýx way" ? maýxít.

č. swit i? kskʷa?ápqňts t̄a klaxʷ ? swit akskʷa?ápqn̄m̄ ? maýxít.

3a. ha? tqíptxʷ swit i? stím̄s t spi?scíňt ? ha? swit tqíptm̄s astím̄ ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

č. ha? čiňtxʷ i? kílílxʷ ? i? ūskilílxʷ ? ha? aňxást i? ūskilílxʷ na?ňtaxt l̄ aňpáy t lipárm̄ ?

səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

č. ha? kawstxʷ asklákʷ s?iňt̄ t skəklaxʷ ? ha? kʷ kskařm̄s ? ha? kʷumňtxʷ askářm̄s km̄ ?am̄tíxʷ aňkækwápa? km̄ aňlilipúl ? maýxít.

4a. ha? kmíltmňtxʷ aňl?íw/aňmístm̄ t skt̄a?a? ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

č. stím i? ńxʷt̄tsis aňńx̄eňx̄ňx̄ap ? kmax i? skiwłx ? ha? km̄ i? kansr km̄ kspu?ús ? maýxít.

č. ha? asčqʷáqʷ t ńkʷəkʷ?ač ? ha? swit kćqʷaqʷňtxʷ ūapná? t spiňtk ? maýxít.

5a. ha? ařnyqpalqstn̄ a? člňawstíxʷ ūapná? t sňixňaňt ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

č. stím̄ asčkňqá? t spi?scíňt ? stím̄ aksčkňqá? t̄e ūlap ? maýxít.

č. stím̄ asčkňa?qíň t skəklaxʷ ? stím̄ aksčkňa?qíň t̄e ńkʷəkʷ?ač ?

6a. i kʷinxt̄ ki? kʷ ?áčqa? t̄l aňčítxʷ ūapná? t t̄ekʷəkʷňast ? i kʷinxt̄ t akčetň?útxʷ t̄e klaxʷ ?

č. ha? kʷ nýákʷ t spi?scíňt ? ha? kʷ snýákʷmíxa?x t̄e ūlap ? maýxít.

č. t̄e sča?áqʷ, ha? swit kspulňtm̄s stím̄ t aksxʷípl̄p ? ha? anwí? t akspulňtm̄ swit t ksxʷipl̄ps ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

7a. kʷ tə t̥ik/s̥ta?kmíx, ha? a? čx?it asx̥m̥n̥káws x̥wíl̥nts ? ha? x̥wíl̥ntxʷ a? čx?it asx̥m̥n̥káws ? maýxít.

č. t sča?áqʷ, ha? asxʷəsčnítkʷ tačkʷtímá?tk ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

č. ha? asx̥m̥n̥káws nýňaýp čqá?íls̥m̥st̥ms ? ha? nýňaýp čqá?íls̥m̥st̥xʷ ? maýxít.

8a. ha? xiλ̥m̥ ta?l̥i? ka ነwist t sča?áqʷ ? ha? asqílt ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

č. swit i? t̥et̥um̥st̥ms t n̥kʷəkʷ?ač ? swit i? t̥et̥um̥st̥xʷ ? maýxít.

č. stiṁ asčkčkʷíca? t ska?áym̥ ? stiṁ asčn̥ktús ? maýxít.

9a. ha? kʷ kstał̥m̥ ? čaknílxʷ astáł̥m̥ ? maýxít.

č. stiṁ i? čqm̥ił̥txʷ asx̥m̥n̥káws t skt̥ə?a? ? stiṁ i? čqm̥ił̥ts ? maýxít.

č. stiṁ asčkł̥qa?áx̥n̥ t spi?scílt ? stiṁ aksčkł̥qa?áx̥n̥ t̥e xl̥ap ?

10a. stiṁ asčtú? t skt̥ə?a? ? stiṁ aksčtú? t̥e skt̥ə?a? ? maýxít.

č. stiṁ asčkł̥axʷp t sk̥əklaxʷ ? stiṁ aksčkł̥axʷp t̥e sk̥laxʷ ? maýxít.

č. stiṁ asčkáp t spi?scílt ? stiṁ aksčkáp t̥e xl̥ap ? maýxít.

11a. ka?kíñ ki? k̥t̥n̥?aťxʷípńtxʷ t spi?scílt ? ka?kíñ t aksń?aťxʷípm̥ t̥e xl̥ap ? maýxít.

č. ɬapná? t̥ekʷəkʷast, ha? asčút, “pis, pis, kʷł̥up” ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

12a. ha? kʷ kł̥qa?l̥qʷsísl̥pt̥n̥ i? ī ańčítxʷ ? ha? kʷ kł̥nwímiň ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

č. ha? swit čuńts, “xʷustx” t spi?scílt ? ha? čuńtxʷ swit “xʷustx” ? maýxít.

č. stiṁ asčt̥əwn̥íkst ɬapná? ? stiṁ aksčt̥əwn̥íkst nínwi?s ? maýxít.

13a. ha? kʷ q̥ičlx uť mat swit kił̥nts t sk̥əklaxʷ ? ha? swit q̥ičlx uť anwí? kił̥ntxʷ ? maýxít.

č. ha? čplai? i? sxʷa?xʷa?ńkił̥p i? ī skt̥ə?am̥s ańčítxʷ ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

č. ha? swit čl̥člxʷaqstx̥nts t n̥kʷəkʷ?ač ? ha? ńčl̥člxʷups̥nts ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

14a. ha? kʷ q̥astíńkrm̥ t spi?scílt ? maýxít.

č. ha? p čl̥kipm̥ na?asnəqsílxʷ ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

15a. t sk̥əklaxʷ, ha? swit čuńts, “čxʷuýx kʷ s?ił̥nx” ? ha? čuńtxʷ swit “čxʷuýx kʷ s?ił̥nx” ?

maýxít.

č. ī kʷin̥x ki? aswtáň as?ił̥n̥ t sk̥əklaxʷ ? maýxít.

16a. ha? ańt̥əláxʷ a? čl̥fawstíxʷ ɬapná? ? ha? ańt̥əláxʷ t aksčl̥fawám̥ t̥e xl̥ap ? səx?kinx ?

səx?kinx uť lut ? maýxít.

č. kʷ t̥e kičx k̥ańčítxʷ t sk̥əklaxʷ, ha? ti? kaw̥ ? ha? swit ilí? ? maýxít.

17a. ha? askakswíx ɬapná? t sxiλ̥sał̥t ? maýxít.

č. ha? ?ił̥txʷ swit i? s?ił̥ns t spi?scílt ? ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

č. stiṁ asčpakʷńk t n̥kʷəkʷ?ač ? stiṁ akspákʷńk t̥e klaxʷ ?

18a. ha? kʷ ńt̥əpmúla?xʷ t sča?áqʷ ? ha? aksńt̥əpmúla?xʷ t̥e sča?áqʷm̥ ? maýxít.

č. swit i? ma?má?sl̥qs̥nts t nk̥əkʷač? swit i? ma?má?sl̥qs̥ntxʷ? maýxít.

19a. ha? kʷ?im̥x ŋapná? t spiňtk? ha? kʷ s?ím̥xa?x ŋapná? t spiňtk? maýxít.

č. ha? kʷ n̥ačqa?úla?xʷ t sča?áqʷm? ha? kʷ sň?ačqa?úla?xʷa?x t̥ sča?áqʷm? maýxít.

č. stím̥ i? čň?ačqa?úla?xʷstxʷ t nk̥ʷspiňtk? maýxít.

20a. swit i? nk̥əčnikňts t spi?scítt? swit i? nk̥əčnikňtxʷ? maýxít.

č. swit aksňkəčníkm̥ t̥ ūlap? swit i? ksňkəčnikňts? maýxít.

21a. swit ūmiňks kspulstrm̥? swit aňxmíňk t akspulstrm̥? maýxít.

č. ha? kʷ xʷuý txlak t a? čmaqʷ t ska?áy? ha? kʷ sxʷúya?x t aksxlkmínm̥ t a? čmaqʷ t̥ sča?áqʷm? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.

sk̥t?iýsm̥ t s?um̥s

aksčkʷúl: +qýntikʷ i? ptałt t s?um̥s mi? krapútŕst̥m̥ i? sčxiłs. lut akskt?iýsm̥ swit uť čxilm̥ km̥ swit a? čxilstrm̥. ixí? sič nm̥yčínt kí nwyápixčń.

2a. uť atá? ixí? i? tətwit, i? sqʷsi?s sňklip, atá? xʷuý m̥t kʷa?ápqs.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
4a. kn̥ ksxʷúya? áti? miyát kʷu? λəxʷtis, i? sutň, isňsíńča?.		
a. actual/habitual		

č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
5a. <i>ixí? ut axá? sxʷuýs ut axá? i? nyqpalqstís ilí? k̤tqaʔqaʔnítís.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
5č. <i>ut ilí? k̤taʔtaʔqís i? i tk̤m̤knitxʷ ut n̤?utxʷ.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		

h. future		
i. future imperfect		

6a. *čačnt ya?xís ! kʷu? akspúl̥t̥m t iksxʷípl̥p.*

a. past/present		
č. actual/habitual		
č. continuative		
ə. progressive		
h. imperfect		
i. future imperfect		

8a. *kčkʷíca?n̥tm i? t sípi?s uť xi? nk̥tusəs.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

9a. *xi? čqmiłts ixí? i? sípi?, "kʷin̥t aksxʷípl̥p". (Kʷa)*

a. actual/habitual		
--------------------	--	--

č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
9č. <i>ixíʔ naχm̤t iʔ čásýaq̤is k̤t̤q̤aʔáxnm̤is.</i> (Paq̤)		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
10a. <i>xiʔ kʷis sńklip uť atá? t̤uʔt̤is iʔ t... iʔ t sutń, iʔ t sχəxči? uť k̤t̤əxʷp̤n̤tis.</i> (Sxap)		
a. actual/habitual		
č. continuative		

č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
12a. <i>ixíʔ kʷis ixíʔ aʔ qáʔi qʷsísíptn̓ ixíʔ.... ixíʔ n̓tuʔtuʔú-psas atáʔ tuʔtuʔtán̓. (Qʷ)</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
13a. <i>ilíʔ pakswíx sn̓klip, "wa··?, wa?, wa?, wa?. n̓člčlxwú-psní sm̓xikn̓. (Kʷl)</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

21a. čaʔkʷ čmistín wáy ikpúłstm̓ ikskʷaʔápqñ. (Sqəq̓)		
a. actual/habitual		
č. continuative		
ć. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

smýčinm̓

aksčkʷúł: ḥmýčinm̓nt kł ḥsəlxčiń. kʷułm̓nt i? sčuts Dora t akłknxčúth.

2a.

1. Look out! It's gonna bite her head!	
2. Could you bite it's head off for me?	
3. Its head was bitten off by the people eater.	
4. We always bite your head off.	
5. Is she going to be biting its head off for YOU GUYS?	

3a.

1. Are they going to jam it?	
2. We are jamming (cur. rel.) it for YOU.	
3. We're jamming (prog.) and we know you like jamming too.	
4. Why does she always jam it for you guys?	
5. What did you jam?	

3č.

1. I depleted them/made them gone.	
2. Did she deplete it for you?	
3. They depleted us.	
4. Are you depleting (prog) it for ME?	
5. How did we deplete you guys?	

5a.

1. Shall I stick them under there for YOU?	
2. We stuck them under there for you.	
3. What did you stick under there?	
4. Are you sticking (cur. rel.) them under there?	
5. They going to be sticking them under.	

5č.

1. She is going to lean them up outside.	
2. I am leaning (cur. rel.) them up over here for you.	
3. We are leaning (prog) it up here for YOU.	
4. They are going to be leaning them up for you guys.	
5. Did you guys lean them up here for THEM?	

8a.

1. Would you skin that for me?	
2. We skinned it for YOU.	
3. Are you gonna be skinning it for us?	
4. Are they going to skin it?	
5. She is gonna skin you!	

8č.

1. We cut its head off for YOU.	
2. I am cutting (cur. rel.) its head off for them.	
3. You, cut its head off for US !	
4. She is going to be cutting its head off.	
5. Their heads were cut off by Coyote.	

9a.

1. Did she stick it under her arm for you?	
2. I am gonna be sticking it under my arm.	
3. They are sticking (cur. rel.) them under their arms for you guys.	
4. What did you stick under your arm? (what	

was your under-arm sticking?)	
5. I am going to start sticking it under my arm.	

11a.

1. I am going (prog) right in the door.	
2. We went right in the door on YOUR behalf.	
3. Who is going to be going right in the door on my behalf.	
4. Did you start to go right in the door?	
5. I quickly went right in the door. (fast was my right door entering)	

13a.

1. Why are you butt-scratching (cur. rel.) us?	
2. Do you like it when we butt-scratch you?	
3. Why are they starting to butt-scratch?	
4. Are they butt-scratching (prog) you?	
5. She's going to be butt-scratching him.	

05. s̓n̓klip ?iskʷl̓ms i? st̓kʷɬ̓kʷɬust̓ns

s̓um̓s

slipxʷəxʷxʷəxʷ	slippidy-doo
ňlipxʷ	slipped in
pa᷇pəxʷt̓p	pussy willow
sčəč̓asňt	stars
kńčńčńqusňt	gouge out eyes
ňləp̓xʷńtim/ňləp̓xʷaňt/ňləp̓xʷam̓	to slip in
sw̓swhas	grouse
sþəčniťxʷ	tent/hemp or canvas house
ňpəkʷusňt	dump things in fire
čwíwa?x	little dwelling
ňt̓ečúla?xʷmňt	beat s/o into the ground
kþwqiňt	fart on s/o's head
t̓ečapt̓xnmňt	whack s/o on the head with wing
ňt̓ečečúla?xʷ	whacked into ground
láqʷmi?st	tufts of fur / to shed fur or hair
tkʷitxnmňt	step over s/t
ňyňa?pńčút.	stay put
?akʷ?akʷtlílx	crawl (more than 1)

čaptíkʷ+

1. əčxʷu·ý s̓n̓klip uť wiks i?.... uť kmňntis i? st̓kʷɬ̓kʷɬust̓ns mť ńka ńwist ?iskʷl̓ms. mť čut, "ńka slipxʷəxʷxʷəxʷ". mť t̓čnlipxʷ i? st̓kʷɬ̓kʷɬust̓ns. ití? t̓uxʷt yutlx uť kmňtím i? st̓kʷɬ̓kʷɬust̓ns. uť čut, "lipxʷəxʷx". ti? lut stím. načʷm knŕmqiň.	slippidy-doo; slip back in
--	----------------------------

2. mt xʷu·y ití? čxʷylwis ksíwsta?x i? kí čəčwíxa? ut lut ta čkakíčsts. ixí? ut i?... i? a? čtəqʷtaqʷ mt čus, "kʷ stím anwí? ?" čuňtm, "txʷ kn pažʷpəžʷtp". čut, "kn pažʷpəžʷtp". ut čut, "waý nažʷm, kn ka?ítet i? kí... kí čəčwíxa?".	pussy willow
3. ut itlí? xʷu·y mt ixí? ečtaqʷ. čus, "anwí? kʷ stím ?" čuňtm, "txʷ kn skʷəkʷ?itp". "nikná?, waý nažʷm lut kn t ka?ítet i? kí siwtkʷ." li? xʷu·y mt itlí? i? a? čtəqʷtaqʷ. čus, "anwí? kʷ stím ?" čut, "txʷ kn... čut, "kn stəkčxʷitp". "waý nažʷm kn ka?ítet i? kí siwtkʷ." ixí? ut nýxʷitkʷ iklí? ut si···wst.	
4. ut ilí? i? skəkčáka? čtəxʷtlwis. čus, "čxʷuýx aklá? kʷ tətwit. čačnt i? skʷəkʷusnt, i? sčəččasnt." aklá? čačn čm̄ ka ḥwist. ixí? čxʷuý? i? tətwit ut ilí? čus, "ka?kiń ?" "kla? čačnt ka ḥwist." kli? čačs, kṇčččnqusas. ixí? n̄ləpləpčʷntis i? kí stkʷλkʷλustns. xi? xa? i? tətwit čəččaýpm̄ mt xʷtpnčut ut čqʷaqʷ. ki? tli? sxʷuýs sn̄klip. xa? i? tətwip čuňtm? i? t st̄mtíma?s, "čxʷuýx. xa? i? tli.. skʷlsitəmíx mi? kʷulxtm̄ t aksn̄kʷλkʷλustn̄". niń xʷic̄t̄tm̄. ut itlí? ti? kʷikʷil i? stkʷλkʷλustns.	stars gouged out eyes slip s/t in
5. ut axá? xʷu·y sn̄klip ut ilí? i? čəčáma?t i?... i? sw̄sw̄as ilí? čxətxítmi?st i? l̄ sp̄əčniťxʷsəlx txʷ i? l̄ čitxʷsəlx. kli? kičx sn̄klip ut čus, "ka?kiń aňl?iň ut askʷúy ?" ut čut, "kaw. suxʷəxʷəlx". ixí? ?a·qʷs i? qʷlmiń. ilí? ixí? n̄pəkʷusas ixí? i? skəkčáka? ilí?, i? čəčáma?t. ti? λaxʷt. xi? tqmis, ilí? pəkʷntis. ixí? itlí? sxʷuýs.	grouse tent dump in fire
6. xʷuý iklí? ka čwix, ḥ?utxʷ. čyńa? stəxm̄iň ilí? ečqm̄qmiň. ut áti? ixí? i? sqilxʷ kʷuňsəlx kstəxtəxm̄iň. ixí? itlí? kʷniň ut ks?áčqa?x xi?.... čyńa? nažʷm sqilxʷ ixí?.... xi? tx̄ntisəlx. a? čaččaččá??. kli? sc̄qm̄is i? stəxm̄iň.	
7. xi? itlí? sxʷuýs ut waý tə ḥ?utxʷ i? .. li? txʷ a? čwíwa?x. iklí? sn̄?utxʷəxʷ. ta? nažʷm ilí? kmax tułm̄. xi? úti? km̄ntis. ḥkʷa?kʷí..nm̄ mt la? ta?xílsts mt itlí?.. "way axá? ikskʷním̄." xi? kłqa?áłqsms. put ks?áčqa?x ki? kʷnusəlx ixí? n̄təčula?xʷm̄səlx ilí?, ixí? kp̄wqisəlx. kla? kp̄wqisəlx ut ixí? st̄ksiſ ut xi?.... li? witkx ut itlí? xʷuý.	little dwelling beat s/o into the ground; fart on head
8. xi? xʷuý i? t wíwa?st ut nažʷm axá? tčyńap a? ksqʷsqʷasía? i?.. i? skəkčáka?. ut waý λaxʷt i? sqʷsqʷasía?səlx. ixí? sxʷuýsəlx ut ixí? a? čqəqáx i? xwiť ilí? ut təqlilxəlx. čuňtm? i? t sq̄ltmixʷ, "nínwi? t iňčá təčaptxnm̄ mi? lut yaxʷt, xi? t xλut yaxʷt, mi? t anwí? təčaptxnm̄ntxʷ mt kažís yaxʷt mi? λlař." ixí? ti? sxʷuýsəlx.	whack s/o on head with wing/arm

9. ti? cxʷu·y sṇklip lut ta čn̄stilsm̄. kʷmič ki? čtuxʷt ixí? i? skækáka? ki? təčapt̄xnm̄t̄m̄. kikm... "nikxná?", scutx, "kikm iksyáxʷt". put li? ti?xʷkʷún̄m̄ ki? təčapt̄xnm̄t̄m̄ i? t tūmt̄. ixí? syaxʷts ixí? i? t x̄lut uč n̄təčəcúla?xʷ uč ɬlal.	whack into ground
10. ilí? ečtačʷ mat nkʷspiňtk ilí? sc̄tačʷs. xi? xa? ti? cxʷuý ixí? təqáqča?s, stims, xʷqayl̄xʷ. ti? cxʷuý. (syumčns) syumčns ti? cxʷuý. ixí? ?u..l̄w̄t̄m̄ i? láqʷmi?st áti? ixí? sut̄ i? spum̄t. ?u..l̄wsas uč ilí? t̄xʷayqs, ixí? tkʷitxnr̄ns. ixí? uč ti? čqiňt sṇklip. na...kná?, alá? kn̄ təqilx, kn̄ ?itx uč kn̄ n̄yfá?pñčút. čuňtm̄, "lut kʷ t̄ s?itxəx. kʷ ɬlal." "lut. waý kn̄ s?itxəx." čuňtm̄, "čačnt ixí?. aňmčámla? púti? č?akʷ?akʷtlílx". ixí? itlí? sxʷuýsəlx. ixí? uč waý a? čmistíñ. uč anwí? itlí? čmistíxʷ?	tufts of fur step over s/t; nikxná?; stay put crawling

sṇsúxʷna? sw̄t̄tit̄n̄

1a. stím i? sčkar̄s sṇklip ? stím i? sč?iskʷls ? maýxit.

č. stím i? tčnlipxʷ ?

č. səxkinx uč kn̄mqjñ sṇklip ? maýxit.

2a. səx?kinx uč cxʷyl̄wi sṇklip ? ksəx?kína?x sṇklip ? maýxit.

č. stím i? sčkakícs sṇklip ?

č. x?kinm̄ uč sṇklip čmistís ka?ítet i? kí siw̄tkʷ ? maýxit.

3a. stím i? s?asíls a? čtaqʷ i? sčkakícs sṇklip ?

č. x?kinm̄ uč sṇklip čmistís lut t̄ ka?ítet i? kí siw̄tkʷ ? maýxit.

č. stím i? ska?t̄sts a? čtaqʷ i? sčkakícs sṇklip ?

č. stím a? čkists sṇklip t̄ wýsqʷlqʷil̄sts stkčxʷit̄p ?

4a. ečiňst̄m̄ i? tətw̄it̄ skækáka? t sṇklip ?

č. ta č?acsts i? sčečasňt̄, ex?kistm̄ i? tətw̄it̄ skækáka? t sṇklip ?

č. stím a? čkists i? tətw̄it̄ t̄ wýsknčnčnqusňtm̄ t sṇklip ?

č. t stím t̄kʷul̄xt̄m̄ t̄ stkʷλkʷλust̄s i? tətw̄it̄ t̄ st̄mtíma?s ?

5a. stím i? sčwiks sṇklip a? čxətxítmi?st ? kí ka?kíñ ki? xətxítmi?st ?

č. ečistm̄ i? qʷlmíň t sṇklip ?

č. x?kinm̄ uč pýqňtim̄ i? čečáma?t̄ sw̄sw̄cas t sṇklip ? maýxit.

6a. stím i? sčwiks sṇklip ta n̄?uťxʷ i? l̄ čwix ?

č. səx?kinx uč i? stəxmiň ilí? ečqm̄qmiň ?

č. ex?kistm̄ sṇklip t̄ stəxtəxmiň sqilxʷ ?

7a. swit i? ḥ?ułxʷs i? čwíwa?x ?

č. əxkistm̄ i? tułm̄ t sńklip ?

ć. əxkistm̄ sńklip t tułm̄ ?

ə. səx?kinx uł wit'kx sńklip ?

8a. ńka?kín ki? təqlilx i? swsw̄as ḥəxəxəłłap ?

č. əciństm̄ i? nažʷnžʷs t sqłtmixʷ swsw̄as ?

9a. əcińt sńklip tə wýstəčaptxnm̄t m̄ i? sqłt'mxʷskəkńáka? swsw̄as ?

č. əx?kistm̄ sńklip tə wýscut, "kičm̄ iksyáxʷt" ?

ć. səx?kinx uł yaxʷt sńklip uł ḥtəcəcúla?xʷ ?

10a. čkiń i? sqʷmiwts uł əčłakʷ sńklip, słałs ?

č. əx?kistm̄ i? ląqʷmi?st t ḥʷńaýłxʷ ?

ć. stiń i? sčt'kʷitxńs ḥʷńaýłxʷ ? səx?kińx uł tkʷitxn̄s ? maýxít.

ə. stiń i? čúńma?tłm̄ sńklip t ḥʷńaýłxʷ mi? čmistís ńwnixʷ słałs ?

ańčáwt swłtiłń

1a. stiń asč?ískʷl t spi?scílt ? stiń aksč?ískʷl tə ḥlap ? maýxít.

č. stiń asčńtłpʷ t ḥkʷəkʷ?ač ? stiń aksčńtłpʷ tə ḥkʷəkʷ?ač ?

ć. ha? knńqniń swit ī asnęqsílxʷ ? maýxít.

2a. ńka?kín kʷ sxʷúya?x, kʷ síwsta?x tə skłe?a? ? swit kskəxńtsis ? maýxít.

č. ha? pəxʷpəxʷłp čplał ńkíka?t kí ańčítxʷ ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ?

ć. ha? kʷ ńka?ítet i? kí čęčwíxa? ńapná? t sxiłčałt ? t spi?scílt ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ?
maýxít.

3a. ha? kʷ ksńkʷańtqtń ? ha? čkʷańtqstxʷ i? skʷəkʷ?iłp i? ī asńkʷańtqtń ? maýxít.

č. ha? čplał xʷ?it i? stəktəkčxʷiłp i? ī yńačíns i? čęčwíxa? i? ī asńilí?tń ? maýxít.

ć. ha? kʷ nýxʷitkʷ t sča?áqʷ ? ha? ńkram i? kí tìkʷt ? i? kí sa?títkʷ ? maýxít.

4a. ha? i? sčęčńasńt asčwík t ḥkʷəkʷ?ač ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ?

č. ha? kńcʷńčńqusńtxʷ stiń t ska?áym̄ ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ?

ć. t spi?scílt, ha? kʷ čńačńáypm̄ mł kʷ xʷłpńčut uł kʷ čqʷaqʷ ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ?
maýxít.

ə. ha? swit ńkʷułxtr̄s t stiń t spi?scílt ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ?

5a. ha? k^w wikm t sw̄sw̄as t sča?áq^wm, t ska?áym ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?
 č. ha? k^w ksp̄ečniťx^w ? čaknílx^w ? ha? k^wulmňtx^w t sča?áqm ? maýxit.
 č. stím asčňpæk^wús t sča?áq^wm ? stím aksčňpæk^wús tə sča?áqm ? maýxit.

6a. ha? swit txňtsis ťapná? t sňlxňaľt ? ha? aňxmíňk swit kstxňtsis tə klax^w ? maýxit.
 č. stím asččáq ťapná? t sňlxňaľt ? maýxit.
 č. k^w tə sk^wek^wiýmlt, ha? k^w ččňačňáypm tə čtxstum^s ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

7a. ha? k^w n?uťx^w i? kľ a? čwíwa?x t nk^wspiňtk ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxit.
 č. ha? stím ta?xílstx^w, nk^wa?k^wíňtx^w, k^wiňtx^w ? stím ? maýxit.
 č. k^w tə sk^wek^wiýmlt, ha? swit čtěćstum^s ? ha? swit čtěćstix^w ? maýxit.
 ē. k^w tə sk^wek^wiýmlt, swit i? čkp̄wqistm^s ? swit i? čkp̄wqistx^w ? maýxit.

8a. t ska?áy, ha? k^w x^wist i? i? sňqəqaň i? i? a? čclčaľ ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxit.
 č. i? k^winx ki? p təqliň na?t asnəqslx^w t nk^wek^w?ac ? i? k^winx ki? p stəqlílxka?x tə klax^w ? maýxit.
 č. ha? swit təčaptňnmňts t spi?scíťt ? ha? təčaptňnmňtx^w swit ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

9a. tli stím asčyáx^wt t sktə?a? ? maýxit.
 č. ha? k^w nňtěćečúla?x^w t nk^wspiňtk ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

10a. swit i? sk^wists asyúrmčň ? ha? nix^w tli knaqas asyúrmčň ? maýxit.
 č. stím asčňulw^s t sktə?a? ? ha? i? láq^wmi?st asčňulw^s ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxit.
 č. stím asčt^wítxň t spi?scíťt ? stím aksčt^wítxň tə xlap ? maýxit.
 ē. ka?kň ki? k^w nňyňapňčút t nk^wek^w?ač ? maýxit.
 h. ha? wikňtx^w a? č?ak^w?ak^wtlílx ťapná? t sňlxňaľt ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxit.

sk^wíysm^s t s?um^s

aksčk^wúl: tqýňtik^w i? ptaťt t s?um^s mi? kpapútŕstm^s i? sčxiňs. lut aksčk^wíysm^s swit uť čxilm^s km^s swit a? čxilstm^s. ixí? sič nňmýčiňt kľ nwyápixčň.

1a. uť kmňntis i? stk ^w ňk ^w ňustn ^s mň ka řiwist ?isk^wlm^s.		
a. actual/habitual		
č. continuative		

č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
4a. <i>kli? ńac̚s, knćńčńqusəs. ixí? nłapləpxʷńtis i? kí stkʷłkʷłustń.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
4č. <i>kli? ńac̚s, knćńčńqusəs. ixí? nłapləpxʷńtis i? kí stkʷłkʷłustń.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
4ć. <i>xa? i? tl.. skʷłsítəmíx mi? kʷulxtmń t aksńkʷłkʷłustń”.</i>		
a. actual/habitual		

č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
5a. <i>ixí? ɻa·qʷs i? qʷlmiň.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
5č. <i>ilí? ixí? ḥpəkʷusəs ixí? i? skəkɻáka? ilí?, i? čəčáma?t.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
7a. <i>put ks?áčqa?x ki? kʷnusəlx ixí? ɻítəcúla?xʷmísəlx ilí?, ixí? kp̓wqisəlx.</i>		
a. actual/habitual		

č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
7č. <i>put ks?áčqa?x ki? kʷnusəlx ixí? n̄təcúla?xʷm̄səlx ilí?, ixí? kp̄wqisəlx.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
8a. <i>čuňtm̄ i? t sqltmixʷ, “nínwi? t iňčá təčapt̄xnm̄ni? lut yaxʷt, xi? t x̄lut yaxʷt, mi? t anwi? təčapt̄xnm̄ntxʷ m̄t kax̄is yaxʷt mi? ɬlal.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		

i. future imperfect		
10a. ?u··lwsəs uṭ ili? txʷayqs, ixí? tkʷitxn̄ms. ixí? uṭ ti? čqit̄t sn̄klip.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
10č. ?u··lwsəs uṭ ili? txʷayqs, ixí? tkʷitxn̄ms. ixí? uṭ ti? čqit̄t sn̄klip.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

smýčinṁ

aksčkʷúł: n̄mýčinmṇt k̄l n̄səlxčiń. k̄wulmṇt i? sčuts Dora t ak̄knxčútň.

4a.

1. Who gouged you eyes out?	
2. Are you gouging (cur. rel.) its eyes out for us?	
3. They are going to gouge out his eyes?	
4. We are gouging (prog) out its eyes for YOU.	
5. How was your eye gouging?	

4č.

1. Did they fit you guys in?	
2. I am (prog) fitting you in now.	
3. What are you guys gonna fit in?/What is gonna be y'all's in fitting?	
4. Does she always fit you in?	
5. Do we never fit THEM in?	

5a.

1. Who is going to be dumping them in the fire for you?	
2. Is she going to dump them into the fire?	
3. What did they dump into the fire?/What was their in-fire dumping?	
4. We always dump them in the fire for YOU.	
5. I am dumping (cur. rel.) them in the fire for you guys.	

6a.

1. We already combed his hair (hair-combed him) for you.	
2. Who always hair-combs you?	
3. Are you guys crying (cur. rel.) because we hair-combed y'all?	
4. I combed and braided your daughter's hair for you.	
5. Who are you going to be hair-combing?	

7a.

1. I stuck a little something in my dress for you.	
2. What did you guys stick in your clothes?/What was you guys' in-clothes sticking?	
3. We stuck them in their dresses for THEM.	
4. Are you sticking (prog.) it in your clothes?	
5. We are going to start sticking things in our clothes.	

7c.

1. Who wacked you into the ground?	
2. Are they going to be wacking him into the ground for you?	
3. That's the one I whacked into the ground/That one was my in-ground whacking.	
4. We are going to start in-ground wacking.	
5. Why does she always whack you guys into the ground?	

7c.

1. Why do they always fart on you guys' head?	
2. We are going to fart on her head on your behalf.	
3. You did a good head befartment/Your head farting was good.	
4. Why are you farting (cur. rel.) on my head?	
5. Are you guys going to be farting on their heads?	

8a.

1. Why did they whack us in the head (repeatedly) with their arms?	
2. Shall I arm-whack him in the head for you?	
3. Are you arm-whacking (prog) them in the head?	
4. Are they going to be arm-whacking him in the head?	
5. Was our arm-whacking in the head too strong?/Was it too strong our arm-whacking in the head	

10a.

1. Why did she gather that for us?	
2. Are you gathering (cur. rel.) it for US?	
3. Does she always gather it for YOU?	
4. What did you guys gather?/What was you guys' gathering?	
5. We started gathering at noon.	

10č.

1. I stepped over.	
2. Does she always step over you?	
3. Are you stepping (cur. rel.) over them?	
4. Are you guys mad because we were stepping (prog) over you?	
5. They stepped over five times. / Five was their steppings over?	

06. qʷəqʷčwíya? naʔ+ st̄m̄tímā? s sp̄plínā?

s?um̄s

p̄ȳpaýáqa?	little ripe ones
qāxʷ	crash
klut	not a person
kʷullína?n̄t	to encapsulate/to cover with a shell
wnaxʷ	true/truly
χəx̄sáťča?	good meat
ńw̄lqnm̄nwixʷ	to cover one another
ńmiýpm̄	let know about
sqlips	necklace/scarf
qlipsm̄	to wear a necklace/neck scarf
ńtxʷúsa?	little cousin
mýmýmuť	tattle tale
p̄eqa?píq	whitey-white
ńt̄et̄pm̄us	jump into fire/a hole
kpn̄ina?n̄t	lay down things over the top
čwak	get a burn/scald
ńkli?	in over there
katá?	this here person
yrm̄it̄m̄	push s/t of s/o
piqm̄ (kʷ sp̄íqa?x)	be white (you're gonna be white)
ńli?	in there
ńt̄qúla?xʷm̄nt	poke s/t or s/o into the ground
ťukʷ	pop
T̄xas̄mqn̄	Nice Top Mountain
tala?xwílx	come around here
Čislín	Tsisleen Mountain

čaptíkʷ+

1. čwixəlx h̄t sp̄plínā? uť i? sň?íma?ts qʷəqʷčwíya?. uť xi? χlap m̄t xi? sxʷuýs qʷəqʷčwíya? m̄t ixí? s̄qʷliw̄m̄s t skʷlis. qʷliw̄m̄ m̄t čut, “p̄ȳpaýáqa? knaqṣú..s, p̄ȳpaýáqa? t̄kslu..s, p̄ȳpaýáqa? tka?hlú..s.” ti? qāxʷ, nixí qāxʷ.	little ripe ones crash
--	---------------------------

2. ta?xílm m+ iklí? ɬačs u+ načw+m ixí? spəpńáta? tčxwuy. xi? stkiwíxs. čqmis i? scq>wliwsts, xi? stkiwíxs i? kí a? čclčal. ixí? čxwuy spəpńáta? u+ čus, “čxwuyx. čxwuyx aklá?, k+w istətwílt”. xi? scuts q>wəq>wčwíya?, “hńahńa?. klut kn̄ ta ksəsi?”.	not a person
3. “txw čxwuyx aklá?, k+w isń?ima?t”. ixí? scuts q>wəq>wčwíya?, “hńahńa?, klut kn̄ ta kstmr̄tima?”. wi..m čus, xi? scuts q>wəq>wčwíya?, “k+wint aňpína? m+ ití? k+w... kli? aňcásyaqn̄ k+wullína?ntxw mi? kn̄ čsačw+t”. xi? skwullína?s i? čásyaqn̄ spəpńáta?. u+ xí? scuts, “t ɬaýp ilí? čk+wullína? waý kn̄ kssáčwta?x”.	wam̄ (try in vain) encapsulate nýčayp
4. xi? scsačwts. xi? sxwtpnčuts u+ ti? nis. xi? ɬa?xíls ksútna?x ki? člxntim t spapńáta?. člxntim, ɬažtím i? sn̄kmikn̄s. su+ kla? xi? čmcum̄s i? kliks. “wnaxw xəxsáłča?. xəxsáłča? i? tətwit.”	truly; good meat
5. ixí? u+ nis axá? q>wəq>wčwíya?. xwtpnču..t i? kí stmr̄tima?s. čus, “sna?, sna?, sna?”. snína? txw mat scutx. xi? čk+wis i?.. ilí? a? čwtańs i?.. i? skwəkwrína?. ilí? txw i?... čnwlqnmnwixw. ilí? wikwntm̄. čuntm̄, “alá? k+w wík+wmi?st. lut akswtán”. iklí? wikwntm̄ i? kí sn̄ki?ína?.	cover one another
6. xi? u+ axá? i? ɬa?íčk+wala? li? čkarntíws. čuntm̄, “lut aksčút. lut aksmaýám, aksnmíypm̄. axá? xaqntsñ t aksqlíps.” ixí? u+ qlipsm̄ ɬa?íčk+wala? u+ kílí? skarntíws.	let know about necklace; wear a necklace
7. t̄a? xi? čkičx spapńáta?. čut, “uč alá? čkičx ixí? tətwit ?” čuntm̄, “lut kn̄ ta čwikm̄”. xi? scuts ɬa?íčk+wala?, “əhnwlwlqnmnwixw i? skwəkwrína? !” xi? wtań. kt̄nkahk+wips ixí? i? skwəkwrína?. načw+m ilí? n̄təqut xi? i? tətwit.	
8. ixí? čk+wis. xi? čus, “stim aňxmínk, əňtxwúsa? ?” ixí? scuts, “txw scu?xáń. stim aňxmínk, ńtxwúsa? ?” čut, “txw ki..lx. stim aňxmínk, əňtxwúsa? ?” čut, “txw scəcū?xáń. stim aňxmínk əňtxwúsa? ? txw ki..lx. stim aňxmínk, əňtxwúsa? ? txw i? sqiltk. stim aňxmínk, əňtxwúsa? ? txw čásyaqn̄. stim aňxmínk, əňtxwúsa? ? txw i? t̄n̄tina?.” ixí? k+wis i?... i? spu?ús. xi? qm̄ntis. “nńam̄, nńam̄, nńam̄. xəxsáłča? i? tətwit”.	little cousin
9. ixí? snists, lk+wilx itlí?. xi? i? pəptwína?x čq+wā..q+w. xi? ?u..lw̄səs i? kíkílx, i? scu?xáń, i? stim. ixí? čk+wim̄ i? t skwlis. ixí? k+wul̄s t kspu?ústs. ixí? tkwítxl̄ms u+ xstwił.	
10. axá? tuxwt ɬa?íčk+wala?. čuntm̄, “čk+wint ixí? i? sqlips. lut akskwíni?m. a?, k+w mýmýmu?.” nis. tuxwt. ixí? scus ixí? i? tətwit, “t ɬaýp k+w wík+wmi?st. lut nixw aktətqwlíw̄m. m+ ti?... nínwi? ikspúlstm̄ ixí? spəpńáta?.”	tattle tale
11. ixí? scxwuyys spəpńáta? u+ čut, “ní..kna?, waý k+w pəqa?píq i? k+w i?... i? k+w isňtxwúsa?. u+ la?kíń sc̄kinx úti? k+w piq ?” čut, “txw áti? ?ú..lw̄sń i? sutń, i? s... i? tić u+ i?... i? sl̄əłúk+wá?. m+ ixí? n̄təxwúla?xwń, axá?	whitey-white

č̓ntəxʷúla?xʷm̓ ilí? nwt̓nti·n̓. mt̓ nínwi? k̓cikna?n̓. mt̓ ilí? k̓n̓ ɬ̓t̓pm̓us.”	jump into fire
12. “xʷuýx čtxʷ t sut̓ t sɬəɬúkʷa?. uɬ̓a?ánt i? s...i? tič.” ta?xíl kʷis i? yám̓xʷa?s uɬ̓a?ánt i? tič. mt̓ ilí? nwt̓nti... ɬ̓pt̓nt̓as. mt̓ i? sič sɬəɬúkʷa? k̓pn̓ina?s. sílxʷa? a? č̓ntəxʷúla?xʷ. xi? čuňtm̓. k̓cikna?s i?... i? t sp̓apl̓na? uɬ̓wlap.	lay down things over the top
13. xi? áti? sp̓apl̓na? uɬ̓ta?pm̓n̓čut̓ tačklá?, čuňtm̓, “huý anwí?”. “nənənə, č̓m̓ k̓n̓ ɬ̓wak.” čuňtm̓, “lut, čxʷuýx. nínwi? kʷ piq”. xi? ɬ̓kli? ta?pm̓n̓čut̓ ka? ɬ̓nyaxʷt.	get a burn; in over there
14. xi? ti? čus i? s̓níma?ts, “čkʷiňt ixí? a?... a? č̓nsq̓iws i? sčkʷult̓t̓”. xi? katá? i? ta?xílstsəlx, ɬ̓yrm̓nusəsəlx. uɬ̓i? t sc̓u?xáns nixʷ i? t tət̓wit̓ y̓rm̓it̓tm̓.	this here person push s/t of s/o
15. “na··nənənənənə, waý k̓n̓ wlap, na··nənənə waý k̓n̓ wlap, ɬ̓txʷúsa?.” čuňtm̓, “lut. ilí? kʷ sp̓íqa?x nínwi? xi? mi? kʷ č̓nt̓ətp̓mitkʷ axá? i? k̓l̓ č̓ečwíxa? mt̓ nínwi? kʷ piq čxič t iňčá?.” ɬ̓li? ɬ̓t̓qu·la?xʷm̓səlx uɬ̓l̓ai.	be white in there; poke into the ground
16. ixí? ti? ɬ̓tukʷ i? st̓kʷɬ̓ust̓ns uɬ̓tuxʷt itl̓i? i? sk̓ek̓áka?. ɬ̓tu··xʷt uɬ̓k̓l̓ T̓xas̓mq̓n̓, ɬ̓xʷ mat xi? k̓a?kín̓. k̓l̓ T̓xas̓mq̓n̓ ikl̓i? ɬ̓tuxʷt uɬ̓kaňt̓iws uɬ̓h̓m̓, h̓m̓, h̓m̓, h̓m̓”. čuňtm̓, “nínwi? ɬ̓tala?xwílx i? sq̓ilxʷ mt̓ kʷ t̓e ɬ̓x̓l̓liilt̓n̓, kʷ snína?”. 17. ixí? uɬ̓i? naqs i?.. i? st̓kʷɬ̓ust̓ns ti? ɬ̓tukʷ xi? k̓l̓... k̓l̓ Č̓islíñ, k̓l̓ Č̓islíñ ixí? k̓l̓i? kaňt̓iws. ti? “h̓m̓, h̓m̓, h̓m̓, h̓m̓”. čuňtm̓, “nínwi? ixí? ɬ̓tala?xwílx i? sq̓ilxʷ mt̓ nínwi? kmax kʷ č̓n̓x̓l̓liilt̓n̓”. xi? uɬ̓i?... ixí? uɬ̓waý ta č̓mistíñ.	pop Nice Top Mtn. come around here Tsisleen Mtn.

s̓nsúxʷna? sw̓t̓tit̓n̓

1a. sw̓swit a? čwixəlx?

č. əciňsts qʷəqʷčwíya? ta čqʷliw̓m̓?

č. stiṁ i? sc̓nixls qʷəqʷčwíya? ?

2a. swit̓ t̓cxʷuý?

č. stiṁ a? čk̓ists qʷəqʷčwíya? t̓e wiks sp̓əp̓áta? ?

č. əciňst̓m̓ qʷəqʷčwíya? t̓e sp̓əp̓áta? ?

3a. stiṁ x̓miňks qʷəqʷčwíya? ksəx?kist̓m̓ i? p̓ína?s t̓ sp̓əp̓áta? ?

č. t̓e wýskʷullína?m̓, əciňst̓m̓ sp̓əp̓áta? t̓ qʷəqʷčwíya? ?

4a. t̓e sxʷt̓p̓n̓čuts qʷəqʷčwíya?, əx?kist̓m̓ t̓ sp̓əp̓áta? ?

č. k̓a?kín̓ ki? ɬ̓aňt̓m̓ qʷəqʷčwíya? t̓ sp̓əp̓áta? ?

č. əciňt̓ sp̓əp̓áta? t̓ wýsc̓m̓cuṁs i? k̓l̓kiļxs ?

5a. kí̄ ka?kín̄ ki? xʷt̄p̄n̄čut qʷəqʷčwíya? ?
č. ka?kín̄ ki? wíkʷnt̄m̄ qʷəqʷčwíya? t̄ st̄mt̄ma?̄s ?
č. əcīnst̄m̄ qʷəqʷčwíya? t̄ st̄mt̄ma?̄s t̄e wíkʷnt̄m̄ i?̄ ̄skʷəkʷr̄ína? ?

6a. swit̄ ilí? a? čkaṁtíws ?
č. əcīnst̄m̄ ̄ča?íčkʷala? t̄ st̄mt̄ma? ?
č. st̄im̄ i?̄ ̄xaq̄lt̄m̄ ̄ča?íčkʷala? t̄ st̄mt̄ma? ?

7a. əcīnst̄m̄ st̄mt̄ma? t̄ sp̄ep̄fála? t̄e čkičx ?
č. t̄ swit̄ čuňt̄m̄ sp̄ep̄fála? ka?kín̄ ka? čwíkʷmi?st̄ qʷəqʷčwíya? ?
č. st̄im̄ i?̄ ̄kt̄n̄kahkʷips sp̄ep̄fála? ?

8a. čkiń̄ i?̄ sčuts sp̄ep̄fála? t̄a čkʷist̄m̄ qʷəqʷčwíya? ?
č. st̄im̄ i?̄ sčq̄am̄s sp̄ep̄fála? ?
č. əcīnt̄ sp̄ep̄fála? t̄e wýsq̄m̄nt̄is qʷəqʷčwíya? i?̄ spu?ústs ?

9a. əx?kist̄m̄ t̄ st̄mt̄ma?̄s qʷəqʷčwíya? i?̄ kíkiłxs, i?̄ sču?xáns, i?̄ st̄im̄s ?
č. st̄im̄ i?̄ ̄kʷuļt̄m̄ tkspu?ústs qʷəqʷčwíya? t̄ st̄mt̄ma?̄s ?
č. əx?kist̄m̄ qʷəqʷčwíya? t̄ st̄mt̄ma?̄s mi?̄ ̄x̄twiłx ?

10a. st̄im̄ i?̄ ̄x̄lit̄nt̄m̄ ̄ča?íčkʷla? t̄ st̄mt̄ma? ?
č. əcīnst̄m̄ qʷəqʷčwíya? t̄ st̄mt̄ma?̄s t̄e wýsqʷlqʷiłst̄m̄ ̄ča?íčkʷla? ?
č. ksəx?kist̄m̄ sp̄ep̄fála? t̄ st̄mt̄ma? ?

11a. t̄a t̄čkič sp̄ep̄fála?, əcīnst̄m̄ st̄mt̄ma? ?
č. st̄im̄ i?̄ sč?ulwsts st̄mt̄ma? ?
č. ka?kín̄ ki?̄ n̄t̄et̄pm̄us st̄mt̄ma? ?

12a. st̄im̄ ̄x̄miňks sp̄ep̄fála? kstíxʷi?̄s st̄mt̄ma? ?
č. ̄ī st̄im̄ ki?̄ n̄p̄t̄nt̄as i?̄ tič st̄mt̄ma? ?
č. st̄im̄ i?̄ sčk̄p̄n̄ína?̄s st̄mt̄ma? ?

13a. əcīnst̄m̄ sp̄ep̄fála? t̄ st̄mt̄ma? t̄a čtałpm̄n̄čut̄ tačklí? ?
č. əcīnt̄ sp̄ep̄fála? t̄e čus sp̄aplína? mi?̄ t̄ałpm̄n̄čut̄ i?̄ ̄a? čwar ?

14a. st̄im̄ ̄x̄miňks st̄mt̄ma?̄s ksčkʷii?̄s qʷəqʷčwíya? ?
č. swit̄ i?̄ ̄nyrm̄nusnt̄m̄ t̄ st̄mt̄ma? na?̄t̄ qʷəqʷčwíya? ?
č. st̄im̄ i?̄ yrm̄iłt̄m̄ sp̄ep̄fála? t̄ t̄et̄wít ?

15a. əcīnst̄m̄ sp̄aplína? t̄ sp̄ep̄fála? t̄e ilí? ̄a? čwar ?
č. st̄im̄ i?̄ sčk̄t̄et̄m̄čiňs st̄mt̄ma? t̄e qʷlqʷiłst̄m̄ t̄ sp̄ep̄fála? ?
č. swit̄ i?̄ sčńtqúla?xʷsəlx qʷəqʷčwíya? na?̄t̄ st̄mt̄ma?̄s ?

16a. x?kin̄m̄ i?̄ st̄kʷłust̄s sp̄ep̄fála? ?

- č. ḱa?kín ki? tuxʷt i? st̄kʷλustn̄-skəkńáka? s spəpńáta? ?
 č. əciństŕ t st̄mtíma? i? skəkńáka? ilí? kí T̄xasrm̄qń? ?

17. ka?kín t̄e xʷuý i? kʷiλt i? st̄kʷλustn̄-skəkńáka? s spəpńáta? ?

ańčáwt sw̄tiłń

- 1a. tkʷińkʷnx ka? čwix i? l̄ ańčítxʷ? maýxít.
 č. ha? kʷ čqʷliwń t skʷlis? ha? čmańxʷstxʷ i? skʷlis? səx?kinx? səx?kinx uť lut?
 č. ha? kʷ nixlm̄ t qažʷ t sňkʷəkʷ?ač? maýxít.
- 2a. stiṁ asčtkíwílx t skłə?a? ? maýxít.
 č. stiṁ asčćáq t spi?scílt? maýxít.
 č. ha? kʷ ksłətwílt? swit asłətwílt i? skʷists? maýxít.
- 3a. ha? kʷ kt̄pína? ? ha? swit t̄l̄ asnəqsílxʷ čkʷułsts i? pína? ? maýxít.
 č. ha? kʷułlína?ńtxʷ ańčásyāqń t stiṁ t snkʷspińtk? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.
 č. t̄l̄ ka?kín ki? kʷ sažʷt t spi?scílt? maýxít.
- 4a. kʷ t̄e wýskʷułm̄ t spi?scílt, ha? kʷ xʷtpńčut uť ti? kʷ nis? maýxít.
 č. ha? swit ńažtłms asn̄kmikń t nkʷəkʷ?ač? ha? ńažtłtxʷ swit i? sn̄kmikńs? səx?kinx? səx?kinx uť lut?
 č. ha? čumńtxʷ asčawíkst t nkʷəkʷ?ač uť asčút, "w̄anaxʷ ńeħsáča?" ? səx?kinx? səx?kinx uť lut?
- 5a. ha? ańxást t aksxʷúy kí yńačíns i? n̄síxʷ?itkʷ mi? kʷ ńa?ńa?ám t skʷəkʷrína? ? səx?kinx?
 səx?kinx uť lut? maýxít.
 č. ha? kʷ wíkʷmi?st i? l̄ k̄t̄ȳxʷutłms asńki?ína? t skəklaxʷ? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.
- 6a. ha? ańxást t aksn̄míýptłm̄ i? sqilxʷ? səx?kinx? səx?kinx uť lut?
 č. ha? kʷ čqlipsń ńapná? t sňx̄ńałt? səx?kinx? səx?kinx uť lut?
 č. swit i? ńaqńtxʷ t skńačíws? swit i? ńaqńts? maýxít.
- 7a. stiṁ asčkt̄ńkahkʷíp t spi?scílt? stiṁ aksčkt̄ńkahkʷíp t̄e ńlap? maýxít.
 č. l̄ kʷinx ki? kʷ kt̄əqut i? l̄ asńtəqutń t nkʷəkʷ?ac? maýxit.
- 8a. ha? čqiltłstxʷ asču?xáń ńapná? ? ha? čqiltłstxʷ asqiltk? maýxít.
 č. stiṁ aspu?ús ńapná? t sňx̄ńałt? ha? kʷ lm̄tspu?ús? ha? kʷ q̄łspu?ús? maýxít.
- 9a. kʷ t̄e nis t̄l̄ asńkʷúlń t skəklaxʷ, l̄ kʷinx ki? kʷ lkʷilx itlı? ? maýxít.
 č. ha? swit tkʷitxlm̄nts t spi?scílt? ha? swit tkʷitxlm̄ntxʷ? maýxít.
- 10a. ha? kʷ mýmýmuť? swit t̄l̄ asnəqsílxʷ i? misńmýmýmúť? maýxít.
 č. ha? akłətqʷlím̄ t st̄xałq t̄e ča?áqʷm̄? səx?kinx? səx?kinx uť lut? maýxít.
 č. swit ańxmińk akspúłstŕ? ha? swit ńmińks kspułstŕ? maýxít.

11a. stírm i? sč?ulwsr̥p na?t aslxláxt t nkʷspiňtk ? stírm i? ksč?ulwsr̥p tə nəqspiňtk ? maýxít.
 č. ha? kʷ nk̥təxʷúla?xʷm t sča?áqʷm ? ha kʷ sn̥k̥təxʷúla?xʷa?x tə sča?áqʷm ? maýxít.
 č. stírm asčkčíkna? t sktə?a? ? stírm aksčkčíkna? tə sktə?a? ? maýxít.

12a. stírm asčtixʷ t sqipč ? stírm aksčtixʷ tə sqipč ? maýxít.
 č. ha? čtixʷstp i? tič na?t asnəqsílxʷ ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.
 č. stírm asčn̥p̥át t spi?scít ? stírm aksčn̥p̥át tə xlap ?

13a. ha? kʷ čwak t spi?scít ? ha? kʷ čwkikst ? ha? kʷ čwkaqstxň ? ha? kʷ čwkxaň ? maýxít.
 č. kʷ tə skʷəkʷiýml̥t, ha? qʷaý kʷ ta ččwkus ? ha? kʷ ččwkčiň ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

14a. stírm asčnyrmnús t sča?áqʷm ? stírm aksčnyrmnús tə sča?áqʷm ? maýxít.
 č. ha? swit nk̥yrmnusn̥ts i? ī a? čwar t sča?áqʷ ? ha? swit nk̥yrmnusn̥txʷ ? maýxít.

15a. kʷ tə skʷəkʷiýml̥t, ha? čstmistxʷ kʷ ta čn̥tətpmitkʷ ? ha? qʷaý kʷ ta čn̥tətpmitkʷ ?
 səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.
 č. stírm asčn̥tqúla?xʷ t ska?áy ? stírm aksčn̥tqúla?xʷ tə ka?áym ? maýxít.

16a. ha? kʷ wíkm̥ t stírm uť tukʷ t spi?scít ? stírm i? tukʷ ? maýxít.
 č. ha? qʷaý kʷ ta čxʷuý i? kí T̥xas̥mqň ? ha? čmistixʷ ka?kín T̥xas̥mqň ? maýxít.
 č. ha? qʷaý kʷ ta čn̥xl̥liiltň ? ha? aňxást i? sn̥xl̥liiltm̥ ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

17a. ka?kín ki? p čtala?xwílx na?t aslxláxt ? maýxít.

sk̥t?iýsm̥ t s?um̥s

aksčkʷúl: t̥qýntikʷ i? ptałt t s?um̥s mi? kpapútm̥st̥m i? sčxiłs. lut akskt?iýsm̥ swit uť čxil̥m km̥ swit a? čxil̥st̥m̥. ixí? sič nk̥mýčiňt kí nwýápixčň.

3a. kʷiňt aňpína? m̥t kli? aňčásýaqň kʷullína?n̥txʷ mi? kn̥ čsaňt".		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		

h. future		
i. future imperfect		

6a. *lut aksčút. lut aksmayáṁ, aksnímíýpm̄.*

a. past/present		
č. actual/habitual		
ć. continuative		
ə. progressive		
h. imperfect		
i. future imperfect		

6č. *axá? xaq̄ntsń t aksqlíps.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
ć. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

10a. *m̄t ti? nínwi? ikspúlstm̄ ixí? spapčáta?*

a. past/present		
č. actual/habitual		
ć. continuative		
ə. progressive		
h. imperfect		
i. future imperfect		

11a. *m̄t ixí? n̄təxʷúla?xʷn̄, axá? čn̄təxʷúla?xʷm̄ ilí? nw̄tn̄tiň.*

a. actual/habitual		
--------------------	--	--

č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

11č. *m‡ ixí? n‡tæxʷúla?xʷn‡, axá? čn‡tæxʷúla?xʷm‡ ilí? nw‡tñtiñ‡.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

11č. *m‡ nínwi? k‡cikna?n‡. m‡ ilí? kn‡ n‡tætpmus.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

12a. *ta?xíl kʷis i? yámχʷa?s uč čnwtntis i? tič. mč ilí? nptntčas.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

12č. *mč i? sič sλəłúkʷa? kp̓nína?as.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

14a. *xi? katá? i? ta?xíłtsałx, nyrmnusasəłx.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		

h. future		
i. future imperfect		

smýčinm̄

aksčkʷúl: ḥmýčinm̄nt k̄l ḥsəlxčiň. kʷulm̄nt i? sčuts Dora t akčknxčútň.

3a.

1. Would you put a cap on it for me?	
2. You guys, cap it!	
3. We are capping (prog.) it for you.	
4. Is she capping (cur. rel.) it for you guys?	
5. Is that you guys' encapsulation?	

4a.

1. Who scratched your back (for ya)?	
2. Would you guys like them to scratch your backs (for y'all)?	
3. She started scratching.	
4. Is that what you are going to scratch?/Is that what will be your scratchings?	
5. I'm gonna scratch.	

4č.

1. Are they going to be sucking on them?	
2. Shall I suck on it for you?	
3. Are you sucking (cur. rel.) on it?	
4. What he sucked on was big.	
5. We sucked on it for YOU.	

7a.

1. Could you open the door for me?	
2. Did she open the window for US?	
3. Why doesn't he ever open it for you?	

4. This is what I opened.	
5. I am opening (cur. rel.)	

11a.

1. Did she light it on fire for YOU?	
2. Who always lights you guys on fire?	
3. I was starting to light a fire.	
4. I am the fire starter.	
5. We are going to light it for you.	

12a.

1. Is she going to be dumping in that mushy mass for you guys?	
2. Did you mushy-mass dump yourself?	
3. She is mushy mash dumping (cur. rel.).	
4. We didn't mushy mass dump you.	
5. Are you going to be dumping that mushy mass?	

12č.

1. Is she going to be laying them over the top for us?	
2. Are you gonna lay them over the top for ME?	
3. Are these what you laid over the top?/Are these the ones that you over the top laid?	
4. I started laying them over the top.	
5. Could you guys maybe lay them over the top for THEM?	

13a.

1. Did you get burned/scalded?	
2. Did you scald it?	
3. Is she scalding (act.) you?	
4. Is that what you scalded?	
5. Wah! I burned my finger.	

14a.

1. Who pushed our dog in?	
2. Could you push on my foot for me?	
3. Who is pushing (act.) on you guys' door?	
4. We are going to be pushing this for YOU.	
5. Is she starting to push?	

15a.

1. Are they going to be poking it into the ground for you guys?	
2. Is she going to poke him into the ground?	
3. Is this what they poked into the ground?	
4. We started to poke it into the ground.	
5. Are you poking (prog.) us into the ground?	

07. t̕kas?asíl i? xəxiwx̕wtm̕ na?t səsi?səlx 1

s?um̕s

ńčńčnm̕as̕m̕	close eyes tight
λəx̕laλ̕	come of age
stml̕scut	jewelry/wealth
lut čmaý	not known/all kinds
tk̕mk̕ram̕	cling
č̕lap	laying there
k̕puxʷpúxʷnt̕	blow away
w̕tima?tk	down river
staw̕tima?tk	a little down river
č̕nkaánt / č̕nk̕am̕	dipped finger in
ńpt̕č̕fanm̕	glop into mouth
ńtl̕ula?xʷ	gulch
t̕w̕tx̕lxalq̕w	step over a log
č̕m̕a?	laying there
paqa?píqa?s	little whitey-white
ns̕paqs̕nt	hit on the nose
q̕xam̕	to hammer / to drive (as a nail or wedge)
xʷu?	okay
č̕axánt / č̕axám̕	lace/stitch up
č̕ač̕	lacing/stitching
č̕k̕ač̕ica?	what was laced
k̕wp̕st̕im̕	to shush/quiet s/o
xʷa?ílt̕m̕	hold a child
ktmalxʷst	strip s/o naked
?ap̕?ípxnm̕nt̕	wipe s/o or s/t with feet

čaptíkʷ4

1. čwix i? sqilxʷ uť i?.. i? st̕mt̕ima? uť i? səsi?səlx uť t̕kas?asíl i? xəxiwx̕wtm̕. uť a? č̕t̕capárm̕ i? ?ał̕i... i? səsi?səlx m̕t xi? čuňtm̕, "k̕w̕iňt̕ axá? i? scím̕ m̕t ń?askʷlítkʷńtp i? k̕l̕ siw̕t̕kʷ". xi? m̕t ń?askʷlítkʷsəlx uť i? sut̕, i?.. i? q̕w̕iļč̕n̕. ixí? uť čuňtm̕, "xi? p̕ ńčńčnm̕as̕m̕ m̕t ń?askʷlítkʷńtp i? scím̕ uť ixí? nixʷ i? q̕w̕iļč̕n̕". ixí? mat ilí? ta č̕ciqʷstsəlx i? s.. i? st̕iqʷ. "m̕t ilí? i? q̕w̕iļč̕n̕ ixí? nixʷ ik̕l̕i? ń?askʷlítkʷńtp." xi? uť ilí? ń?askʷlítkʷsəlx uť lut̕	close eyes tight
--	------------------

iklí? ta čxʷúy̥yálx. čuṇtmálx, “ut lut p̥nkiṇ iklí? ksxʷúy̥yálp”.	
2. ilí? ut ixí? mat xa? λεχλαλélx ut iklí? xʷúy̥yálx p̥n. ixí? ut mat ilí? n̥aččknítkʷálx ut wiksəlx ixí?. ní..kna? i?..., i? stml̥scut . ixí? krm̥ntisəlx ut n̥aččacína?məlx ut q̥lips̥msəlx. lut čmaý̥élx ilí? piččkñélx. xi? ut wič̥ntmálx i? t səsi?saélx. ixí? čus i? skʷuý̥s, “waý iksxʷílm̥álx. waý x̥laλ̥élx. lut ta čnixl̥élx.” xi? nisəlx lkʷilx. ka?xí? n̥aččaxʷúla?xʷ.	come of age jewelry not known/all kinds
3. m̥t xa? piččkñélx ut kam̥ i? t st̥mtíma?saélx st̥m̥ t̥e ilí? mut. t̥y̥capəlx. lut st̥m̥. waý kaw̥. lut stim. pič̥mxəlx, lkilxəlx. kam̥ kmax ixí? ilí? aň?am̥tús i? l̥a? čwlap. čuṇtmálx, “waý m̥faň. p̥ ta čn̥t̥tyína? ut waý x̥wič̥t̥m̥s i? t səsi?mp̥. ta ný̥aý̥p̥ m̥t axá? m̥t nixʷ iňčá? kn̥ xʷuý̥”.	kim̥
4. xi? sc̥aqʷčqʷaqʷs ut čusəlx, “lut aksxʷuý̥”. tkrm̥kmaam̥élx . xi? ut i? x̥lut ilí? čtap . ilí? čtačʷ ut xi? k̥t̥učxʷəxʷ xi? i? p̥aptwína?xʷ. ka?xí? n̥yaxʷt. kli? ksnp̥ep̥pílxaxəlx ixí? čk̥tpuxʷpuxʷnt̥m̥élx ut ?áčqa?əlx. ixí? načʷm̥ áti? i? sutň, tupl̥, i? st̥mtíma?.	clinging; laying there blow away
5. xi? ut axá? ilí? čačlwísaélx ut λaw̥t ixí? a? čwrisl̥p. ixí? skrm̥ntisəlx i? st̥msəlx ilí? ki? suxʷəxʷsəlx, n̥kəxkxam̥élx. ti? t taňmús ut xʷúy̥yálx. xʷu...yálx m̥t pučxəlx m̥t itl̥ xʷu...yálx m̥t pučxəlx m̥t.... ixí? ut načʷm̥ t nasp̥ep̥fásas wič̥ntmálx waý tčxʷuý̥yálx. ut xi? čuṇtmálx, “k̥i wtíma?tk , i? stawtíma?tk iklí? mi? p̥ čn̥yákʷ”. xi? ut n̥yáyákʷəlx iklí?.	down river; a little down river
6. ut xi? čuṇtm̥ i? t... i? t̥ekíkxa?s, “níñwi?s ?am̥tsis, kʷu? ?am̥tíṁ, lut aks?ítň t st̥m̥”. iklí? y̥capəlx ut xi? čuṇtmálx t nasp̥ep̥fásas, “waý k̥i k̥w̥l̥čh̥cut mi? p̥ ?at̥?ítň”. sqʷučt axá?. ut lut t̥ ?itň i? sx?itx. ut kmax ixí? i? st̥iwt̥x itl̥? čn̥k̥ntis ki? i?ts, snp̥tčanm̥s . ilí? ut xi? ti? sxʷuý̥ys. čut, “waý kʷu sxʷuý̥x i? k̥i swawása?t̥t̥”.	dipped finger in; glop into mouth
7. xi? tli? xʷuý̥yálx. ilí? čn̥tlúla?xʷ . xi? xʷtp̥čut i? sx?itx ut ití? n̥... ka?xí? qilt k̥i... k̥i skʷut ut čus i? t̥čč?upsts, “huý čxʷuý̥x”. ti? xʷtp̥čut i? l̥aň... ka?xí? waý ka nýxʷtúla?xʷ ki? ?amútæt. ut ti? “?awńá?, ?awńá?” i? sqʷsqʷsi?s. ta?xʷsqʷsqʷsi?	gulch
8. xi? čxʷtp̥čut i? t̥ekíkxa?s. čuṇtm̥, “ixí? m̥t níñwi? alá?. kʷ alá?. lut kʷu? t̥ akskxnám̥”. xi? sc̥usts, “čxʷuý̥x nasp̥ep̥fásas. čačht. waý kʷ ta?xʷsqʷsqʷsi?”. xi? sc̥uts, “níñwi? t̥etwít mi? txət̥ntip. nač̥m̥t xixw̥t̥m̥ m̥t n̥čq̥mnitkʷnt̥p.” čuṇtm̥, “lut. čxʷuý̥x. waý aktnáčʷn̥xʷ ilí?. kʷiňt.” itl̥? sxʷuý̥s. xʷu...y úti? tkʷtxíxalqʷ ilí? a? čm̥fa? . itl̥? sp̥aplína? čut, “ paqa?píqa?s asa?stám”. xi? n̥sp̥aq̥sas i? t̥kikst̥ns ut xi? n̥tq... alá? n̥tq̥ntis i? st... i? sp̥saqs, ixí? sxʷtp̥čuts. itl̥? sxʷuý̥s. ?u...”	step over a log; laying there; little whitey-white; hit on the nose

9. mat ḡsápi? ki? kičx. i? ī tk̄m̄knitxʷ ilí? čq̄xām̄ i?... i? swa?wása?s. áti? i? t sčim̄ i? t ḡw̄m̄qiň ka? čq̄xām̄əlx. txʷ s··lip, xʷu? mat. xi? ut̄ ti? kāmtálqʷ. wi··m̄ čq̄xstis i?... i? t swawása?s. ki? čačs. načw̄m̄ ixí? i? st̄əwiſts ilí? kāmtálqʷ. ixí? ut̄ kʷis. ḡ?utxʷsts k̄l̄ čitxʷ. xi? ut̄ čačnítis i? sp̄čniťxʷ, stiṁ, txʷ mat. ut̄ ilí? ḡilí?. axá? mat i? ī naspəp̄fásas ilí?. t čaýp ilí? i? təčəčupsts.	hammering okay lace/stitch up
10. ilí?... ilí? ut̄ kʷmiť ut̄ ti? ta?xʷsqʷsqʷsi? ixí? i?... i? sx?itx. ní·kna?, waý čaým̄t i?... i? t swawása?s. čaým̄tm̄ntm̄ xi? t̄m̄faws ixí? a? ččač. a? čkčačiča?s ixí? t̄m̄faws, xi? čus, "xi?míx mi? nínwi? p xʷ?iltm̄ ti? ?awčá?, ?awčá?, ?awčá? i? skʷəkʷiým̄lt." čut, "nínwi? t swit mi? kwp̄stis ixí? m̄t waý ixí? i?.. a? l?iws mat". xi? ut̄ xi? sxʷa?iltm̄s h̄t... ?at̄ sutn̄, ?at̄ skrm̄xist, ?at̄ sm̄xikn̄, ti? ?at̄ sňklip. čyča? xʷ?iltm̄əlx. ixí? ut̄ ti? sp̄aplína? xʷ?iltm̄ ut̄ t̄kwap ī yxixi? ut̄ itlí? čqʷaqʷ. li?... ut̄ ixí? wapwpxn̄. xi? wapwpxn̄ xi? xʷ?iltm̄ xi? u kwap.	lacing/stitching what was laced to shush/quiet hold child
11. xi? kt̄malxʷst̄m̄ i? t swawása?s. km̄t̄tim̄ i? stiṁs ut̄ ti? lut̄ ta kst̄im̄. m̄t xi? i? sqʷsqʷsi? s ilí?. xi? xa? pułstsəlx wapwpxn̄. t̄q̄ntisəlx ut̄ tkʷakʷ. ut̄ xi? ?ap̄?ípxn̄msəlx ilí?..?. ut̄ kām̄ kmax s..., kmax kām̄ i? s... sípi? s ilí?. čyča? láqʷmi?st. pułstsəlx. xi? skrm̄xist m̄t čxʷuý m̄t ixí? ?ap̄?ípxn̄. "áti? kʷ ksqʷsqʷsi?." ilí? mut, ḡlal. ut̄ xi? sc̄qʷaqʷs i? tək̄tm̄ilxʷ.	strip s/o naked wipe s/o or s/t with feet

sňsúxʷna? sw̄t̄tiň

- 1a. sw̄swit a? čwəxwix ?
 č. əx?kistm̄ i? sčim̄ t xəxiwxw̄t̄m̄ ?

č. əciňst̄m̄ t səsi?səlx i? xəxiwxw̄t̄m̄ ksəx?kinm̄ t̄e ksñ?askʷlítkʷi?səlx i? sčim̄ na?t qʷilčn̄ ?

- 2a. stiṁ i? sc̄wiksəlx i? xəxiwxw̄t̄m̄ t̄a č?ačəčknítkʷəlx ?
 č. stiṁ a? čkistsəlx i? xəxiwxw̄t̄m̄ t̄e kakícsəlx i? st̄m̄lsčut ?
 č. əciňt̄ i? səsi?səlx t̄e wiks i? st̄ət̄əwiſts a? č?ičəčkstsəlx i? st̄m̄lsčut ?

- 3a. x?kinm̄ t̄e t̄yčapəlx i? xəxiwxw̄t̄m̄ ?
 č. kā?kiň ka? čilí? i? st̄m̄t̄ima?səlx i? xəxiwxw̄t̄m̄ ?
 č. əciňt̄ i? xəxiwxw̄t̄m̄ t̄ st̄m̄t̄ima?səlx ?

- 4a. stiṁ a? čkistsəlx i? xəxiwxw̄t̄m̄ t̄e čuňt̄m̄əlx ksłəwiňt̄m̄əlx t̄ st̄m̄t̄ima?səlx ?
 č. kā?kín ki? k̄t̄utxʷ i? pəptwína?xʷ ?
 č. əx?kistm̄ i? xəxiwxw̄t̄m̄ t̄e ksñpəpílx?xəlx k̄l̄ a? člačʷ ?
 č. t̄ stiṁ ut̄ kʷuň i? st̄m̄t̄ima?səlx i? xəxiwxw̄t̄m̄ ?

- 5a. stiṁ a? čkistsəlx i? xəxiwxw̄t̄m̄ t̄e ḡawt̄ a? čw̄rislp̄ ?
 č. swit i? wiňt̄m̄əlx t̄ xəxiwxw̄t̄m̄ ?
 č. kā?kín ut̄ čuňt̄m̄ t̄ naspəp̄fásas ksñyákʷa?xəlx i? xəxiwxw̄t̄m̄ ?

6a. əciństŕ i? təčəčups t t̄kíkxa?s tə ks̄awsnýákʷa?x ?

č. əciństŕ t naspəpńásas i? xəxiw̄xw̄tŕ tə ýapəlx ?

č. ha? i? xəxiw̄xw̄tŕ ?i-tsəlx i? s?itňs naspəpńásas ?

7a. swit a? čx?it uť xʷuý ńa ńskʷut a? čn̄tlúla?xʷ ?

č. stím a? čkists i? təčəčups tə nýxʷtúla?xʷ i? ī a? čn̄tlúla?xʷ ?

č. swit ta?xʷsqʷsqʷsí? ?

8a. əciństŕ t t̄kíkxa?s tə čxʷtpńčut i? k̄l təčəčupsts ?

č. əciństŕ i? naspəpńásas t t̄kíkxa? ?

č. əcińt naspəpńásas tə qʷlqʷilſtŕ t t̄kíkxa? ?

č. stím i? sčktət̄mčiňs i? t̄kíkxa? ?

9a. swit a? čq̄xam̄ ? stím i? sq̄xmiňs ?

č. swit a? čkámtálqʷ ?

č. əx?kistŕ i? t̄kíkxa? t swa?wása?s ?

10a. stím i? sčta?xʷs i? t̄kíkxa? ?

č. ta čńaýmt i? swa?wása?s, əx?kistŕ i? stət̄wiňts ?

č. x?kinň tə ksčmistísəlx swit i? l̄piws i? sqʷsqʷsi?s i? t̄kíkxa? ?

č. s̄w̄swit sxʷa?íltŕs uť púti? ččqʷaqʷ i? ?u?x̄t̄ila?t ?

č. swit i? xʷ?iltŕ uť ńwap i? ?u?x̄t̄ila?t ?

11a. t swit ktmalxʷstŕ i? t̄kíkxa? ?

č. əx?kistŕ wapwpxň t ?ať tmixʷ ?

č. əx?kistŕ wapwpxň t skrm̄xist ? əciństŕ wapwpxň t skrm̄xist ?

ańčáwt sw̄t̄iňn̄

1a. swit i? skʷskʷistsəlx ałətsəsí? ?

č. stím asčń?askʷlítkʷ t sča?áqʷ ? stím aksčń?askʷlítkʷ tə ča?áqm̄ ? maýxít.

č. ha? kʷ ńčńčnm̄fasm̄ t ńkʷəkʷ?ac ? ha? kʷ sńčńčnm̄fása?x tə ńklaxʷ ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut?

2a. p ńnxspiňtk p tə ńežλaň na?t askʷiňtr̄ ? maýxít.

č. ha? p ń?aččknítkʷ na?t asl̄xláxt t sča?áqʷ ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ? maýxít.

č. ha? kʷ səčqlipsx ńapná? t s̄x̄x̄fałt ? ha? aksqlípsm̄ tə ńlap ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

3a. ha? kʷ ińmx t ńkʷspiňtk ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

č. t sča?áy, ha? kʷ ń?am̄tús i? ī a? čwlap ? səx?kinx ? səx?kinx uť lut ?

č. ha? kʷ ńt̄tyýina? ? swit i? misňt̄tyýina? i? ī asnəqſílxʷ ? maýxít.

4a. ha? kʷ čtkm̄krm̄am̄ t ńkʷəkʷ?ac ? swit i? čtkm̄krm̄stixʷ ? maýxít.

č. ha? swit k̄tpuxʷnts t sktə?a? ? ha? swit k̄tpuxʷntxʷ? maýxít.

5a. tə sča?áqʷm̄, ha? ta?lí? p čačlwís anwí? na?t aslxláxt? səx?kinx? səx?kinx ut lut? maýxít.

č. ta čtəkʷəkʷčast, l̄ kʷinix ki? p čsuxʷəxʷ i? tl̄ čitxʷmp̄ anwí? na?t asnəqsílxʷ? maýxít.

č. ha? qʷaý ta čwikstxʷ i? naspəpčásəs? ka?kín ka? čwikstxʷ? maýxít.

6a. swit i? ?am̄tsís t sktə?a? ? swit i? ?am̄tixʷ? maýxít.

č. swit ks?am̄tsís tə sktə?a? ? swit aks?amnám? maýxít.

č. swit a? čam̄túlms anwí? na?t asnəqsílxʷ? swit a? čam̄stip? maýxít.

č. stiṁ asčňptččáń t sňkʷəkʷač? stiṁ aksčňptččáń tə xl̄ap?

7a. ha? čn̄tlúla?xʷ kíka?t k̄l̄ aňčítxʷ? səx?kinx? səx?kinx ut lut? maýxít.

č. ha? kʷ xʷtp̄čut t spi?sčílt? k̄l̄ ka?kín ki? kʷ təxʷpam̄? maýxít.

č. kʷ kʷnxspiňtkʷ ut kʷ ta?xʷsqʷsí? lut kʷ ta ksqʷsí?, pňkiń ut aňxmíňk aksta?xʷsqʷsí? maýxít.

8a. swit i? kx̄ntsí t spi?sčílt? swit akskxnám tə xl̄ap? maýxít.

č. swit nýčaýp čtxətčulms anwí? na?t asnəqsílxʷ? swit a? čtxətstip? maýxít.

č. stiṁ asčňčqm̄nítkʷ t sktə?a? ? stiṁ aksčňčqm̄nítkʷm̄ tə xl̄ap? maýxít.

9a. ha? kʷ səčq̄xm̄ix t spi?sčílt? ha? kʷ sq̄xm̄ixa?x tə xl̄ap? səx?kinx? səx?kinx ut lut? maýxít.

č. ha? kʷ kámačálqʷ t sňkʷəkʷač? ha? n̄kámačáqs? ha? k̄kámačísxn̄? səx?kinx? səx?kinx ut lut? maýxít.

č. stiṁ asčňáx t skčačíws? stiṁ aksčňáx tə sktə?a? ? maýxít.

10a. swit i? čaýmtm̄nts t spi?sčílt? swit i? čaýmtm̄ntxʷ? maýxít.

č. ha? kʷ xʷ?iltm̄ t sk̄klaxʷ? ha? kʷ sxʷ?íltax tə klaxʷ? maýxít.

č. swit i? kʷpsturms t spi?sčílt? swit i? kʷpstixʷ? maýxít.

11a. ha? swit ktmalxʷst̄ms t sňkʷəkʷač? ha? ktmalxʷstxʷ swit? maýxít.

č. ha? swit tr̄q̄ntsí t spi?sčílt? ha? tr̄q̄ntixʷ swit? səx?kinx? səx?kinx ut lut?

č. stiṁ i? p̄ap̄?ip̄x̄ntxʷ t spi?sčílt? stiṁ aks?ap̄?ip̄xn̄m̄ tə xl̄ap? maýxít.

skŕpiýsm t s?umš

aksčkʷúl: +qýntikʷ i? ptałt t s?umš mi? klapútřstř i? sčxiłs. Iut aksktíysm swit uč čxilm km swit a? čxilstř. ixí? sič n̄mýčiňt kł nwyápixčn.

1a. ixí? uč čuňtm, "xi? p ričnčnm řasm mč n?askʷlítkʷntp i? scim uč ixí? nixʷ i? qʷilčn".		
a. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
i. pres. durative		
k. imperf. dur.		
k. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
kʷ. past perfect		
l. future perfect		
2a. ixí? uč mat ilí? n?ačačknítkʷałx uč wiksałx ixí?. ní..kna? i?..., i? stmiščut.		
a. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		

i. pres. durative		
k. imperf. dur.		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		
3a. <i>p t̥a č̥ítytína?</i> <i>uč̥ way̥ č̥wilič̥am̥s i?</i> <i>t səsi?n̥p.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
5a. <i>ixí?</i> <i>skm̥ntisəlx i?</i> <i>stimsəlx ilí?</i> <i>ki?</i> <i>suxʷəxʷsəlx,</i> <i>n̥kəxkxam̥əlx.</i>		
a. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
i. pres. durative		
k. imperf. dur.		

k. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
kʷ. past perfect		
l. future perfect		
<hr/>		
6a. uť xi? čurítm i? t təkikxa?s, "nínwi?s Paṁtsis , kʷu? Paṁtím, lut aks?iň t stim".		
a. actual/habitual		
č. continuative		
ć. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
6č. uť kmax ixí? i? st?iňtx itlí? čník'ritis ki? ?iňs, snjptčanm̄s.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
ć. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

6č. <i>uť kmax ixí? i? st?iwtx itlí? čňkňtis ki? ?iťs, snjptčfanmš.</i>		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
θ. intrans. imperf.		
h. intrans. future		
i. future imperfect		
k. imperf. dur.		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		
8a. <i>lut kʷu? t akskxnám”.</i>		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. continuative		
θ. progressive		
h. imperfect		
i. future imperfect		

8č. <i>xi?</i> n̄spaqsas <i>i?</i> <i>t̄</i> tkikstr̄s <i>u?</i> <i>xi?</i> ńtqńtisi? s̄psaqs , <i>ixí?</i> sx^wtpńčuts .		
a. actual/habitual		
č. continuative		
ć. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
10a. čut, “nínwi? t swit mi? k̄wpstis <i>ixí?</i> <i>m̄t waý</i> <i>ixí?</i> <i>i?</i> .. <i>a?</i> <i>l?</i> piw̄s mat ”.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
ć. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

smýčinm̄

aksčkʷúl: ḥmýčinm̄nt kí ḥsəlxčiṇ. kʷułm̄nt i? sčuts Dora t akłknxčútň.

4a.

1. They are going to blow you away.	
2. You guys, blow them away!	
3. We are gonna be blowing you guys away.	
4. Is this who you blew away?/Is this your blowings away?	
5. Holy! You are blowing (cur. rel.) them away!	

6a.

1. Do they always feed you?	
2. Are you gonna be feeding them all?	
3. We are feeding (prog) you because we love you.	
4. Who fed you guys?	
5. We started feeding at eight.	

6č.

1. Why are you dipping (cur. rel.) your finger in it?	
2. Shall I dip my finger in it for you?	
3. We dipped our finger in it for YOU.	
4. Is she dipping (prog) her finger in it for you guys?	
5. Why are you guys starting to finger dip?	

6č.

1. I am going to be starting to glop it into my mouth.	
2. Could you glop that into my mouth?	
3. Do they enjoy it when you guys glop it into their mouths?	
4. You, glop some into your mouth!	
5. Did he glob it into you guys' mouths?	

8a.

1. Is it okay if I come along with you?	
2. Why are they accompanying (prog.) you guys?	
3. She started to come along.	
4. We are gonna be accompanying her on YOUR behalf.	
5. Are you accompanying (cur. rel.) him on their behalf?	

8č.

1. She wants us to hit you on the nose.	
2. Is this the one they hit on the nose?/Is this their nose hitting?	
3. Why do they always nose-hit you?	
4. I am nose-hitting (prog.) them, aren't I?	
5. You guys, hit him on the nose for me!	

9a.

1. Is this what you guys split?/Is this you guys' splittings?	
2. We are splitting (actual) it for you.	
3. Are you splitting (cur. rel.) it for me?	
4. Are they splitting (prog.) it for YOU GUYS?	
5. I split it for YOU.	

9č.

1. Did she stitch up your tent for you?	
2. We are stitching (cur. rel.) up their cuts for THEM.	
3. Are you going to be stitching it up?	
4. This is what I'm gonna stitch./This will be my stitchings.	
5. She never stitches you up.	

10a.

1. Why is she shushing (prog.) you guys?	
2. We never shush you.	
3. Are you shushing (cur. rel.) me?	
4. I am going to shush them now.	

5. Is this the one you guys shushed?/Is this you guys' shushment?	
---	--

11a.

1. Do you want me to undress them?	
2. Be calm! We are only undressing (prog) you.	
3. I am going to be undressing you guys.	
4. Is she undressing (cur. rel) you guys?	
5. Why doesn't she ever undress you?	

08 t̄kas?asíl i? xəxiwx̄wtm̄ na?+ səsi?səlx 2

s?um̄s

taq̄it̄ála?	my dear
ňxňusxňtň	moccasin patch
txňína?nt	patch something
ča?knála?k	what's the matter
skłikň	rump
qaqáčla?ňt	wheel s/t
la?ánt	peck something
spapňt	hit s/o on back of head
ňhnuňt	injury someone
ňqa?q?íksňt	put or stick s/t in s/o's hand
kłeqilx	lay under
tkʷmíca?ňt	cover, put on outside
la?+tím	peck s/t of s/o
ňlęqʷlęqʷiwsňt	break something in half
qwláqa?	darn thing
qʷmap	passed out
kcxʷína?+t	poured over s/o's something
ňtaq̄it̄áń	my goodness
čx̄ap	there is a draft
sqʷəqʷ+tmúscá?	guts

čaptíkʷ+

1. čqʷa··qʷ u+ xi? sčkičxs īaňń. čut, "waý taq̄it̄á..la?". ixí? m+ əňxňusxňtň kʷis m+ ixí? txňína?+s. ixí? m+ čxʷuý yutlx m+ čut, "qʷfa?, kʷ ča?knála?k ?" m+ i? kla? tčqm̄is. m+ xi? sčuts īAňń, "īa..ňń iňtaq̄it̄ála?".	my dear moccasin patch; patch; what's the matter
2. xi? čm̄ mat kʷňxasqt ilí?. čuňtm̄ ixí? tl... i? tl láqʷmi?st i? tl a? čpuń. čuňtm̄, "kʷu? ?ulwsňtxʷ mi? kʷu? tkʷitxl̄mňtxʷ". ixí? ?ulwsas xi? u+ xi? tkʷitxl̄ms u+ xi? t̄x̄stwilx. st̄lsqilxʷ. xi? čuňtm̄, "ixí? m+ isňkʷnírm.". xi? u+ sňkʷníms.	
3. u+ lut swit, xi? itlí? ?imx i? əlkʷiňxəlx. lut swit ta čt̄čapám t sňa?čínm̄, lut. la?kí..ň m+ spaplína? t kʷəkʷyúma? t̄čapám. u+ i? kʷiňt lut stím̄. áti? čqm̄iňtňəlx. xi? u+ axá? t sňa?čínm̄ i? t sňwiltň. lut i?... ti? sňučt, i? stím̄, i? skłikň. ilí? čwtaň. u+ xi? čxʷu..ý īAňń. m+ ilí? čk̄t+u+txʷ m+ ixí?	rump

sčuts, “ilí? čqaqáčla?s ixí? i?.. i? sutn̄, i?.. i? sňlaqʷ”. čus xi? ut la?ntís. m† xi? iklí? xʷtpńčut i? a?... i? skʷuýs m† kspápqí?s m† čut, “čaňń taqítńala?”.	wheel s/t; peck it hit on head
4. čuntŕm, “lut alá? aksčwíkʷmi?st. čačňt, čm̄ x̄nnuňtsň. čń?utxʷəxʷ.” xi? ut i? čus, “čń?utxʷəxʷ m† nínwi? ?am̄tsín”. ixí? ut lut s†... i? t stiqlixʷ xʷicxtŕm m† i? t sutn̄. i? t sqʷučt. ixí? m†... ixí? m† txʷu..y, ixí? čaňń tkičx ut áti? ksqʷsqʷasía?. kmusms i? sqʷsqʷasía?s. m† ixí? ḥqá?q?í..ksas t ksčat?itňsəlx. m† ixí? sčuts i? knaqs, “ča..ňń, anwí? kʷ qʷčaý ut iňčá? pi..q”. ča..ňń ut čaqʷčqʷaqʷəlx. xi? m† čntəxʷpaṁ yutlx m† km̄t̄timəlx m† nis ut ?am̄?am̄tís i? sqʷsqʷasía?s.	I injury you put s/t in s/o's hand
5. xi? itlí? ūlap m† waý txʷuý čaňń m† waý iklí? i? ī k̄təqilx. m† waý t?am̄tím i? t tētaqítńala?s. m† tčxʷuý. xi? i? t sutn̄, i? t... i? t sqʷlip t̄kʷmíča?s ixí?. xi? m† ti? ilí? t?am̄?am̄tís. ut ya?xíš áti? a? čx?it i? xʷicłts i? sňlaqʷ. ī a? čiwt m† ixí? t̄kʷňnus i? stiqlixʷ. “čaňń, iňčá? kň qʷčaý, anwí? piq.”	lay under cover/put on outside
6. kli? čk̄ekníya? yutlx ut ḥtəxʷpaṁ. axá? čaňń ḥqá?q?íksas i? sqʷsqʷasía?s i? t sqʷlip. ixí? čus, “čax?kn̄ála?k p sča?x?kínx ?” xi? sčuts, “txʷ kʷu? sčať... xast sčať?itňxəlx t sqʷlip”. ixí? tət?áčqa?s yutlx txʷuý. nakʷm̄ ilí? čk̄ekníya?. lut ta txʷuý kľ čitxʷs. čuňtŕməlx i? t tuňsəlx, “kŵapwi. lut ksčqʷčinŕp”.	
7. “waý ti? p ?at?ítň axá?” ut ḥqá?q?íksnt̄məlx. waý ut “čaňń, iňčá? kň piq ut anwí? qʷčaý”. čntəxʷpaṁ yutlx ut km̄t̄timəlx ut xi? tētnists. ut xi? sčuts yutlx, “waý kň ksxʷúya?x iklí?”. ixí? sxʷu..ȳs ut ilí? k̄t?utxʷ ī... txʷ i? ī čitxʷ ī tukʷtán. atá? čxʷuý xi? tētwit. čxʷuýsts i? qa?qáčla?sts, čyńa? sňlaqʷ. ixí? la?ttís. xi? sňləqʷləqʷiώsts.	peck; break in half
8. ixí? sčqʷaqʷs i? tētwit. čut, “wa..ý iňqa?qáčla? kʷu?... kʷu? la?ttís i? t qwláqa?”. ixí? čtəxʷpaṁ i? skʷuýs, ixí? sphařqs načʷm̄ yutlx. sphařqs i?.. i? yutlx ut xi? načʷm̄ ut i? ľalá ilí?. txʷ qʷmap. xi? čntəxʷpaṁ i? kľ čitxʷs. čkʷis i? stxitkʷ i? kčxʷína?ít̄s ixí? ilí?. ut xi?... ilí? čtakʷ yutlx, xi? sqiňts.	darn thing passed out poured over s/o
9. xi? čkʷis ixí? ilí? a? č.... kmax s̄qʷučt ilí?. ixí? ḥt̄kʷnt̄is i? ī yámčʷa?s ixí? tētxʷuýs. sxʷuýs ut “níkna? waý kʷu? kʷukʷsts ití? i? t iňtaqítńáń”. ixí? ?am̄tís i? sqʷsqʷasía?s. někníks ut ?am̄tís. ixí? s?at?ítňs ixí?... i? sqʷsqʷasía?s. waý ti? čxńa..p, ti? čxńap. ta..? ki? tqňtis. načʷm̄ ixí? i? sqʷəqʷtmúsča?s čať?ít̄m̄ i? t sqʷsqʷasía?s.	my goodness there was a draft guts

10. xi? tčkm̄ntis ikl̄i? tkʷum̄s, n... nw̄nt̄tis. ixí? ut way ikl̄i? ta txʷuy. xi? sc̄utsəlx, "wa·y ut i? t s̄qm̄lt̄n kʷu ks̄l̄əxʷtm̄ixa?x". xi? axá? nkʷniṁ wapwpxn̄ ut m̄qʷaqʷ m̄t xi? čničts spičms. ut axá?.. čut... čus, "way ča?kʷ p čxʷuy p tčim̄x akl̄a? ut nínwi? ?am̄túlm̄n̄". ixí? ut čim̄xəlx ikl̄i?.

s̄nsúxʷna? sw̄t̄tičn̄

1a. tə kič ūaňn̄, ečiňt?

č. ečx?kistm̄ i? təkíkxa? a? ččqʷaq t ūaňn̄?

č. ečx?kistm̄ i? txnína?s i? təkíkxa? t yutlx?

2a. tə kʷn̄xasqt, stiṁ sqʷlqʷilts?

č. ečiňt i? lāqʷmi?st, i? spuňt?

č. ečx?kistm̄ i? sč?ulwstsəlx mi? t̄x̄stwiłx wapwpxn̄?

3a. stiṁ i? sččaps spəplína?

č. səx?kinx ut čqm̄ilt̄nəlx spəplína? na?t snəqsilxʷs?

č. swit i? sp̄apqs ūAňn̄? səx?kinx ut sp̄apqs?

4a. səx?kinx ut lut k̄l̄ čitxʷs ksčwíkʷmi?sts ūaňn̄?

č. stiṁ i? n̄qa?q?íksňtm̄ i? sqʷsqʷasía?s t ūaňn̄?

č. t swit km̄t̄im̄əlx i? s?it̄nsəlx ūaňn̄ i? sqʷsqʷasía?s?

5a. ečiňt ūaňn̄ ta tk̄nus i? st̄iqʷ?

6a. tə n̄t̄ečʷpaṁ yutlx, t stiṁ sn̄qa?q?íksňtm̄ i? sqʷsqʷasía?s t ūaňn̄?

č. ha? yutlx t̄plak k̄l̄ čitxʷ tə ?áčqa? t̄l̄ spəplína? i? čitxʷs?

č. ečiňtst̄m̄ i? sqʷsqʷasía?s t ūaňn̄?

7a. stiṁ a? čkists yutlx tə wýskm̄t̄im̄əlx i? s?it̄nsəlx ūaňn̄ i? sqʷsqʷasía?s?

č. t stiṁ ut kʷuň i? čitxʷs yutlx?

č. stiṁ i? la?t̄ím̄ t yutlx?

8a. səx?kinx ut čqʷaqʷ i? tətwit?

č. səx?kinx ut sp̄apqňtm̄ yutlx t skʷuýs i? tətwit?

č. ečx?kistm̄ yutlx t skʷuýs i? tətwit t st̄xitkʷ?

9a. stiṁ i? sčn̄wtaňs yutlx i? i yárm̄xʷa?s?

č. t stiṁ ut ?am̄tís i? sqʷsqʷasía?s t yutlx?

10a. ečx?kistm̄ i? sqʷəqʷt̄músča?s t yutlx?

- č. səx?kinx u† ksłəxʷtmíxa?x ?at spəplína? ?
 č. swit i? ńkʷniṁ mi? m̥qʷaqʷ ?
 č. əciństṁ i? kʷiňt t wapwpxn̥ mi? ilí? cim̥xəl̥x ?

ańčáwt sw̥t̥tit̥n̥

- 1a. swit i? čuńtxʷ “taqíłfala?” t ńkʷəkʷ?ac̥ ?
 č. stiṁ i? txńina?ńtxʷ t sča?áqʷ ? stiṁ akstxńina?m̥ tə sča?áqʷm̥ ?
 č. kʷ ća?knála?k ćapná? t s̥l̥x̥aĺt ?

- 2a. t stiṁ qʷl̥qʷil̥st̥m̥aĺx ?
 č. stiṁ ćmińks i? spuŕts wapwpxn̥ ksəx?kistṁ i? kʷiňt ?
 č. əxkistṁ i? spuŕt tə wýs?ul̥wsńtṁ ?

- 3a. ha? kʷ ćapárm̥ t s̥la?činm̥ t ska?áy ? ha? kʷəkʷyúma? asčt̥fáp ? maýxít.
 č. ha? p ?at?ítn̥ t skłikn̥ t skłe?a? ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?
 č. ha? swit sp̥apqńts to spi?scílt ? ha? sp̥apqńtxʷ swit ? maýxít.

- 4a. kʷ tə sk̥əkʷiým̥l̥, swit nýfaýp čxńnustṁs ? swit a? čxńnustxʷ ? maýxít.
 č. ha? ńqa?q?íksńtxʷ swit t spi?scílt ? ha? aksńqa?q?íksṁ swit tə ćlap ?
 č. ća?kín ki? kʷ təxʷpám̥ t skłe?a? ? ća?kín t aksłe\xpám̥ tə skłe?a? ? maýxít.

- 5a. ća?kín ki? kʷ k̥t̥aql̥lx t sča?áqʷ ? maýxít.
 č. ha? ańxást i? sqʷlip t s?iňt̥ ? ha? qʷaý tə ćiństxʷ i? sqʷlip ? maýxít.
 č. ha? kʷ ksńlaqʷ i? l̥ ańčítxʷ ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?

- 6a. stiṁ akskəkn̥ya?mn̥m̥ tə klaxʷ ? maýxít.
 č. p tə sčěcmála? na?as̥kʷiňt̥m̥, swit a? čcułt̥m̥s, “kwápwi. lut ksłqʷčinm̥p” ?

- 7a. ća?kín ki? kʷ k̥t̥ułxʷ t skłe?a? ? maýxít.
 č. ha? kʷ k̥t̥ekʷtniňxʷ ? ha? ańxmíńk t təkʷtniňxʷ ? ha? kʷ ń?ułxʷ i? k̥i təkʷtniňxʷ t nəqspińtk ?
 č. ha? swit la?łtsís asńláqʷ t spi?scílt ? ha? la?łt̥xʷ swit i? sńlaqʷs ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?

- 8a. swit i? čuńtxʷ “qwláqa?” ćapná? t s̥l̥x̥aĺt ? swit i? čuńts “qwláqa?” ?
 č. ha? pńkiń kʷ sp̥apəpqń u† kʷ qʷń?íwt u† nínwi?s kʷ qʷm̥ap ? x?kinm̥ ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ? maýxít.
 č. ha? swit kćxʷína?ńts t nəqspińtk ? ha? kćxʷína?ńtxʷ swit ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?

- 9a. ha? kmax s̥qʷučt as?ítn̥ t sk̥eklaxʷ ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ? maýxít.
 č. ha? čxńap l̥ asńpúlxtn̥ t ńkʷəkʷ?ac̥ ? maýxít.
 č. ha? qil̥mńtxʷ asqʷəqʷtmúsča? t ńkʷəkʷ?ac̥ ? ćapná? ? səx?kinx ? səx?kinx u† lut ?

10a. stím i? tkʷumňtxʷ t spi?scílt ? stím akłət̪kʷúmńč ūapná? t s̪xíščaít ? maýxít.

č. ha? kʷ čpičm̄ ta črmqʷaqʷ ? stím a? čkistxʷ ta črmqʷaqʷ ? maýxít.

č. swit i? čułəms anwí? na?t̪ aslxláxt̪, “nínwí? ɬamłúlmń” ? sw̪swit u? čuńtxʷ, “nínwí? ɬamłúlmń” ? maýxít.

sk̪t̪iýsm̄ t s̪uṁs

aksčkʷúl: +qýntikʷ i? płałt t s̪uṁs mi? kpapútm̄st̪m i? sc̪xiłs. Iut akskt̪iýsm̄ swit u? čxilm̄ km̄ swit a? čxilsm̄. ixí? sič ḥmýčińt kł nwyápixčń.

1a. čuńtm̄, “kʷu? ɬulwsńtxʷ mi? kʷu? tkʷitxílmńtxʷ”.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
1č. čuńtm̄, “kʷu? ɬulwsńtxʷ mi? kʷu? tkʷitxílmńtxʷ”.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

4a. Šačňt, čm̄ xñnuňtsň.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
ć. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
4č. xi? uť i? čus, "čň?uťxʷəxʷ mť nínwi? Parntsíň".		
a. actual/habitual		
č. continuative		
ć. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
4ć. mť ixí? riqa?q?íksas t ksćat?iňsálx.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
ć. progressive		
ə. imperfect		
h. future		

i. future imperfect		
4ə. xiʔ m‡ č̓ntəxʷpam̓ yutlx m‡ km̓t̓im̓alx m‡ nis u‡ ?am̓?am̓t̓is i? sqʷsqʷasíaʔs.		
a. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
i. pres. durative		
k. imperf. dur.		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		
6a. čun̓t̓m̓alx i? t tuṁsəlx, "kwápwi. lut kstqʷčinm̓p".		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
ə. intrans. imperf.		
h. intrans. future		
i. future imperfect		
k. pres. durative		

č. imperf. dur.		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		

8a. *s̥paρq̥s i?.. i? ýutíx uť xi? načw̥m uť i? člač il??. txʷ qʷm̥ap.*

a. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
i. pres. durative		
k. imperf. dur.		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		

10a. *xi? sc̥utsač, "wačy uť i? t s̥qm̥ičn̥ kʷu ks̥čačw̥ tmíxa?x".*

a. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
i. pres. durative		
k. imperf. dur.		
č. future durative		

kʷ. fut. imp. dur.		
ḱʷ. past perfect		
l. future perfect		
10č. <i>uť axá?.. čut... čus, "waý ča?kʷ p čxʷuý p tčimx aklá? uť nínwi? ɻam̤túlmn̤".</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

smýčinm̤

aksčkʷúł: ḥmýčinm̤nt kł ḥsəlxčiń. ḱwúlm̤nt i? sčuts Dora t akčknxčútň.

1a.

1. Shall we patch it for YOU?	
2. Are you patching (cur. rel.) it for them?	
3. Patch it, y'all.	
4. Now they are gonna start patching.	
5. Who is patching (prog.) it for you guys?	

2a.

1. Are you going to be stepping over me?	
2. Who stepped over you guys?	
3. Shall we stop over it for YOU?	
4. Don't y'all step over!	
5. Why are you starting to step over?	

3a.

1. Why do you always peck him?	
2. I am going to be pecking them all night.	
3. Why does she never peck it for you?	

4. We are pecking (prog.) you guys now.	
5. Is that what you pecked?/Is that your peckings?	

3č.

1. If you touch it, they might hit you on the head.	
2. If he touches it, hit him on the head for me.	
3. If she touches it, they are going to hit her on the head.	
4. Is this the one you hit on the head?/Is this one your head hitting?	
5. We hit him on the head for YOU.	

4a.

1. Did we injure you guys?	
2. Why are you injuring (cur. rel.) them?	
3. Did she injury him for YOU?	
4. She always kicks you and injures you.	
5. I am going to be injuring you guys.	

4č.

1. We started hand-putting things.	
2. We never put them in you guys' hands.	
3. Did she put it in your hand?	
4. They always put it in your hand.	
5. Is that what you put in hands?/Is that your in-hand puttings?	

7a.

1. Shall we break it in half for YOU?	
2. Are you guys starting to break it off down the middle?	
3. Is she going to break it down the middle?	
4. I am going to be breaking it down the middle for you guys.	
5. They want to break it in half for YOU.	

8a.

1. Did she pour it over your face?	
2. She always pours it over YOUR feet, huh?	
3. We are going to be pouring it over you guys' fingers.	
4. Pour it over my toes!	
5. You guys, pour it over the top!	

9a.

1. We are going to do something good for you guys.	
2. Thank you in advance./You are gonna do something good for me.	
3. Shall we do good to her for YOU?	
4. Thanks, you guys./You guys did good to me.	
5. I am going to be thanking them.	

10a.

1. Did she start to put it back?	
2. We never put it away for YOU?	
3. Are you putting (cur. rel.) it away now?	
4. Do you want me to put it away again?	
5. What did you put away?/What was your storings?	

09 t'kas?asíl i? xəxiwxw̓t̓m na?+ səsi?səlx 3

s?um̓s

kmap	dark
xʷtpusn̓t	start out running with s/t
čn̓m̓a?íws	log across the middle
xi?wílx	come around
m̓a?áwt̓etx̓n̓	foot turned sideways
sxʷy̓alqʷ	wood worms
čn̓m̓xiws	log
tqəčlxalqʷ	run on log
tm̓iws	half-way
ńtqm̓nitkʷnt	push under water
čq̓ym̓ix	spotted / marked
maýxítmi?st	tell stories about

čaptíkʷ+

1. tli? i? tətwit čut, "waý kʷu ksxʷ?ílt̓a?x". xi? ut sxʷ?ilt̓msəlx. xʷa?ńt̓i?·səlx ut kʷmi? ut waý klaxʷ, kmap. ut i? kíkillx i? t sp̓cn̓itxʷ čn̓?utxʷ ut čut, "iksxʷa?áml̓, iksxʷ?í(l̓tm̓)". xi? kli? xʷič̓tsəlx. xi? ńc̓qm̓is i? i? pína?s, ixí? snists, xʷtpusəs. kʷm̓ xi? spapáta?. ixí? ut axá? čeqʷčqʷaqʷəlx.	dark start off running with; nač̓w̓m̓
2. lut t kakíči?səlx, wi··m̓ ut xi? scutsəlx, "waý t taňmús kʷu ks... ksλa?λa?ńt̓im̓". xi? ut stkʷ?utsəlx ha? wapwp̓x̓. tkʷ?u...təlx ti? mat lkʷakʷəlx ut.... xi? ut ýcapəlx xi? i? kí pəptwína?xʷ ilí? mut. xi? čuňtm̓əlx ixí? i? t pəptwína?xʷ, "kn̓ xixw̓t̓m̓ ki? kʷu? skʷanx̓ns ixí? t spapáta?. ut waý čač̓nt̓. kʷu? wik̓ntp kn̓ kiw̓lx."	
3. "ut ixí? i? sqʷsi?mp̓ səčpixx m̓t ití? p čxi?wí... ilí? čn̓m̓a?íws. káta? li? mi? p wəkʷwíkʷmi?st mi? čmaý wik̓ntp i? sqʷsi?mp̓. ut waý λ̓xap." ut xi? ti? čxʷuýx i? tətwit ut xi? čusəlx i? t λ̓əxəxλ̓xaps, "alá?, kʷu alá?". xi? ut ití? sxʷuýs, čut, "nínwí? x̓lap mi? alá? kn̓ tčkičx" ut t čaýp xʷuý, lut... lut ilí? t λ̓lap.	log across trail
4. lut s̓qsápi?s ki? ití? čxi?wílx spəp̓n̓áta?. ut ití? tn̓y?akʷ nixʷ. ixí? scuts ?a..., "sčkinx ut ilí? kʷ m̓a?áwt̓etx̓n̓ ? ilí? kʷ m̓a?áwt̓etx̓n̓." čut, "ilí? i? sut̓, i? sw̓sw̓as, ut iks̓t̓napáml̓ ki? tuxʷt". ixí? úti? čut. ixí? ut s̓atxílxsəlx, pułxəlx.	came around there; turn foot sideways
5. ut axá? i? λ̓əxəxλ̓xap xi? w̓t̓htisəlx. x̓aql̓səlx i?.. ńsapmátkʷ ut ití?	ńsapmítkʷ

<p>sxʷyáłqʷ ut i? cáyxa?, mat il? i? i siwtkʷ. xi? xəq̥xa·q̥səł̥x ks... nínwi? ta nýxʷitkʷ spəp̥fáł̥a?. xi? i? i təkʷəkʷast ut xi? it? tčxi?wílx ix? i? tət̥wít tčn̥yákʷ. ut xi?... xi? t s?iwt čniłts xʷtpńčut il? čkičx. ut xi? scuts, i? i? i? i yñacíñ čkičx ut čut, “ta?kiń ki? p... ki? kʷ ný?akʷ?” čuñtm̥, “txʷ axá? i? t a? čnm̥xiws”. “ah.” xi? ti? stqəčíxalqʷs. púti? tr̥niws ki? xʷčap ix? i? t sxʷyáłqʷ áti? ?its. ix? nýxʷitkʷ. n̥ta? ki? km̥kmažsəł̥x i? t cáyxa?. ut i? t sutň, i? t ḡnsapmátkʷ. xi? t ḡnsapmátkʷ kʷisəł̥x ut n̥tqmnitkʷsəł̥x. il? i? čiačńačńá? ut ɬlai.</p>	<p>wood worms log; run on log; half-way push under water</p>
<p>6. xi? tli? sxʷuýysəł̥x axá? i? sqʷsi?səł̥x. xʷu·ýyəł̥x ut lkʷakʷəł̥x ut li? wiksəł̥x i? t̥kʷt. ix? sw̥tańs i?.. ix? n̥kʷλalqsm̥ i? sqʷsi?səł̥x ki? n̥tət̥pm̥itkʷ. ta? xi? sk̥raṁs. n̥ta?.. ut axá? i?.. i? sk̥uýs načʷm̥ wəsw̥áy̥sxa?. ta? čiačńačńá?. ut i?.. i? a? l̥iws axá? i? k̥l̥. i? k̥l̥ t̥ukʷla?xʷ kʷl̥kʷlwi. ix? načʷm̥... [that's a pheasant]. ix? ut il? kʷl̥kʷlwi·s. ut axá? xʷu·ý i? sqʷsi?səł̥x. m̥t n̥aťxʷítkʷ m̥t tčáčqa? m̥t čut, “xʷuxʷuxʷuxʷú?, xʷuxʷuxʷú?”. načʷm̥ ix? sutň... m̥... ?a?súw̥t. wi···m̥ č̥litstsəł̥x ut nis. xi? ut li?.. ix? ut txʷ mat ɬaxʷt? i? ɬəx̥əx̥ɬaps, ut ta č̥mistís.</p>	<p>ws̥w̥ásxa? ?a?síw̥t</p>
<p>7. nis k̥atá?. kra··m̥ ut k̥a n̥sqʷut ki? t̥ix̥l̥. il? i? sq̥ilxʷ waý čwix, čwəxwix. k̥li? kičx ut i?.. i? ?a?súw̥t áti? ut č̥xił̥ t čq̥ym̥ix. ix? ut kʷuł̥... kʷuł̥ t̥ sutň, t̥ spučt. xi? ut k̥li? i? xixw̥tm̥ čus i?.... k̥li? čuñtm̥ i? t.. i? t̥ tuṁs, “xʷuýx. aswawása? (čiačńt) waý taxʷsk̥ičəčəł̥x. xi? ut k̥li? xʷuý xi? xixw̥tm̥. m̥t čut, “k̥li?... k̥n̥ sl̥a?m̥ix t̥ sw̥risł̥p̥”. ut čiačs ix? i? sq̥ltmixʷ kmax spučt.</p>	<p>spotted/marked</p>
<p>8. ix? t̥etxʷuýs. čus i? tuṁs, “ní··kna? iswawása?, ix? i? sq̥ltmixʷ kmax spučt t̥ a? čt̥əxstis”. ix? ut k̥li? xʷuý ut čus i? tčəč?upsts, “ča?kʷ il? waý xʷił̥stxʷ. miyát xʷa?spúčt”. lut ta čt̥qa?ił̥sm̥st̥m̥ i? t̥ slažts. xi? ut k̥li? i? xixw̥tm̥ t̥xʷuý. ut waý lut ta k̥spučt ix? i? sq̥ltmixʷ. xi? xʷił̥sts čyńa? ix? i? čw̥čńaw̥l̥x xʷił̥sts. ní··kna?, wisx̥n̥ i?.. i? qəpq̥iňt̥s. ix? čt̥əxst̥im̥ ix? t̥ tək̥t̥milxʷ.</p>	
<p>9. ix? i? xixw̥tm̥ m̥t xʷtpńčut, čut, “is.. iswawása? stəxstis ix? i? sq̥ltmixʷ. waý qʷam̥qʷm̥t i? qəpq̥iňt̥s.” ix? sxʷuýs ił̥k̥li? ut čut, “čkʷiňt ix? t̥ iňčá? istxám̥”. čuñtm̥, “lut. mať xʷa?spúčt. lut akstxám̥.”</p>	
<p>10. ix? úti? xčm̥n̥čutəł̥x, čutəł̥x, “waý....”. ix? ut ti? čutəł̥x, “waý kʷu ks?alw̥scúta?x swit i? k̥t.. i?.. i? ks̥ast. kiw̥.” ix? ut ?alw̥scú·təł̥x il? ut xi?.. xi? t̥çapáṁəł̥x. i? t̥ t̥çat̥çapíkst̥m̥əł̥x i? t̥ čq̥il̥səł̥x ut.... ut ix? ɬxʷup ix? i?.. i? ?a?súw̥t. ut lut txʷ čmaýxítmi?stəł̥x m̥t it? lut.... i? kʷiňt k̥rk̥raṁəł̥x m̥t i? kʷiňt taňmúsəł̥x. lut ta čɬxʷupəł̥x. ut ix? ɬxʷup i? ?a?súw̥t. ix? ut waý a? č̥mistíň. n̥čaýxʷap̥l̥qs, kiw̥.</p>	<p>tell stories about</p>

s̄nsúxʷna? s̄w̄tiḥ

1a. əćińt i? tətwit?

č. tə kmap, stiṁ i? čń?útxʷ i? k̄l sp̄cnitxʷ?

ć. əx?kistm̄ i? skʷəkʷiýml̄ tə xʷičt̄m̄ i? x̄litn̄t̄m̄?

ə. swit i? naqʷm̄s i? skʷəkʷiml̄?

2a. x?kinm̄ tə ɬa?ɬa?h̄tísəlx i? skʷəkʷiýml̄?

č. stiṁ i? k̄t̄kičsəlx tə tkʷ?utəlx, lkʷakʷəlx?

ć. əcińst̄m̄ t pəptwína?xʷ?

3a. swit səčpiħx?

č. ɬa?kín čuňt̄m̄ mi? wəkʷwíkʷmi?st i? snəqsilxʷs mi? wičnt̄m̄ i? sqʷsi?sałx?

ć. əcińst̄m̄ i? ɬəxəxɬ̄xaps t tətwit?

4a. swit a? čawtípst̄ i? tətwit?

č. stiṁ siw̄nt̄m̄ i? tətwit t spapńála?

ć. stiṁ i? málxa?h̄tm̄ spəpńála? t tətwit?

5a. t swit uť ūaq̄nt̄m̄ i? ḥsapmátkʷ, i? sxʷyáļqʷ? səx?kinx uť ūaq̄nt̄m̄?

č. əcińst̄m̄ i? tətwit t spapńála? t̄a čkičx i? k̄l ȳačiń?

ć. ɬa?kín spapńála? t̄a xʷčap a? čn̄m̄xiws? səx?kinx uť xʷčap?

ə. t swit uť k̄mk̄max̄nt̄m̄ spapńála? səx?kinx uť k̄mk̄max̄nt̄m̄?

6a. stiṁ a? čkists i? tətwit t̄a k̄t̄kičs i? t̄ikʷt na?t̄ snəqsilxʷs?

č. t stiṁ uť kʷuļi? tətwit i? skʷuýs? itl̄i? stiṁ a? čkists i? skʷuýs?

ć. t stiṁ uť kʷuļi? ɬəxəxɬ̄xaps i? tətwit?

ə. əx?kinm̄ i? ɬəxəxɬ̄xaps i? tətwit?

7a. ɬa?kín tə xʷuý i? ?a?súw̄t tətwit?

č. əx?kinm̄ i? ?a?súw̄t tətwit t̄a k̄t̄kičs a? wəxwix i? sqilxʷ?

ć. swit i? xʷuý mi? ɬačs i? skicəčs i? swawásas?

8a. əcińst̄m̄ i? tuṁs t xixw̄tm̄ t̄a t̄čkičx i? t̄l̄ swawásas? i? čitxʷs?

č. əcińst̄m̄ i? t̄əčəčupsts t tuṁs i? xixw̄tm̄? stiṁ x̄miňks ks?ax?kistm̄ i? sq̄ltmixʷ kspuč?

ć. əx?kistm̄ i? sq̄ltmixʷ mi? x̄w̄l̄h̄nt̄m̄ i? spučts?

ə. t swit a? čtəxstiṁ i? sq̄ltmixʷ?

9a. əcińst̄m̄ i? tuṁ t xixw̄tm̄ t̄a xʷtp̄čut i? k̄l tuṁs?

č. əcińst̄m̄ i? xixw̄tm̄ t swawásas? t̄a sxʷuýs ikl̄i?

10a. səx?kinx uť ?alwsčút i? sqilxʷ na?t̄ ?a?súw̄t?

č. swit i? ɬxʷups t̄a t̄kačapíkst̄m̄əlx i? sqilxʷ na?t̄ ?a?súw̄t?

č. swit i? ḥx^wups tə k̄kraṁəlx i? sqilx^w na?t ?a?súwt ?

aňčáwt sŵtitiň

1a. ha? k^w x^w?iltm t sk̄eklax^w ? ha? k^w sx^w?íta?x tə klax^w ?

č. ha? k^w ksþcniťx^w ? čaknílx^w asþcniťx^w ?

č. stím asčńčqmíň t spi?sčítt ? stím aksńčqíň tə xlap ?

ə. stím asčx^wtpús t sktə?a? ? stím aksčx^wtpús tə sktə?a? ?

2a. ha? p tk^w?ut, p lk^wak^w na?t asnəqsílx^w t xiýátnx^w ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ?

č. swit i? sk^wsk^wistsəlx i? pətptwína?x^w i? l asnəqsílx^w ? maýxit.

č. swit i? k^waňňnts t nk^wspiňtk ? swit i? k^waňňntx^w ? maýxit.

3a. t sča?áq^w, ha? k^w x^wuý kí a? ččíčal ut k^w wíkm t a? čnmfa?íws ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ?

č. t spi?sčítt, ha? swswit čuňtsəlx, "k^wu alá?" ? ha? čuňtx^w swit, "kň alá?" ? maýxit.

č. ha? čuňtsəlx stím aňňxéňňxap t sk̄ačíws ? ha? čuňtx^wəlx stím aňňxéňňxap ? maýxit.

4a. ka?kín ki? k^w xi?wílx t spi?sčítt ? ka?kín ki? k^w sxi?wílxax tə xlap ?

č. ha? k^w mfa?áwtatxň t tək^wək^wast ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ?

č. ha? ḥm k^w t̄capám t swswňas km̄ t k̄wsŵsxnups ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ? maýxit.

5a. swit nýčaýp čxaqstx^w ? swit nýčaýp čxaqstms ? maýxit.

č. t sča?áq^w, ha? p wíkm t nsapmátk^w, sx^wyaľq^w km̄ čáyxa? na?t aslxláxt ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ?

č. ha? k^w nýák^w t spi?sčítt ? ha? k^w snýák^wa?x tə xlap ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ?

ə. ha? k^w tqčíxalq^w t sktə?a? ? ha? k^w stqčíxálq^wa?x tə sktə?a? ?

h. ha? swit n̄tqmnitk^wnts t sča?áq^w ? ha? swit n̄tqmnitk^wntx^w ? maýxit.

6a. i k̄winx ki? k^w nk^wλalqsm t nk^wək^w?ač ? i k̄winx ki? k^w snk^wλálqsa?x t nk^wək^w?ač ? maýxit.

č. swit i? nk^wλalqsntx^w t sk̄eklax^w ? swit i? nk^wλalqnts ? maýxit.

č. ha? i tuk^wla?x^w ki? k^w k̄wlwís t sča?áq^w ? ha? k^w sk^wíklwísax i? i tuk^wla?x^w tə sča?áq^w ? maýxit.

ə. swit nýčaýp čxlitstx^w ? swit nýčaýp čxlitstms ? maýxit.

7a. t sča?áq^w, ha? ka?nsq^wut i? t̄ik^wt ki? k^w kram ixí? ut k^w tixíx ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ?

č. ha? k^w k̄ntk^wiňs ? ha? čqýmix aňňtk^wiňs ? maýxit.

č. ha? k^w kspučt ſapná? t sxiňčaňt ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ? maýxit.

ə. ha? p ta?x^wskíčač t sk̄eklax^w i kí čitx^wmp ? maýxit.

8a. swit nýčaýp čtəxstumš ? swit nýčaýp čtəxstix^w ? maýxit.

č. swit ut lut pňkiň ta čtqa?ílsmstms ? swit ut lut pňkiň ta čtqa?ílsmstx^ws ?

9a. ha? q^waŕq^wmt aňqəpqíňtň ? swit i asnəqsílx^w ut misq^wáŕq^wmt i? qəpqíňtňs ? maýxit.

č. t spi?sčítt, ha? swit čuňts, "lut akstxám" ? ha? čuňtx^w swit, "lut akstxám" ? maýxit.

- 10a. I k^winx ki? k^w xčmňčut ſapná? ſitk^wək^wčást? ſtim a? čl^waſtíx^w? maýxít.
 č. ha? p ?alwsčút na?+ aslxláxt t ſkłə?a? ? ha? p ſ?alwsčúta?x +ə ſkłə?a? ? maýxít.
 č. t ſka?áy, ha? p t?at?apíkſtm t ſča?áq^w na?+ aslxláxt? ha? ſtim t?apntíp? maýxít.

ſkł?iýsm̄ t ſ?um̄s

aksčk^wúl: +qýntik^w i? ptałt t ſ?um̄s mi? kpaþutrmst̄ i? ſčxiłs. lut akskł?iýsm̄ ſwit ut čxiłm̄ km̄ ſwit a? čxiłst̄. ixí? ſič n̄mýčínt kí nwyápixčn̄.

1a. ut i? kíkíllx i? t ſpčniłx ^w čn̄?utx ^w ut čut, "iksx ^w a?ám̄, iksx ^w ?í(ltm̄)".		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. continuative		
ə. progressive		
h. imperfect		
i. future imperfect		

1č. xi? n̄cqm̄is i? l̄ pína?s, ixí? ſnists, x^wt̄pusas.

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

4a. čut, "ilí? i? ſutň, i? ſwſwčas, ut iksťapám̄ ki? tux^wt".

a. past/present		
č. actual/habitual		
ć. continuative		
ə. progressive		
h. imperfect		
i. future imperfect		

4č. *ixí? ut sʔatxílxsałx, pułxəłx.*

a. past/present		
č. actual/habitual		
ć. intrans. prog.		
ə. intrans. imperf.		
h. intrans. future		
i. future imperfect		
k. imperf. durative		
ķ. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
ķʷ. past perfect		
l. future perfect		

5a. *xi? ti? stqəčłxałqʷs.*

a. past/present		
č. actual/habitual		
ć. intrans. prog.		
ə. intrans. imperf.		
h. intrans. future		

i. future imperfect		
k. imperf. durative		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
čʷ. past perfect		
l. future perfect		
<hr/>		
5č. xi? t ńsapmátkʷ kʷisə́lx uť ńtqmnitkʷsə́lx. ilí..? čńačńačńá? uť ălaȋ.		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
<hr/>		
7a. mť čut, "kli?... kn̄ sňa?míx t swŕislp'".		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		

h. future imperfect		
i. pres. durative		
k. imperf. dur.		
k'. future durative		
k''. fut. imp. dur.		
k''. past perfect		
l. future perfect		

8a. *ixí? uč kli? xʷuy uč čus i? tčəč?upsts, "ča?kʷ ilí? way xʷilstxʷ.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

8č. *lut ta čtqa?ílsmstm i? t slax̚ts.*

a. past/present		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		

i. future imperfect		
9a. <i>ixí? sxʷuy̑s iklí? ut čut, “čkʷin̑t ixí? t inčá? istxám’.</i>		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
ə. intrans. imperf.		
h. intrans. future		
i. future imperfect		
k. imperf. durative		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		

smýčinm̑

aksčkʷúl: ḥmýčinm̑t k̑l ḥsəlxciň. k̑wulm̑t i? sčuts Dora t akčknxčútň.

1a.

6. We are holding (prog.) you guys.	
7. Is she holding (cur. rel.) you?	
8. They are holding (actual) us and singing (actual) to US.	
9. (You guys), hold them!	
10. I held you and kissed you.	

1č.

1. Did she take off running with you?	
2. Take off running with it for me!	
3. Is she taking (prog) off running with you guys?	
4. Is this what we took off running with?/Is this	

our runnings-with?	
5. Why do they always take off running with you?	

2a.

1. Would you find it for me?	
2. Did she find you?	
3. That is what we found./This is our finding.	
4. Do they always find you?	
5. We are going to be finding you guys.	

2č.

1. They took us captive.	
2. Why don't they ever take you captive?	
3. I am taking (cur. rel.) you captive.	
4. Why is she taking (prog.) you captive?	
5. You are my captive.	

5a.

1. Who grabbed you by your arms?	
2. Are they going to be grabbing him by his arms?	
3. Shall we grab her by the arms for you?	
4. Are those the one you guys grabbed by the arms? / Are those your arm-grabbing?	
5. Are you grabbing (cur rel) him by the arms for THEM?	

5č.

1. Is this the one you pushed under water?/Is this your underwater pusing?	
2. We are pushing (prog) you under water now.	
3. Is she going to push it under water?	
4. We started to put it under water.	
5. Who pushed you guys under water?	

6a.

1. Is she calling (actual) for you?	
-------------------------------------	--

2. Do you guys know why we called for you?	
3. She is going to be calling her power.	
4. Is that the one they called for?/Is that their calling for?	
5. Are you calling (cur rel) for her now?	

8a.

1. Don't throw me away!	
2. Did she break up with you/throw you away?	
3. Are they going to be throwing it away?	
4. You guys, throw it away!	
5. You, break up with him!	

8č.

1. We are not paying (actual) attention to you guys.	
2. Why are you guys paying (cur rel) attention to her?	
3. You guys, pay attention to her!	
4. And then we started paying attention.	
5. Are you going to be paying attention to them?	

10a.

1. Did you shoot (by hand) for ME?	
2. I am going to be shooting it (by hand).	
3. Why does she always shoot (by hand) for YOU?	
4. Are these what you guys shot (by hand)?/Are these are by-hand shootings?	
5. Are you shooting (prog) it for them?	

10. čaʔsláqs

s?um̄s

čaʔsláqs	mosquito
ńkʷaýxáxa?	one little while
taňməsc̄iň	talk non-sense
ýčiʔstň	snake grass (<i>Equisetum hyemale</i>)
ktliwsňt	split lengthwise / cut down the middle
m̄aʔánt	lay down a log or stick
qalwtáňkt	step on s/o's stomach (for them)
tamňámlxkň	cricket
ŕmátkya?	blood pudding
nwtñula?xʷnt	put s/t in the ground
čxʷəłxʷał	whittled things
ńqəxq̄xúla?xʷnt	drive/hammer into the ground
čeq̄tím	set/serve for someone
kłēwiws	someone is poked in the middle
žfam̄	humming noise

čaptíkʷ+

1. uť xi? ilí? spułxxəlx hať čaʔsláqs. ilí? tǐkʷt. uť ilí? pułxəlx. uť ixí? čxʷuý i? sýalwánk. uť áti? sc̄łəxʷntim̄əlx. uť ilí? w̄kʷwíkʷmi?st i? sýalwánk ixí? i? i tǐkʷt.	slaqs sařs̄'
2. uť axá? i? tətwit i? čaʔsláqs, čusəlx, "xʷuýx. ńmulx". ixí? uť xʷu..ý ńmulm̄. uť ilí? w̄taň, čkʷis i? siw̄t̄kʷ, xʷtiłx, čtiłx. axá? i? i kíka?t ki? čut, "waý kʷínti, km̄krmáx̄nti. waý kʷínti, púlskʷi". sw̄swilx. ixí? tətxʷuýs uť čus i? təqəqáqča?s, "waý ilí? ksqilxʷ waý. sc̄utx, 'km̄krmáx̄nti, púlskʷi'. uť čut i? knaq̄s, 'lut. ńkʷaýxáxa?'. ixí? čuňtm̄ i? t təqáqča?s, "ha? kʷ sc̄ňxilx áti? ki? kʷ čtaňməsc̄iň ?"	little while ńxił; speak non-sense
3. ixí? sxʷuýs ixí? i? čaʔsláqs uť ń?utxʷ i? i kʷiłstň ilí?. ixí? s?itxs. ki? mat ?itx uť čyńap i? sýalwánk. čyńap uť ixí? ńxəxʷntim̄əlx. pułst̄m̄əlx uť čsapəlx. kmax kíni? tətwit ixí? i? i kʷiłstň, alá? mut, ixí? ilí? čxʷl̄xʷałt. ixí? qit̄. ńta..? čsapəlx, ńxəxʷntim̄əlx.	
4. ixí? sxʷuýs i? kí tǐkʷt uť ilí? i? ýčiʔstň. ixí? kʷis i? ýčiʔstň. uť xi? ktliwsəs. uť ilí? m̄aʔántis i? s̄xəx̄ci?. ixí? sk̄lmut̄s ixí? s?učl̄ms. xʷu..ý ixí? sc̄uts, "u..lalá? t ińqaqí..č, kʷu? qalwtá..ńk̄ts i? tamňámlxkň. u..lalá? t	snake grass split; lay down təqəqáqča?; step

iñqaqí·č, kʷu? qalwtá·ňkłts i? tamñámlxkn̄."	on one's belly; cricket
5. ixí? tlí wíwa?st ut čkičx i? təktmilxʷ. čut, "ča?slá·qs, ča?slá·qs, čxʷuýx aklá?. waý kʷ iks?amnám t ḡmmátkya?". ixí? iklí? sxʷu·ýs ut ſačhtís i? stałms. ut ixí? sxiłms iklí?.	blood pudding
6. xa? čus i? təsísňča?s ixí? i? təktmilxʷ, "xʷuýx mi? nwttnúla?xʷntxʷ i? a? čxʷəɬxʷaɬ a? ḡnlm̄lmaqs i? s.. i..? sutn̄, i? ſlip". "ilí? ńqəxqxúla?xʷntxʷ mt kʷixʷtxʷ, nínwi? i..tń mt kʷixʷtxʷ i? stałm.". ixí? sxʷuýs i? tətwit ut ńqəxqxúla?xʷs i? xəxwít. ixí? ut kʷixʷs i? stałm.	put in ground whittled; hammer/drive into ground
7. ut axá? i..? čeqtlím̄ i? yámxʷa? i? t ḡmmátkya?. ut i?...tń ut itlí? naqs čeqtlím̄. itlí? i?...s. níkxna? ! waý ut ḡmqiňk. ut čut, "níkna?, ſlaxt, astátlm̄ waý ut kʷixʷəxʷ". ta? xi? ſtəxʷpařms ki? swčklipřms.	set down for
8. xi? a? čnłm̄lmaqs ilí? čnwtwtnúla?xʷ. xi? třqntis ki? tkʷakʷ xi? kłəwłəwiws ut ḡlal̄. ti? x̄fa..m̄ i?.. i? ča?sláqs itlí? tuxʷt. čuňtm̄, "nínwi? talá?xwílx i? sqilxʷ áti? lut kʷ ta ḡaňna?sqílxʷtń. kmax nínwi? čat?ítstxʷ i? xi?míx ſwit."	poked in the middle; humming

sñsúxʷna? swłtiłń

1a. sw̄swit ſpłpułxxəlx ? ḡa?kín̄ ki? pułxəlx ?

č. sw̄swit ilí? ýfapəlx i? kí tičw̄t la?kín̄ ki? pułxəlx i? ča?sláqs ?

ć. səx?kinx ut w̄kʷwíkʷmi?st hať ſyálwáňk ?

2a. ačiňſtrń i? ča?sláqs tətwit ?

č. ſtim̄ i? ſcnixls i? ča?sláqs tətwit tə xʷtiłx, čtiłx ?

ć. ačiňſtrń i? ča?sláqs tətwit t ḡeqəqáča?s tə čuňtm̄əlx ſtim̄ i? ſcnixls ?

3a. la?kín̄ ki? ḡułtxʷ i? ča?sláqs tətwit ? ſtim̄ a? čkists ilí? ?

č. sw̄swit a? čyfap ? ſtim̄ a? čkistsəlx i? a? čyfap ?

ć. ſtim̄ i? ſcmipnúňs tə qitł i? ča?sláqs tətwit ?

4a. ſtim̄ i? sčkʷiňs i? ča?sláqs tətwit tə sxʷuýs i? kí tičw̄t ?

č. x?kinm̄ ut kʷuňs i? ſtałms i? ča?sláqs tətwit ?

ć. ſtim̄ i? sňkʷniňs i? ča?sláqs tətwit ta čučlm̄ ?

5a. ačiňſtrń i? ča?sláqs tətwit tə təktmilxʷ i? tlí wíwa?st ?

č. t ſtim̄ ut ks?amtím̄ i? tətwit tə təktmilxʷ ?

ć. ſtim̄ a? čkists i? ča?sláqs tətwit tə wýsfačhtís i? ſtałms ?

6a. ačiňſtrń i? təsísňča?s tə təktmilxʷ ?

- č. stiṁ ḫmíňks i? təkłmilxʷ ks?ax?kistṁ i? stał̄ms ta čił̄n i? ča?sláqs ?
 č. əx?kistṁ i? xəxwít t təsísňča?s i? təkłmilxʷ ?
 ē. əx?kistṁ i? stał̄ms i? ča?sláqs t təsísňča?s i? təkłmilxʷ ?

- 7a. stiṁ i? čəqłtiṁ i? ča?sláqs t təkłmilxʷ ?
 č. x?kinṁ uł ta?lí? mőjíňk i? ča?sláqs ?
 č. əx?kists ča?sláqs ta čuńtṁ t təkłmixʷ, “astáł̄m waý uł kʷixʷəxʷ” ?

- 8a. əx?kistṁ i? ča?sláqs tə trqńtis i? a? čnłłmłmaqs ilí? čnwtwtnúla?xʷ ?
 č. tə łłal i? ča?sláqs tət̄wit, stiṁ uł ka?áčqa?m̄s uł ḫfa·m̄ ?
 č. əciństṁ i? kʷəkʷyúma? ča?sláqs tə tuxʷt i? tł łłal tət̄wit ?

ańčáwt swłtłit̄n

- 1a. ha? p pułx i? kł tìkʷt t sča?áqʷ na?t asnəqsílxʷ km̄ asl̄láxt ? ńka?kíń ki? p pułx ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ?
 č. ha? xʷ?it i? ča?sláqs i? ńasnílí?tn̄ tə ča?áqʷm̄ ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ?
 č. ha? wíkñtxʷ i? sýálwáňk t sča?áqʷ ? čaknílxʷ ? maýxít.
 ē. ha? kʷ wíkʷmi?st t skłə?a? ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ? maýxít.

- 2a. ń kʷinx ki? kʷ xʷt̄ilx, kʷ tìlx t siłkʷəkʷfást ? maýxít.
 č. ha? swit čułəm̄s anwí? na?t asl̄láxt, “kʷíntí, púłskʷi” ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ? maýxít.
 č. t spi?scílt, ha? kʷ səčńxilx uł kʷ səčtańməsčínx ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ?

- 3a. ha? kʷ ń?ułxʷ i? ń ańkʷístń t skłə?a? ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ? maýxít.
 č. stiṁ i? scłaxʷm̄p na?t asnəqsílxʷ t ńkʷspińtk ? səx?kinx uł łəxʷńtip ? maýxít.
 č. ń kʷinx ki? kʷ qíłt ńapńa? t sxl̄čałt ? ń kʷinx ki? kʷ sqíłta?x tə ḫlap ? maýxít.

- 4a. ha? ńka?t kł ańcítxʷ ka? čplaí i? ýčistń ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ? maýxít.
 č. ha? stiṁ asčmńa? t skłə?a? ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ? maýxít.
 č. ha? kʷ kłmut i? t stał̄m t sča?áqʷ ? ha? kʷ učl̄m ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ? maýxít.
 ē. ha? swit tqalwtáňkńts t ńkʷəkʷač ? ha? swit tqalwtáňkńtxʷ ? maýxít.
 h. sw̄swit i? skʷəskʷistsəlx ańqaqíč ? sw̄swit i? skʷəskʷistsəlx ałkakíkxa? ?

- 5a. na?t asl̄láxt, ha? p xʷuýy kł wíwa?st t skłə?a? ? səx?kinx ? səx?kinx uł lut ? maýxít.
 č. t spi?scílt, swit i? čuńts, “kʷ iks?amnám” ? swit i? čuńtxʷ, “kʷ iks?amnám” ?
 č. ha? čiłstxʷ i? r̄m̄mátkya? ? ha? čmístíxʷ akskʷłčńčút t r̄m̄mátkya? ? maýxít.
 ē. kł ńka?kíń ki? kʷ xíł̄m t sča?áqʷ ? maýxít.

- 6a. stiṁ asčńwtnúla?xʷ t sča?áqʷ ? stiṁ aksčńwtnúla?xʷ tə sča?áqʷm̄ ? maýxít.
 č. stiṁ asčxʷáł t nəqspińtk ? stiṁ aksčxʷáł tə nəqspińtk ? maýxít.
 č. ha? kʷ ńqəx̄qxúla?xʷm̄ t sča?áqʷm̄ ? ha? kʷ sńqəx̄qxúla?xʷa?x tə ča?aqʷm̄ ? maýxít.
 ē. ha? kʷixʷńtxʷ stiṁ t spi?scílt ? ha? akskʷíxʷm̄ stiṁ tə ḫlap ? maýxít.

- 7a. stiṁ i? čəqłtixʷ asnəqsílxʷ t skəklaxʷ ? stiṁ aksčəqłtím̄ tə kłaxʷ ? maýxít ?

- č. ha? kawstx^w as?ítň t skéklax^w ut k^w mqiňk ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ? maýxit.
 č. t sča?áq^w, ha? k^w təx^wpaň ? ha? k^w wčklipm^ň ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ? maýxit.

- 8a. t sktə?a?, ha? trqňtix^w stím ut k^w tkwak^w ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ? maýxit.
 č. ha? k^w ktewtewiws t snk^wek^w?ač ? t stím ut k^w ktewiws ? maýxit.
 č. ha? k^w nixlm^ň t sňam^ň t skéklax^w ? ha? k^w ksníxla?x t sňam^ň tə klax^w ? səx?kinx ? səx?kinx ut lut ? maýxit.

sktřiýsm^r t s?um^rs

aksčk^wúl: +qýntik^w i? ptaťt t s?um^rs mi? krapútřstm^r i? sčxišs. lut aksktřiýsm^r swit ut čxilm^ň km̄ swit a? čxilstm^r. ixí? sič nmýčiňt kli nwyápixčn.

2a. ixí? čunítm ^r i? t təqáqča?s, "ha? k ^w scňxilx áti? ki? k ^w čtaňməscín ?"		
a. past/present		
č. intrans. prog.		
č. intrans. imperf.		
ə. intrans. future		
h. future imperfect		
i. prog. durative		
k. imperf. durative		
k. future durative		
k ^w . fut. imp. dur.		
k ^w . past perfect		
l. future perfect		
4a. ixí? k ^w is i? ýci?stn. ut xi? ktliwsas.		
a. actual/habitual		
č. continuative		

č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

4č. *uť ilí? mťa?ňtís i? sňa?či?*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

4č. *xʷuý ixí? sčuts, “?ulalá? t iňqaqíč, kʷu? qalwtánkts i? tamňámlxkní.*

a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		

i. future imperfect		
6a. <i>xʷuýx mi?</i> <i>nátnúlaʔxʷntxʷ i?</i> <i>a?</i> <i>čxʷəλxʷaλ a?</i> <i>náλmáλmaqs i?</i> <i>s.. i..?</i> <i>sutn̄, i?</i> <i>slip̄.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
6č. <i>ilí?</i> <i>hqəxqəxúlaʔxʷntxʷ m?</i> <i>kʷixʷtxʷ, nínwi?</i> <i>?i..t̄n̄ m?</i> <i>kʷixʷtxʷ i?</i> <i>statm̄.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		

i. future imperfect		
6c. <i>ilí? nqəxqəxúla?xʷntxʷ m† kʷixʷtxʷ, nínwi? ?i..tń m† kʷixʷtxʷ i? statm̄.</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		
7a. <i>ut axá? i? čaq+tim̄ i? yámňwa? i? t m'mátkya?</i>		
a. actual/habitual		
č. continuative		
č. progressive		
ə. imperfect		
h. future		
i. future imperfect		

7č. <i>ta? xi? stəxʷpam̃s ki? swčklipm̃s.</i>		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
ə. intrans. imperf.		
h. intrans. future		
i. future imperfect		
k. imperf. durative		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		
č. past perfect		
l. future perfect		
7č. <i>ta? xi? stəxʷpam̃s ki? swčklipm̃s.</i>		
a. past/present		
č. actual/habitual		
č. intrans. prog.		
ə. intrans. imperf.		
h. intrans. future		
i. future imperfect		
k. imperf. durative		
č. future durative		
kʷ. fut. imp. dur.		

kw. past perfect		
I. future perfect		

smýčinm̄

aksčkʷúl: n̄mýčinm̄nt k̄l n̄səlxčiń. kwułm̄nt i? sčuts Dora t akłknxčútň.

1. Don't you be speaking non-sense!	
2. Does he always non-sense talk you?	
3. Are you non-sense talking (prog) them?	
4. We non-sense talked you guys.	
5. That was our non-sense talk.	

4a.

1. Did she split it down the middle for YOU?	
2. I'm going to split it length wise for you guys.	
3. Is that what you guys split lengthwise?/Is that your lengthwise splitting?	
4. Are you going to be splitting it lengthwise?	
5. They start splitting lengthwise.	

4č.

1. We are going to lay down sticks for YOU.	
2. She laid down a stick for you.	
3. They never lay down the sticks.	
4. Is that what you cylinder-laid down?/Is that your cylinder-laying down?	
5. You guys are going to be laying down railroad rails.	

4č.

1. I was thinking (prog) that she was going to be belly stepping you guys' older brothers.	
2. That is what my older brothers belly stepped./That is my older brothers' belly-stepping.	
3. Could you belly-step that for ME?	

4. Why did she belly-step my puppy?	
5. He never belly-steps YOUR cat.	

5a.

1. I am going to feed your dog blood pudding (for ya).	
2. Did she feed it blood pudding for YOU?	
3. Are you going to be feeding her blood pudding?	
4. They are feeding (prog) you guys' friends blood pudding (for ya).	
5. I enjoy it when you feed me blood pudding.	

6a.

1. What did you put in the ground?/What was your in-ground putting?	
2. Why did she put it in the ground for YOU?	
3. Are they going to be putting it the ground for you guys?	
4. Could you put it in the ground for me?	
5. Why do they always put you in the ground?	

6č.

1. I already hammered it into the ground for YOU.	
2. They are going to be hammering them into the ground.	
3. We are hammering (cur rel) them into the ground for you.	
4. Are you going to hammer it into the ground for US?	
5. She is hammering (prog) it into the ground for us.	

6č.

1. Did she free it for US?	
2. Is that what we are going to let loose?/Will that be our loose-letting?	

3. Are they (cur rel) letting it loose for you?	
4. I freed you guys.	
5. She never lets you loose?	

7a.

1. Is he going to be setting it down/serving it for YOU?	
2. I set some soup down for YOU GUYS.	
3. She is setting (prog) some salad down for you guys.	
4. We enjoy setting food down for you.	
5. Is this what you set down? / Is this you down-settings?	

8a.

1. Why did she poke you in the middle?	
2. Do you know why we always poke you in the middle?	
3. Could you poke them in the belly for ME?	
4. Is this what you guys belly-poked?/Is this you guys' belly-poking?	
5. I am belly poking (cur rel) it for YOU.	